

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТА СЕЛИЩНИХ РАД

ВІСНИК

№12
2014

СТВОРІТЬ САЙТ ВЛАСНОГО СЕЛА

ВСУКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТА СЕЛИЩНИХ РАД

04053, Україна, м.Київ, вул.Артема, 73 (13 поверх)
тел./факс: (044) 585-90-12
e-mail: vassr@vassr.org

Полук

НОВИНИ ПРО НАС ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЩІ ПРАКТИКИ ГРАНТИ ПРАВОСЛАВ ФОРУМ

С.САД

Сільський голова:
Масаліна Надія Іванівна

Секретарі:
Мищенко Віра Василівна

Контакти:
Садівська сільська рада Сумського району Сумської області
селище Сад, вул. Воїни буд. 5
695-100, 695-278 (sadsum@ukr.net
Візитівка громади:

Свято-Миколайська церква

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДДІЛЕННЯ

АРК
Вінницька область
Волинська область
Дніпропетровська область
Донецька область
Житомирська область
Закарпатська область
Запорізька область
Івано-Франківська область
Київська область
Кіровоградська область
Луганська область
Львівська область
Миколаївська область
Одеська область
Полтавська область
Рівненська область
Сумська область
Тернопільська область
Харківська область
Херсонська область
Хмельницька область
Черкаська область
Чернівецька область

Паспорт села Про село Новини Анонси подій
Блоги

Садівська сільська рада Сумського району Сумської області була утворена у 1977 році Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 16.02.1977 року. До 1977 року Сумська дослідна станція входила до Великопільської сільської ради

ЗА ОДИН ДЕНЬ!

Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад пропонує створити «візитку» свого села на порталі Асоціації <http://vassr.org/> на безоплатній основі.

Сільські громади мають можливість розмістити інвестиційний паспорт на порталі, отримати консультативну, інформаційну допомогу.

Ваша участь у створенні ресурсу посприє формуванню спільноти практик розвитку сільських територій, обміну досвідом та налагодженню горизонтальних комунікацій громади вашого села.

Ми пропонуємо взяти участь у дистанційному навчанні «Комунікаційні стратегії для розвитку сільських територій». Створимо сайт вашого села разом!

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ЕЛЕКТРОННИЙ КУРС

«КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»!

Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад у співпраці зі Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO оголошує набір керівників сільських громад для участі у дистанційному навчанні на порталі Асоціації <http://vassr.org/>. За результатами 3-х тижневого курсу керівники органів місцевого самоврядування набудуть навичок використання комунікаційних стратегій для розвитку сільських територій.

У конкурсі можуть взяти участь керівники сільських територіальних громад, які

- мають паспорт села, історичну довідку про село, фотоархів інвестиційно-привабливих об'єктів, розташованих на їхній території;
- зацікавлені у розвитку власних сільських громад через налагодження партнерських стосунків з донорами та інвесторами.

Навчання не потребує спеціальної ІТ підготовки учасників.
Достатньо мати e-mail та постійний доступ до мережі Інтернет, а також бажання і час (1 год. на день) для навчання.

Для участі у навчанні запрошуються керівники сільських громад, які зареєструються на порталі ВАССР (<http://vassr.org/>) та заповнять реєстраційну форму у вкладці «Діяльність» → «Спільноти практик».

Паспорт села Про село Новини Анонси подій
Блоги

Прогляньте збільшену карту

Відстань - до районного центру - 7 км до обласного центру - 54 км

Назва сільської ради - Станіславчицька сільська рада

Сільський голова - Переличій Володимир Миколайович

В.о. сільського голови -

Загальна площа - 5728, 94 га. В тому числі земель державної власності 2457, 62 га; земель приватної власності 3271, 32 га. Загальна площа населених пунктів - 828, 1 га

Всього населення - 3004 особи, з них населення с. Станіславчик - 2865 та селища Травневе - 135 чоловік. До складу громади входять 2 населені пункти, в них 1296 дворів, у тому числі: с. Станіславчик - 1216 дворів та селище Травневе - 80 дворів

Об'єкти соціальної сфери:
сільськогосподарські підприємства: ТОВ «Агро Кряж 1», ТОВ «ОДЕМО», СП ТОВ «Еннс-Інвест», ТОВ «Курланд», ФГ «Жмеринська зернова компанія» Гораш, ФГ «Жмеринський зерно - промисловий комплекс» Дечева,
ПП «Гораш», ПП «Дечева», ДП «Кастор» ВАТ «Агрошаш», ДП «Полуск» ВАТ «Агрошаш», ФГ «Нива Гранд». Підприємства, що обслуговують населення: перукарня - ПП Твердохліб І.В., ритуальні послуги - ПП Вергелес Н.М., ремонт аудіо та відеотехніки - ПП Релей В.М., вивезення сміття - ПП Сеньков А.П. Населений пункт телефонізовано. Населення обслуговує амбулаторія загальної практики сімейної медицини, аптека, 2 стоматологічних кабінети. На території громади знаходяться заклади освіти ЗОШ І - ІІІ ст., два дошкільні заклади, 3 заклади культури є будинок культури, 2 бібліотеки та дитяча музична школа.

За додатковою інформацією звертайтеся на електронну пошту: kurs_vassr@ukr.net або до адміністратора за тел.: 096 586-67-76

Найважче у житті – зробити правильний вибір! Бо тисячі доріг і можливостей спрямовують нас у світ наших мрій, бажань та потреб. Якою з них йти?

Децентралізація чи федерація? Що обрати для України? Вам, шановні читачі, експерти, політики й науковці, політологи й засоби масової інформації розповідають лише про два можливих шляхи. Яким з них у цей непростий для України час треба йти? Як у тій казці:

направо підеш – коня загубиш, наліво – голову втрапиш, а прямо... життя.

Що краще для України, розповідає у цьому номері Анатолій Федорович Ткачук – наш незамінний експерт, партнер та науковець. Причому буквально на пальцях розповідає про переваги та недоліки того чи іншого устрою для України. Бо не завше те, що добре одній країні зі своїм народом, історією, культурою, добре іншій.

Кого з кандидатів Президенти підтримати? Питання, яке останнім часом ставить собі та й іншим чи не кожен свідомий українець. Бо маємо надію, що з новою персоною Президента повинно змінитися наше життя. Тому тут направо чи наліво – вирішувати кожному окрема. А що ж Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад? Організація, яка стоїть на варті захисту інтересів сільських мешканців має врахувати всі думки та прагнення своїх членів.

Думка кожного члена асоціації була почута та сформована у зверненні до кандидатів у Президенти. А прагнення – вписані у Меморандумі, який Всеукраїнська асоціація запрошує підписати кандидатів. Бо в тих документах реальні кроки, які треба негайно зробити, аби Україну не роздерли на шматки. Тому хто з нами? Бо ми у кращий світ, де люди живуть і працюють на своїй землі, де чиновник лише служить, а платить йому народ за роботу, надання послуг, де є справедлива держава, якісна освіта та медичне обслуговування.

Як домовлятися по-європейськи знає Славутицький міський голова Володимир Вдовиченко. Цей завжди усміхнений, життєлюбний чоловік спрямовує нас зі страшних буднів нинішнього українського життя, де гинуть люди, в майбутнє. Вірю, воно скоро настане, якщо ми з Вами зрозуміємо, що від вибору кожного із нас, й не тільки на виборах, залежить, у якій країні прокинемося наступного ранку.

Пропоную уважно вчитатися у кожен публікацію. Бо тут не просто слова, тут є шлях... а ви обирайте!

**З повагою,
Головний редактор журналу
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»
Наталія Ключник**

Всеукраїнський науково-популярний журнал «Вісник сільських та селищних рад». Автор ідеї, відповідальна за випуск, головний редактор:
Наталія Ключник
Керівник проекту:
Вадим Івченко
Дизайн та верстка:
Ольга Чумакова

Засновник: **Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад**

Адреса редакції: м. Київ, вул. Артема, 73, електронна пошта: vassr.visnuk@mail.ru
<http://vassr.org>

Видавець: **Інформаційна Агенція «Рідне село»**

Періодичність виходу: один раз на місяць.
Матеріали подаються мовою оригіналу.
Повне або часткове передрукування матеріалів, опублікованих у журналі «Вісник сільських та селищних рад», допускається лише з письмового дозволу редакції.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

В УКРАЇНІ НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО – МУДРИЙ НАРОД! ..4
ТИМОШЕНКО: УКРАЇНА СТАНЕ ДУХОВНИМ ЦЕНТРОМ ВЕЛИКОЇ ЧАСТИНИ СВІТУ! 6
ПРОЦЕС ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЗАПУЩЕНИЙ І МИ ЇДЕМО У ЦЬОМУ ЛОКОМОТИВІ 12
ПОЛІТИЧНІ СПЕКУЛЯЦІЇ НАВКОЛО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СЕЛА МАЄ ПРИПИНИТИ МАЙБУТНІЙ ПРЕЗИДЕНТ 13
У НАС СПІЛЬНА МЕТА – РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 14
ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ У НАС ШЛЯХ – РЕФОРМУВАННЯ ВЛАДИ! 16
МОЙ ДОНБАСС НЕ СМОЖЕТ ПРОСУЩЕСТВОВАТИ САМОСТЯТЕЛЬНО! 17

ДІЯЛЬНІСТЬ АСОЦІАЦІЇ

ЇДЕМО З КОНКРЕТНИМИ ЗАПИТАННЯМИ ДО ДЕПУТАТИВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ.....18
ЗЕМЛЯМИ ЗАПАСУ МАЮТЬ ОПІКУВАТИСЯ СІЛЬСЬКІ ГОЛОВИ.....19
ФОРУМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТЯЧІВЩИНИ ВІДБУВСЯ 20
СХІД І ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ – МИ З ВАМИ 21
НАША ПОЗИЦІЯ МАЄ БУТИ ВИВАЖЕНА Й ПРАВДИВА 22
ПОЛЬСЬКІ ЕКСПЕРТИ ДОПОМАГАЮТЬ УКРАЇНЦЯМ ЗАПРОВАДЖУВАТИ РЕФОРМИ 24
ПРАВА ДІТЕЙ-СИРІТ МАЮТЬ БУТИ ЗАХИЩЕНІ 25

АКТУАЛЬНО

РОЗ'ЯСНЕННЯ ЩОДО ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ....26
ПРО ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ, ФЕДЕРАЛІЗАЦІЮ ТА МАЛОГРАМОТНИХ СЕПАРАТИСТИВ ..28

РОЗВИТОК ГРОМАД

«МАЮ РЕЦЕПТ, ЯК ЗАПОБІГТИ КОНФЛІКТАМ, – ДОМОВЛЯЙМОСЯ ЯК ЄВРОПЕЙЦІ!» 32

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА

ИНСТРУМЕНТЫ ВНЕДРЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА ..36
УКРАЇНА ПІДТВЕРДИЛА ПРИХИЛНОСТІ ДО ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ 39

ЗЕМЕЛЬНІ ПИТАННЯ

АГРАРНА УКРАЇНА МАЄ ДУМАТИ НЕ ЛИШЕ ПРО ЗАКОР-ДОННІ, А Й ПРО ВНУТРІШНІ РИНКИ 40
РЕЄСТРАЦІЙНА СИСТЕМА СКЛАДАЄ ЧЕРГОВИЙ ІСПИТ НА ЗРІЛІСТЬ 42
ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО – ЗДОРОВЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ 44

КРАЦІ ПРАКТИКИ

РЕСУРСАМИ ГРОМАДИ РОЗПОРЯДЖАЄТЬСЯ САМА ГРОМАДА: ІСТОРІЯ УСПІХУ ПОРТУ АЛЕГРІ.....46
«МІСЬКЕ СЕЛО» ДАДЛІ-СТРІТ: ІСТОРІЯ ВІДРОДЖЕННЯ ОДНОГО МІКРОРАЙОНУ 47
НЕПАЛ: РОЗВИТОК ОРГАНІЧНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ 48
ВІДКРИТИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ МАЙДАНЧИК «НОВИЙ МИКОЛАЇВ» 49
У СЕЛИЩІ ВЕЛИКИЙ ЛОГ ВИРІШЕНА ПРОБЛЕМА НАДАННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ 50

DESPRO

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська Конфедерація

USAID | Проект АгроІнвест

Друк: ФОП Лушник В.М.
Свідоцтво про державну реєстрацію
ФОП: серія B02 № 714196
від 26.03.2004 р., видане Виконавчим комітетом Світловодської міської ради Кіровоградської області

Загальний наклад: 5 тис. примірників.
Ціна – договірна.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція не завжди поділяє думку авторів та не несе відповідальності за зміст авторських матеріалів на сторінках видання.
За зміст рекламних матеріалів відповідальність несе рекламодавець.

В УКРАЇНІ НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО – МУДРИЙ НАРОД!

«Сьогодні ми говоримо про дуже серйозне і важливе питання. Україна має зробити вибір і далі йти європейським шляхом. При цьому вчитися у кращих країн світу як жити. Багато що ми можемо робити самі», – говорив Микола Фурсенко на з'їзді сільських, селищних голів та депутатів місцевих рад.

Наталія Ключник

**■ Микола Фурсенко,
Голова Всеукраїнської асоціації
сільських і селищних рад**

– П'ять років тому ми планували нашу діяльність, але майже нічого з запланованого вирішено так і не було. Працювали депутати ВРУ, працювали науковці, працювали асоціації міст і сіл, областей і районів, виробляли пропозиції щодо зміни ситуації на краще, але усі вони розбивалися об скелястий берег небажання їх чути і виконувати у ВРУ, центральній владі. Часом повертались у вигляді відписок і без відповідних рішень.

У складний час ми зараз живемо, бо у важкому стані знаходиться країна. Коли стало найважче – першим встало село. Провели мобілізацію, допомогли армії й харчами, й коштами, хоч самі живемо у цілковитій фінансовій ізоляції. Останніх півроку не можемо заплатити навіть за енергоносії, не вистачає коштів навіть на дитяче харчування. Та зиму пережили, а навесні селяни вийшли в поле, і знову з'явилася надія. І вона не згасне поки буде українське село! Бо саме українське село є хребтом української нації.

Відсутність у політиків державницької послідовності призвела до занепаду сільських територій. Дуже важко про це сьогодні говорити. Ми б'ємо на сполох, бо ситуація критична. Адже у додаток до всіх відомих статистик, які підтверджують вимирання українського села як такого, додаю, що у 5% українських сіл вже немає молодих людей до 35 років, 6% – де не народилося жодного немовляти в минулому році. Тривожна статистика, бо 10-15% населення втратили спроможність до самовідтворення, а ми знаємо, що 70% відомих людей родом із села.

Молодь покидає село. У нас аграрні вузи випускають понад 40 тис. фахівців, з яких до 5% працюють за фахом. Треба терміново вживати заходів. Що робити?

Боротися із корупцією. Розгул її в органах виконавчої влади по сьогодні продовжується. Село сьогодні в лещатах, і дуже важко щось робити. Члени правління Всеукраїнської асоціації можуть вам розповісти про ситуацію в кожному регіоні. Вона невтішна. Молодь ставить запитання: «Чому ми не можемо достойно жити в своїй державі? Чому маємо їхати працювати за кордон?»

Ми 5 років тому об'єдналися у Всеукраїнську асоціацію сільських та селищних рад, аби змінити ситуацію, вплинути на неї. Без фінансування, в складних політичних умовах, під прицілом у олігархічних структур, які намагаються здерти із села останню шкуру, ми, як громадська організація, яка об'єднує більше 10 мільйонів сільського населення, 8,5 тис. сільських та селищних рад, змогли встояти, залишитися не заполітизованими, а такими, які відстоюють і лобіюють інтереси селян. Ми змогли створити структуру, знайти партнерів, радників, учителів у Європі та Україні.

Наші представники – народні депутати створили депутатську групу у ВРУ, яка не пропускає зрадницькі для села закони, лобіює вирішення наших питань.

Та цю роботу ми тільки розпочали. Усе заради зміни ситуації в країні, зокрема в українському селі. Але як? Коли ж ми нарешті зможемо працювати на нашій землі? Час навести порядок вже, а не чекати виборів до Верховної Ради.

Юлія Володимирівна пропонує домовлятися з великими аграріями. Проте ці домовленості мають бути жорсткими, адже земля – багатство народне, й саме народ має мати з того зиск. Нині ж бачимо картину навпаки. Великі аграрії мають поділитися, адже для фермера чи кооперативу багато землі не треба. Нехай це буде 20-30, навіть 50 га, але це буде база, щоб додатково створити 10-15 робочих місць. Сільські діти навчатись працювати на рідній землі, побачать не тільки важку працю, але й зиск з неї. І тоді буде користь для усіх.

Безумовно, забезпечення продовольчої безпеки країни – велике завдання, яке виконують крупні аграрії. Але як же всі інші люди, які живуть в українському селі? Як зазначалося, 70% окремих видів сільгосппродукції забезпечують фермери та одноосібники. Їм на сьогодні потрібна допомога. Держава їх залишила сам на сам, запропонувала виживання замість процвітання. Жодної серйозної підтримки!

Я пам'ятаю, як Юлія Володимирівна на цій сцені вручала першим ластівкам – СОК – молоковози. Мені приємно, що і в моєму селі Фурси успішно працює кооператив і той молоковоз, який дістався й нам в подарунок. Розвиток цього напрямку має бути продовжений.

Та головне питання для селянина – земля. З нею, скажу відверто, повний безпорядок. Як би не крутили та не вертіли, а близько 30% чорноземів використовується не ефективно, бо не відомо, хто там господар і де він є. Багато людей не дочекалися оформлення своїх паїв, не змогли оформити спадщину, скористатись своєю часткою, бо відсутній механізм, який регулює ці

питання. Чи є ті номери в земельному кадастрі, чи ні – старшій людині розібратися важко. А ті, хто добре розбирається у цих питаннях використовують необізнаність населення на свою користь. У земельних питаннях у нас багато непорозуміння.

Великі аграрії у селі майже не з'являються. Вони загнали техніку, засіяли кілька сотень гектарів тиєю культурою, яка є ринково привабливою, і зникли до збору урожаю. Їх не надто цікавить, що буде далі із землею, як і з чого мають жити ті люди, які мешкають у селі.

Має бути державний контроль за землями товарного виробництва. Не можна допустити, щоб селянин, який споконвіку живе на своїй землі, поневірявся, став заручником інтересів олігархічних структур, в тому числі й в аграрному секторі. Не можна допустити спекуляції землями сільськогосподарського призначення, тими землями, які годують українців. Спробуйте поставити селянину питання про його землю, про те, скільки йому повинні сплатити паю. Багато людей не дадуть відповіді.

Сьогодні треба не розвивати село, а буквально рятувати його. У нас відібрали землю, повноваження та можливості бути господарями. У нас немає генеральних планів, ні схем розвитку територій. Немає й грошей, щоб їх зробити. Добре, якщо адміністративно-територіальна реформа планується на тій основі, яка є, бо якщо ні, то тоді державу можна розвалити до кінця.

Нормативно-грошова оцінка 100 га землі коштує близько 100 млн грн, а щоб заплатити за схеми розвитку районів, треба викласти 75-80 млн грн. Як же ми будемо залучати інвестора, коли у нас немає основоположних документів, і грошей у бюджетах на їх виготовлення теж немає? Без цих документів ми не зможемо розвиватися далі.

Держава не має жодного інституту, який комплексно б займався розвитком сільських територій. Ми переконані в тому, що майбутній Президент повинен чітко усвідомлювати складність ситуації в Україні та його житниці – українському селі. Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад пропонує партнерство у вирішенні цих болючих для нас питань очільникам та представникам держави, депутатам, громадським об'єднанням, які зацікавлені в збереженні українського села, наведенні порядку й реформуванні місцевого самоврядування, проведенні адміністративно-територіальної реформи, розбудови громадянського суспільства на сільській території в Україні.

За матеріалами виступу М. Фурсенка

■ VASSR

ТИМОШЕНКО: УКРАЇНА СТАНЕ ДУХОВНИМ ЦЕНТРОМ ВЕЛИКОЇ ЧАСТИНИ СВІТУ!

5 травня 2014 року у Києві відбувся з'їзд сільських, селищних і міських голів та депутатів місцевих рад усіх рівнів. Для участі у його роботі було запрошено 6 тис. представників органів місцевого самоврядування. Серед запрошених були представники Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад та голова асоціації Микола Фурсенко.

Наталія Ключник

■ Юлія Тимошенко,
кандидат у Президенти України

Вперше голови сільських, селищних, міських рад, депутати усіх рівнів зібралися разом у червні 2009 року. Тоді вперше в історії незалежної України була утворена Асоціація сільських та селищних рад. Це був важливий крок, адже місцеве самоврядування базового рівня отримало свій голос в державі.

– Швидко сплинуло 5 років, і я знову зустрілася із керівництвом Асоціації. Скажу відверто, була приємно вражена, як зміцнилося самоуправління Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, і ви просунулися вперед, налагодили міжнародні стосунки, об'єдналися для формування державної політики. З цим хочу вас привітати, – розпочала свій виступ на з'їзді Юлія Тимошенко – кандидат у Президенти України.

– В той же час за останні 5 років всі ваші надзусилля по зміні ситуації з місцевим самоврядуванням, на жаль, не призвели до радикально суттєвих змін, які б створили на рівні сільських, селищних міських громад

справжню систему самоврядування. Це залишається й надалі найважливішим завданням країни.

В Україні зараз не проста ситуація. Маємо не оголошену війну на наших кордонах, окуповану територію Автономної Республіки Крим. Неспокійно в Східній та Південній частині України. Українці стоять на захисті наших кордонів й гинуть за нашу незалежність, волю та свободу, щоб ми змогли продовжувати будувати життя європейське, сильне, заможне. Нещодавно ми втратили ще 46 людей в подіях, які відбулися в Одесі.

5 років тому ми починали разом в цій самій залі. Ми розуміли, що Україна отримала у спадщину від Радянського Союзу низку надзвичайно серйозних проблем, які за час незалежності ніхто не бажав вирішувати. Одна з ключових – гіпер централізована влада, яка усі рішення приймала мало не в одному кабінеті та керувала усіма фінансовими потоками із одного міністерства фінансів.

Місцеве самоврядування як не мало ні голосу, ні ресурсів, ні можливостей – так і не має. Є лише величезна відповідальність за життя кожного громадянина в Україні. Цей дисбаланс з великою відповідальністю і повною відсутністю влади і фінансів призвели до того, що сьогодні більшість людей в країні відчуває себе соціально приниженими, економічно не захищеними, а села, селища й міста, в яких живуть люди, не можна назвати квітучими, що найменше.

В Україні утворено близько 12 тис. територіальних громад. Більш як у 6 тис. громад чисельність мешканців становить менше 3 тис. осіб. З них 4809 громад мають своїми мешканцями менше 1 тис., а у 1120 громадах живе менше 500 осіб.

У більшості з них не утворені виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні

підприємства, практично відсутня уся інфраструктура забезпечення життя людини.

Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження.

Відсутність повноцінного місцевого самоврядування призвела до того, що люди, які живуть на певних територіях, сільські голови, депутати не відчувають жодного важелю впливу на формування бюджету, розвиток економічної потужності регіону. Як наслідок, не мають економічного зиску від діяльності, яку веде їх громада. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70%. Майже 5, 5 тис. місцевих громад – 70% бюджетів – дотують.

Це означає, що система не життєздатна: не функціонує система розвитку, немає можливості забезпечити своє гідне життя. 483 територіальні громади мають 90% дотацій. Відтак, не мають ресурсу, щоб жити. Використання системи вирівнювання бюджетів є обтяжливим для державного бюджету та громад країни. Найголовніше – не налагодженість нашого життя на рівні села стримує розвиток усієї держави, нашу силу й міць в глобальному просторі.

Село, селище, а власне й місто не вирішує на рівні влади жодної своєї проблеми. Вас замінили обласні та районні державні адміністрації. Вони вказують, як жити й що робити, куди й які гроші витратити. Школи, лікарні та заклади культури не можуть забезпечити першочергові потреби та розпоряджатися своїм бюджетом.

Вже майже 23 роки говоримо про розподіл повноважень на рівні області, району, громади, про децентралізацію фінансів на користь територіальних громад, про збільшення частки власних доходів за рахунок перерозподілу

податків. 23 роки говоримо про те, що більшість зароблених регіонами грошей повинні залишатися там, де люди їх платять, живуть і працюють, а не перераховуватися в Київ. 23 роки розмов – і жодного рішення. Це дуже нагадує часи Радянського Союзу, коли була одна громада, потужна і сильна, але «нуль» економіки. Це був монстр на глиняних ногах, який не тримався тому, що не було середнього класу, який міг займатися бізнесом, підприємництвом, планувати свою діяльність і власне забезпечувати свій розвиток економіки.

Я можу сказати, так само і в будь-якій країні: якщо місцевій громаді не дали можливість самостійно розвиватися, заробити та розпорядитися грошима, землею, ресурсами, своїми силами – так само як без відсутності розвитку підприємництва, країна не може бути сильна.

Без повноцінного, самодостатнього, добре профінансованого місцевого самоврядування країна розвиватися не може.

Настав час те, що планували ще у 2009 році втілити в життя! Тоді ми з вами створили новий Бюджетний кодекс, який формував всі фінанси на місцях, у центр відраховувалися кошти на утримання армії, чиновницького апарату, можливо, центральної міліції, судів. Сьогодні все навпаки. Ми з вами ще у 2009 році прийняли низку законів, які дали вам мізерні права – не достатні для повноцінного життя. 5 років втрачено, і зараз усе це потрібно навестати.

Про федералізацію говорять люди, які ненавидять Україну

Багато розмов сьогодні йде про федералізацію. Проте ми розуміємо, що Закарпаття, Слобожанщина чи Донбас самі по собі не зможуть стати світовими лідерами, а Росія ніяк не збирається витратити свої гроші на розвиток наших територій.

Це питання лише нашої дестабілізації. Ті, хто говорить про федералізацію, навіть не знають, що це таке і як воно буде функціонувати в нових умовах. Ті, хто добивається федералізації, хочуть, щоб в Україні було створено декілька феодальних, удільних князівств і щоб вони були територіями в управлінні окремих кланів.

Я переконана: цього допустити не можна! Коли ми говоримо про сильне місцеве самоврядування, про сильні територіальні громади, про можливість формувати фінансову політику, економічний потенціал своєї території – ми говоримо виключно про єдину унітарну країну і про керованість країною у всіх напрямках нашого життя.

Хочу нагадати, що всі попередні Президенти робили ставку, на жаль, на зміцнення своєї влади, побудови авторитарних режимів, на безправність, беспорядність і фінансову виснаженість регіонів, повну залежність від центральної влади.

Особливо це стосується останнього керівника, який сконцентрував в одних руках усі можливості, важелі впливу та фінансові потоки. Це призвело до повної беспорядності місцевого самоврядування, жодне повноваження не могло бути профінансоване так, як це передбачено законами.

Напружена ситуація в регіонах – це, в тому числі, підґрунтя для сепаратизму, який роздмухується в державі. 23 роки люди знаходилися у стані соціального й економічного знекровлення. Ці люди зараз використовуються Кремлем.

Наше стратегічне завдання – децентралізація

Наше стратегічне завдання – децентралізація, але розумна, збалансована, без втрати керованості країною.

Цілі та завдання: децентралізація державної влади разом із потужною підтримкою українського села, глибинною реформою місцевого самоврядування й адміністративного устрою має стати основою програми будь-якого політика, який йде сьогодні чи то на посаду депутата, чи то на посаду Президента, або працювати в уряді.

Шлях до перемоги – це продумана, виважена програма децентралізації, яка дасть право громадам самим визначатися, які шляхи й можливості їм краще використати, що будувати, які дороги прокладати, дасть їм справжні, реальні інструменти самоврядування.

Внаслідок реформи місцевого самоврядування в Україні планується сьогоднішнім урядом створити 27 регіонів, 120-150 районів, 1500-1800 громад.

Децентралізація та реформа місцевого самоврядування – це, в першу чергу, перерозподіл повноважень з центру на місця, в тому числі у фінансовій, освітній, правоохоронній сферах. Права регіонів повинні бути істотно розширені у відпо-

відності із принципом субсидіарності, у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.

Так, сьогодні йде мова про укрупнення наших територіальних громад, але цей процес не мусить носити авантюрний, примусовий, спонтанний, не продуманий характер.

Я переконана в тому, що наші наступні місцеві вибори мусять відбутися ще на тій основі існування територіальних громад, яка є сьогодні. Нам не можна ввести в хаос нашу державу. Я б хотіла уникнути тих помилок, які були зроблені в 2005 році, коли уряд намагався нав'язати зверху структуру об'єднання громад.

Будь-яке укрупнення, об'єднання сіл, селищ, районів мусить проводитися виключно добровільно

Категорично: ніякої директиви зверху! Об'єднання мусить проводитися на основі економічної зацікавленості, взаємовигоди, посилення бюджетів територіальних громад, добровільної згоди всіх громадян, які мешкають на території.

Концепція реформи місцевого самоврядування розроблена згідно вимог Європейської Хартії та схвалена на усіх рівнях. Проблеми місцевого самоврядування передбачається розв'язати шляхом створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень. Необхідне розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою.

**Про федералізацію говорять люди, які ненавидять Україну, бо це шлях в нікуди!
Створення 25 Автономних Республік Крим, в яких легко узурпувати владу, розірвати нашу державу на шматки є не припустимим.**

Принцип субсидіарності та децентралізації влади має бути витриманий. Ми мусимо максимально залучити населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя.

Разом зі змінами до Конституції, разом із посиленням місцевого самоврядування нам потрібно залучити до управління нашою країною, в тому числі, й громадян. На жаль, 23 роки вони не були системними учасниками цих процесів. Ми надамо право громадянам імперативно, швидко, без будь-якого тиску з боку влади впливати на формування місцевих органів влади, так само й на їх розформування,

якщо місцеві органи влади не дослухатимуться до інтересів громад, підуть по шляху корупції, або громада просто хоче поміняти свою місцеву владу. Для цього треба мати спрощені механізми.

Головні напрямки реформування місцевого самоврядування:

Головний пріоритетний напрямок – удосконалення системи залучення громадськості до розроблення управлінських рішень і контролю за їх реалізацією.

Визначення достатньої податкової бази, яка дасть змогу забезпечити виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень з урахуванням об'єктивних критеріїв фінансування державою делегованих повноважень.

Необхідно перевернути фінансову піраміду. Сьогодні для розрахунків органи місцевого самоврядування підіймають всі ресурси в центральний бюджет із місцевих громад, потім згідно нормативів ці гроші опускаються на місцевий рівень. Але вся маса грошей, яка насправді зовсім не потрібна для забезпечення функціонування державної влади, вона залишається в центральному бюджеті. Вам нібито дали повноваження й можливості залишити частину перевиконання по збору податків в місцевих бюджетах, але в той же час вам поставили такі плани по збору податків, які практично неможливо перевиконати.

І тоді така маленька самостійність як залишити у себе частину перевиконання податків, які йдуть у державний бюджет, не забезпечує нормального фінансування всіх тих функцій, які ви мусите виконувати.

Ідея зміни ситуації, яка стане основою фінансового, соціального, економічного

розвитку регіонів полягає у тому, що усіма ресурсами, які є в громаді, має управляти громада. Особливо це стосується землі. Усі податки, які збираються на місцях по максимуму мають там й залишатися.

Згідно відповідним нормативам мають бути відрахування у бюджети вищих рівнів тільки тих коштів, які спрямовані на виконання чітко визначених функцій: центральна влада, частково міліція, бо буде розвиватися напрямок муніципальної міліції, суди та, можливо, інші функції, які будуть пов'язані з виконанням державних програм. Тобто, не всі гроші наверх, а потім по нормативам вниз, а навпаки.

Фонд вирівнювання буде допомагати громадам, поки вони не стануть на міцні фінансові ноги. Дотації при правильній системі організації дотування органів місцевого самоврядування будуть з кожним роком зменшуватися. Тобто, дотації – це тимчасова річ, яка покриває недолугість організації місцевого самоврядування на рівні держави.

Я вірю в те, що якщо правильно побудувати взаємовідносини місцевого самоврядування та державної влади, то з часом кожна громада буде окупною, буде мати достатньо фінансових ресурсів, щоб забезпечити стабільне життя своїм членам.

Ставимо завдання утворити на кожному адміністративно-територіальному рівні представницьких органів місцевого самоврядування власні виконавчі структури. Це революційні зміни. На сьогодні всі виконавчі функції здійснюють обласні й районні адміністрації.

З перших років незалежності ми ставили перед собою завдання віддати виконавчі функції органам місцевого самоврядування.

Але ніколи всерйоз це питання влада не розглядала. Всіх влаштувало те, що вся система управління була сконцентрована, монополізована в руках центральної влади.

Етапи реалізації Концепції:

На першому підготовчому етапі передбачається внесення відповідних змін до законодавства.

На другому етапі передбачаємо проведення інституційної реорганізації органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі та проведення місцевих виборів на тій основі, яку ми маємо сьогодні.

Проведення децентралізації сприятиме посиленню правової, організаційної, матеріальної, інституційної спроможності територіальних громад; доступності публічних послуг; створенню сприятливого, максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень; формуванню ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади.

Ми зможемо перейти до ефективного стимулювання економічного розвитку територій, вдосконалити механізми впливу органів місцевого самоврядування на визначення авторитетів місцевого економічного розвитку. Ми розраховуємо на забезпечення повноважень між органами місцевого самоврядування базового рівня та регіонального рівня,

місцевими держадміністраціями, територіальними та центральними органами виконавчої влади.

Кроки, які будуть конкретними:

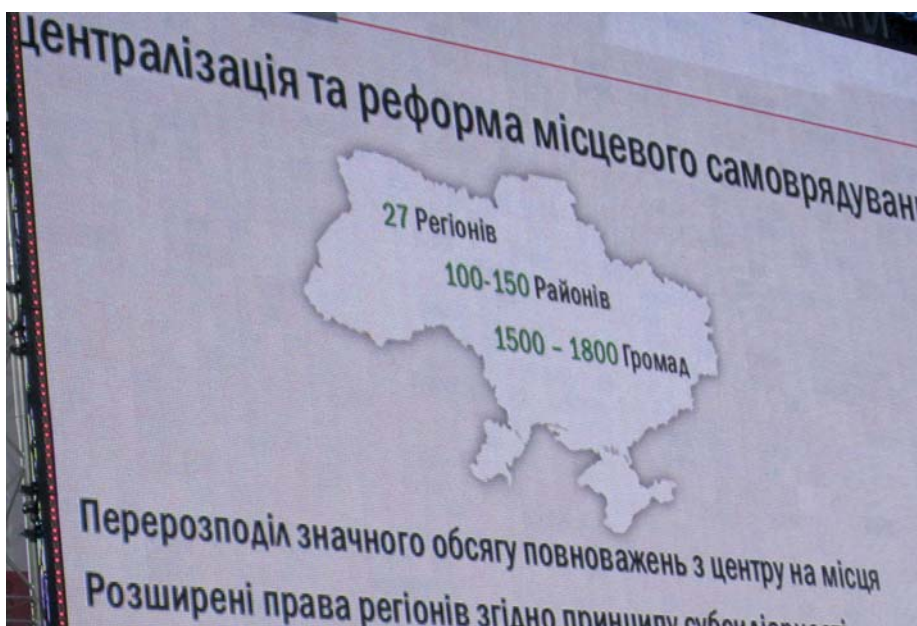
- Ліквідація обласних та районних державних адміністрацій. Їх функції будуть передані виконавчим комітетам, сформованими відповідно обласними та районними радами. Це має бути так, як формуються уряди у парламентських формах правління. Потрібно, щоб виконавча влада призначалася не зі столиці. Таким чином, ми перетворимо нині діючу владну вертикаль на самодостатній та дієздатний суб'єкт місцевого самоврядування, який повноцінно відобразитиме спільні інтереси територіальної громади.

Така реформа суттєво зекономить кошти регіональних бюджетів за рахунок скорочення величезної армії місцевих чиновників та на центральному рівні.

- Повернення на районний рівень повноважень щодо регулювання підприємницької діяльності місцевого значення. Це значить, що на місцевому рівні з'явиться вся система важелів впливу, направлених на розвиток підприємництва в кожній територіальній громаді.
- Враховуючи останні трагічні події та той факт, що правоохоронні органи не завжди можуть забезпечити громадський порядок та захистити громадян, наразі нагальна необхідність створення муніципальної міліції чи поліції. Це ключовий момент у реформуванні силових органів країни.

Нам не можна йти по тому шляху, щоб створювалися комерційні по суті справи силові підрозділи, які сьогодні заміщують функції правоохоронних органів через їх слабкість. На місцях треба мати надійний захист. На території сільської чи селищної ради повинен працювати дільничний міліціонер, кандидатура якого погоджена з місцевою громадою, делегованою нею сільською чи селищною радою. Чинна посадова особа повинна бути підконтрольна чи підзвітна місцевій громаді, сільській чи селищній раді. А крім того, мусять бути безумовно більш потужні сили, які можуть захистити людей.

- Виконавчим комітетам місцевих рад мають бути передані практично усі повноваження, забезпечення виконання на території державних, регіональних та місцевих програм соціально-економічного та культурного розвитку, підготовка до виконання відповідних бюджетів, звітування про їх виконання, реалізація інших, наданих державою, повноважень.

Той Бюджетний Кодекс, який був прийнятий ВРУ та заветований Президентом передбачав, що кожна сільська, селищна громада мусить мати свій бюджет, який сформований знизу. Бюджети мають поступово ставати все менш дотаційними. Усе буде залежати від того, наскільки ефективно будуть використовуватися повноваження, створюватися підприємницькі структури, розширюватися економічні можливості.

Ми для того, щоб зміцнити сільські та селищні громади у 2009 році забезпечили всі правові умови для створення неприбуткових обслуговуючих кооперативів.

Поки ми не дамо можливість усю сільгосп-продукцію, яка виробляється дрібними сільськогосподарськими виробниками, в тому числі й фермерськими господарствами, сільськогосподарськими подвір'ями, де виробляється до 70% продукції певних видів, переробити та реалізувати, сформувавши свої ринки збуту, ми ніколи в житті не зробимо сильними села й селища, не піднімо сільські громади.

Тому програма по створенню СОК має бути активована й продовжена, відкрита можливість кредитування не менше, ніж на 10 років, забезпечення матеріально-технічної бази для таких кооперативів, створення мережі торгівлі, яка дасть нашим товаровиробникам можливість торгувати без посередників.

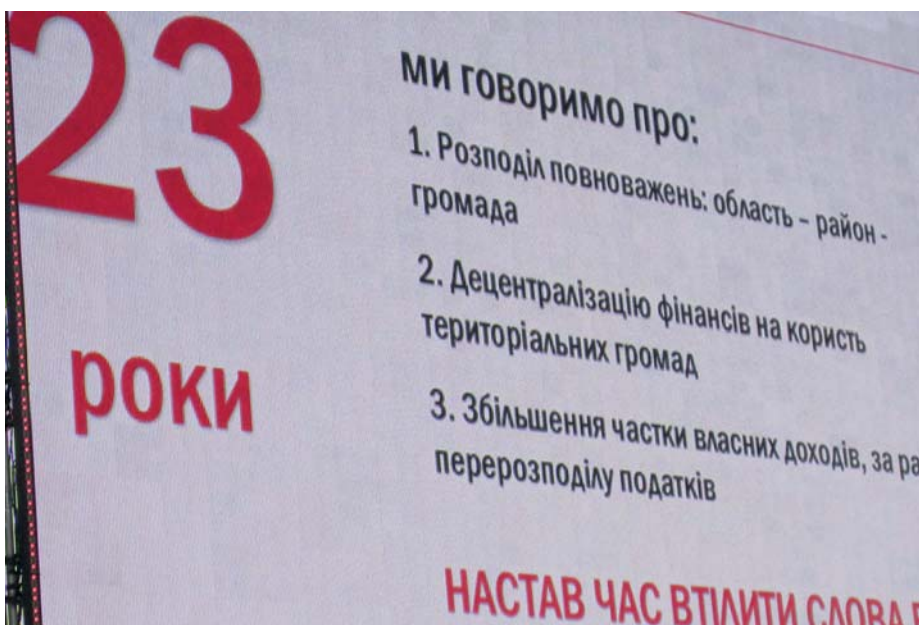
Якщо ми це зробимо, нам будуть заздрити газовики, нафтовики, а з ними разом і металурги! Такої рентабельності, яку може дати наша земля, жодна галузь дати більше не може.

Я вірю в наших сільгоспвиробників та в те, що якщо правильно побудувати місцеве самоврядування, ми не просто відродимо село, а зробимо його більш привабливим, ніж місто для молоді. Ми зробимо нашу країну лідером в глобальному просторі з реалізації екологічно чистої готової аграрної продукції.

Без знищення олігархічної структури важко буде щось зробити

Якщо ми не ініціюємо ще одну доленосну реформу – знищення кланово-олігархічного структури управління нашою державою, – важко буде сподіватися на успіх. Олігархічну структуру, яка існує останні 20 років в Україні необхідно замінити на справжню ринкову демократію.

Розвиток клановості у владі та бізнесі утворювався не тільки в місті, а й у селі. На базі наших земель утворюються надмонополні корпорації, які володіють сотнями га української землі. Це вони зробили рабами наших дрібних сільсько-

господарських виробників, бо забирають сировину, вироблену сільгосппродукцію за безцінь, за гроші, які нав'язуються через рекет, терор і тиск. Через монополізацію власності, наприклад на елеватори, продажу продукції на експорт.

Ми практично маємо сьогодні створення надпотужної кланової системи навколо сільськогосподарських систем. Цей процес набирає усе більше й більше обертів. На порядок денний ставиться питання продажу сільськогосподарських українських земель.

Я категоричний противник перетворення сільськогосподарських земель в товар.

Я противник того, щоб нашу землю сьогодні використовували для створення надмонополій в аграрному секторі. Я за ринкові форми ведення господарства і проти узурпації державою ринкових інструментів.

Світ стоїть на порозі глобального дефіциту продуктів харчування. Про це не один раз заявляла ООН. Розвинуті країни, знаючи цю проблему, категорично не допускають продажу своєї землі, бо земля – той скарб, який безцінний для свого народу. Але якщо хтось із громадян України захоче продати свої паї, не можна людину обмежувати в цьому праві. Держава повинна викупити той пай за гроші, які диктує ринок. Тоді й держава може формувати державну політику з передачі в оренду наших сільськогосподарських земель.

Питання делікатне та пов'язане з системою кредитування аграрного бізнесу. Не обов'язково торгувати землею, щоб функціонував Земельний банк. Це нам нав'язують, щоб в найближчі 10 років Україна не могла розпорядитися землею.

Будь-який банк повинен приймати не землю в заставу, а право оренди на землю. Це дасть можливість відкрити процес кредитування наших аграрних підприємств. Але кредитувати аграрний сектор неможливо на рік (сезон), адже повертати кредит потрібно саме тоді, коли врожай коштує найдешевше. Саме через цей інструмент кланово-олігархічні структури формують свої надприбутки.

Кредитування аграрного підприємництва мусить перейти виключно на довгострокову основу, не менше 10 років для того, щоб аграрний сектор мав можливість планувати свій розвиток, модернізацію, структуру виробництва та розуміти, що 10 років він володіє ресурсом, який забезпечує його

становлення. Як так сталося, що молода країна платить по кредитах 20 і вище відсотків річних? Чи є у світі хоч один бізнес, який при таких кредитних ставках виживає? 7-8% річних – це той максимум, який може окупити бізнес. Це та межа, до якої нам потрібно прямувати.

Кредитно-грошова політика в країні сьогодні направлена на знищення підприємництва, а не його становлення. Банківська система є невід'ємною частиною олігархічно-кланового устрою держави. Не змінимо це – будемо мати таку кредитну систему, яка знімає останнє.

Розвиток місцевого самоврядування має бути поєднаний із розвитком аграрного підприємництва

Орендна плата за сільськогосподарську землю – важливе питання. Якщо сьогодні сільські та селищні громади спираються на економічну стабільність, спроможність аграрних підприємств, спроможність господарських подвір'їв – скажіть, де візьметься бюджет сіл чи селищ, якщо у нас немає податків в аграрному секторі? Немає такої плати за оренду землі, яка б формувала місцеві бюджети.

Нам потрібно розпочати діалог з аграрними підприємствами відносно того, щоб не менше 1% плати за оренду землі надходило в бюджети сіл і селищ. Новоутворені фонди розвитку можуть суттєво змінити життя громад. Але ми не маємо права робити це диктаторськими методами.

Ми повинні провести детальні переговори та домовитися про це з аграріями. Бо інакше село чи селище не буде розвиватися. Тільки в домовленості із ними ми зможемо спрямувати 1% від оренди землі у сільські бюджети.

Врегулювання потребує плата за землю, яку виплачують аграрії селянам – власникам паїв. Це теж не просте питання. Ми знаємо, що аграрний бізнес сьогодні великий, потужний, який має світові ринки збуту, а власники паїв одержують мізер й не платять жодної копійки в бюджет села з цих платежів. Тому ми практично маємо повністю знекровлені бюджети та бідний народ у селі.

Я пропоную в переговорному процесі з профспілками аграрного сектору лобювати підвищення до 4% плати за орендні паї селянам, яка буде їх доходами. З цієї суми вони будуть сплачувати податки в розмірі 15%. Ці кошти будуть спрямовані в бюджети сіл, селищ, міст й виплачуватися принаймні 2 рази на рік. Не може плата за землю бути в натуральному вигляді.

Я вірю в те, що ми зможемо відновити нашу країну. Навіть голими руками повернути Крим.

Ми голими руками, але задушимо окупаційний режим в Україні

Світ вражений, що Україна демонструє надзвичайно високий рівень духовності, інтелекту, здатності боротися за себе.

Головне – ми змінюємо світ! У Росії йдуть марші миру проти Путіна й агресії Росії. Інтелігенція Росії йде в перших рядах тих колон, і на плечах несуть жовто-блакитні прапори у підтримку України. А значить, ми, не виходячи за кордони України, змінюємо Росію. Коли Путін поставив вперше свій чобіт на Кримську землю, він загнав себе в пастку, виходу з якої не існує. Українці взяли його в полон і «політично живим» звідси не випустять. Знищення російського авторитарного режиму розпочалося й набирає обертів.

Ми, українці, підняли лідерів усіх країн на боротьбу проти авторитарного режиму Путіна, проти тероризму й проти окупації. Світ вже бачить Президента Росії як ворога, як терориста для світового порядку номер один. Санкції будуть підніматися до тієї пори, поки кожна тонна нафти чи куб газу, який буде продаватися режимом в Росії, почне приносити не прибутки, а збитки. Так формується цінова політика на енергоносії в світі.

Заради України, заради безпеки всього світу сьогодні відкриті світові стратегічні запаси нафти й скрапленого газу, щоб закрити ринки збуту для Росії.

Найпотужніші банки Росії, на які спирається режим, відключаються від світової мережі. Крок за кроком буде робитися усе, щоб вони не мали права на політичне життя. Але й ми, українці, повинні зробити усе, щоб цієї окупації на нашій території не було.

В Україні будуть зібрані найкращі військові з дружніх країн світу. Ми створимо потужний інтелектуальний штаб, який розробить принципово нову доктрину захисту України. Під цю доктрину ми піднімемо армію так, що вона буде здатна захищати себе в будь-яких ризиках і загрозах ззовні.

А зараз створюються бригади територіальної оборони, в лави яких за останні декілька днів записалося близько 4 тис. добровольців, і вони пішли на фронт. Це ті люди, які не втечуть і не покинуть своєї зброї, а будуть боронити свій край. Сьогодні вони відстояли Маріуполь, який був звільнений без жодної краплі крові. Рух опору бере участь в операціях, які проводяться в Слов'янську.

У нас є армія, вона має бути призвана, і вона нас захистить. Слава Україні!

За матеріалами виступу Юлії Тимошенко

■ VASSR

ПРОЦЕС ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЗАПУЩЕНИЙ І МИ ЇДЕМО У ЦЬОМУ ЛОКОМОТИВІ

«Ми не просто зберегли Всеукраїнську асоціацію сільських та селищних рад, ми розвинули її в якісно нове, потужне об'єднання керівників органів місцевого самоврядування, здатне лобювати інтереси майже 14-мільйонної армії, яка мешкає в українських селах», – стверджує керівник виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад Вадим Івченко.

■ **Вадим Івченко,**
Заступник Голови – Керівник Виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад

У 2009 році був прийнятий закон, який дозволив Всеукраїнській асоціації сільських та селищних рад об'єднатися у потужну структуру. Тоді рішення про вступ прийняли майже 8 тис. сільських та селищних рад, 8,5 тис. на сьогодні є її членами. У сільських територіальних громадах з'явилася можливість бути почутими на рівні ВРУ, КМУ, міністерствах та відомствах, які мали б дбати про інтереси своїх громадян.

Асоціація на сьогоднішній день визнана на всіх рівнях. Ми налагодили партнерські стосунки з центральними органами виконавчої влади, Фондом сприяння місцевому самоврядуванню. Ми підписали низку меморандумів, угод про співпрацю з Профспілками, Міністерством аграрної політики та продовольства, 7 державними адміністраціями, а головне – створили в усіх областях України потужні команди.

Ми почали змінювати свідомість сільського голови, багато працювали над підвищенням його самооцінки. За цей час намагалися прислухатися один до одного та виступати єдиним голосом для вирішення наших проблем. Школа місцевого самоврядування,

Академія лідерства – інструменти для сільських та селищних активістів, керівників органів місцевого самоврядування, які реально допомагають сформувати кадровий потенціал майбутнього самоврядування, якісно нового.

Нам вдалося створити комунікаційний майданчик, який дає можливість будь-якому представнику органів місцевого самоврядування – член асоціації він чи ні – висказати своє бачення, свою думку, одержати пораду, підняти проблему в інформаційних виданнях – науково-популярному журналі «Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад» та порталі ВАССР, де кожній сільській чи селищній раді в Україні надана можливість створити свій власний комунікаційний майданчик-сайт та налагодити горизонтальні комунікації зі своїми колегами-партнерами. І це дало позитивний результат.

Останні події на Івано-Франківщині – реальний приклад дієздатності асоціації, де обласна організація змогла відстояти власні інтереси, пов'язані з вирішенням земельних питань. Ми горді того, що маємо партнерів – Раду Європи, Швейцарсько-український проект Despro, які опікуються посиленням інституційної спроможності Асоціації, надають можливість вивчити досвід розбудови асоціацій європейських країн, технології лобювання інтересів своїх членів. Ми побачили, як в демократичних країнах міністри та владні структури звітують перед органами місцевого самоврядування про кожну витрачену копійку, яке місце і яку роль відіграє самоврядування у державі. І чесно скажу – були вражені. Україна має перебудувати свою систему місцевого самоврядування докорінно.

У цьому році ми вступили у асоціацію Південно-Східної Європи Nalas як асоційований член. У квітні цього року взяли участь у Генеральній асамблеї, де обговорювалися питання партнерства та співпраці різних країн Європи, налагодження дружніх стосунків між країнами та різними верствами населення, які проживають на їх території. Ми відкриті

для усіх, хто будує стосунки на демократичних засадах, готові долучитися до суспільно-корисної роботи, залучення інвестицій у сільські території України, розбудову демократичного суспільства.

Ми радіємо висновкам українських та зарубіжних експертів, які високо оцінили роботу Всеукраїнської асоціації сільських і селищних рад. На їх думку, асоціація за 2 роки в просуванні своїх цілей та завдань зробила значний поступ. Вона сьогодні не на папері, а на ділі відстоює інтереси своїх членів, бореться за акумуляцію думки сільської громадськості в один голос і цим голосом прагне змінити життя селян в Україні.

Є проблеми. На рівні України більше 20 років ніхто серйозно не займається розвитком сільських територій. Немає профільного міністерства, разом із яким ми б розбудовували, а не знищували українське село. Основою змін на селі має бути реформа місцевого самоврядування, але базою – аграрний розвиток. Ми повинні впливати на Бюджетну, Податкову політику в державі, бо представляємо величезну армію українського народу, який проживає у селах. Нам потрібна підтримка лідерів, народних депутатів, які почують сільського голову, бо краще, як він, ніхто не знає про проблеми у селі та як їх вирішити.

Всеукраїнська асоціація, як лобіст інтересів селян України, на останньому правлінні прийняла рішення про звернення до кандидатів у Президенти України, які повинні відгукнутися та стати пліч-о-пліч з сільським головою та потребами його громади.

Поки що ми не змогли зупинити той закон, який відібрав реально у селян землю. Поки що ми боремося із замовними справами про корупцію сільських голів, які насправді спрямовані на те, щоб прибрати їх з посади та розікрати землю, що залишилась. Поки що ми вчимося, набираємося досвіду як писати закони та згуртовувати навколо себе однодумців. Та ми не боїмося цього, бо процес відродження України запущений і ми їдемо у цьому локомотиві!

Та хто ж поведе? ■ **VASSR**

ПОЛІТИЧНІ СПЕКУЛЯЦІЇ НАВКОЛО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СЕЛА МАЄ ПРИПИНИТИ МАЙБУТНІЙ ПРЕЗИДЕНТ

Позачергове засідання правління Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад відбулося 30 квітня. Стурбовані ситуацією в Україні, представники органів місцевого самоврядування сільських територій не можуть стояти осторонь тих подій, які відбуваються в Україні. Вони одногослосно прийняли звернення до кандидатів у Президенти України:

Шановні кандидати на посаду Президента України!

До Вас звертається багатомільйонна армія українських селян, представниками якої виступають керівники органів місцевого самоврядування – сільські та селищні голови.

Ми надзвичайно стурбовані ситуацією, в якій опинилася наша країна. Бачимо реальну загрозу зміни державного устрою, територіальної цілісності України.

Наша держава перебуває у стані небезпеки через багаторічне ігнорування думки народу та недолугу, а почасти – антинародну, управлінську та політичну діяльність її керівників. Як результат маємо корумповану державу, розорену й сплюндровану загарбниками, які намагаються розчленили живий організм України.

Споконвіку Україна вважалася житницею Європи, аграрною державою, де українському селу відводиться дуже важливе місце. Більш як у 28,5 тис. сільських населених пунктах проживає майже третина населення України. Нині вони опинилися у дуже скрутному становищі.

В більшості своїй селяни виживають за рахунок одноосібного господарства, дрібного фермерства. Дотаційні сільські бюджети, колізії законодавчих норм, їх невиконання через корупційні схеми, які продовжують діяти, поставили селян на коліна. Через бідність, український селянин шукає кращого життя у місті, а то й за кордоном. Нищиться культура українського народу, а українське село є її основою.

Ми не маємо права забувати, що українські селяни – це саме ті дрібні та середні товаровиробники, які самотужки, поряд із великими, забезпечують продовольчу безпеку країни. А їх діти – це ті, хто сьогодні захищає українську державність від загарбника. Але їх прав ніхто не захищає!

Політики, кандидати у владні структури згадують про українське село тільки напередодні виборів, і одразу забувають про свої обіцянки після них. Цю тенденцію

ми маємо припинити. Почати цей процес має Президент України.

Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад офіційно заявляє про підтримку кандидата у Президенти, який підтримає усі вимоги її членів, як лобіста інтересів сільських територіальних громад.

Ми вважаємо, що Президент України повинен поставити питання розвитку сільських територій одним із пріоритетних в Україні.

Відповідно до вимог Європейської Хартії необхідно провести реформи з децентралізації влади, внести зміни до Податкового, Земельного, Бюджетного Кодексів щодо формування інфраструктурної та ресурсної бази розвитку українського села.

Ми переконані, що українську землю, яка є основним ресурсом розвитку села, не можна зосереджувати в одних руках. Нею, відповідно до Конституції України, має володіти виключно український народ.

Ми вимагаємо, щоб повноваження, які в процесі децентралізації мають бути передані на місця, були підкріплені ресурсами.

Ми впевнені, що адміністративно-територіальна реформа має відбутися виключно на принципах добровільного об'єднання територіальних громад. Не можна допустити поширення

урбанізаційних процесів в Україні через злидні в українському селі. Держава повинна подбати про економічні та політичні важелі забезпечення економічної стабільності та розвитку сільських територій.

Ми готові долучитися до розробки комплексної програми розвитку сільських територій спільно з інститутами державної влади, депутатами усіх рівнів, бо ніхто краще не знає як практично змінити ситуацію у власному селі, як сільський та селищний голова.

На виконання вимог переважної більшості сільських та селищних рад України, територіальних громад, які уповноважили їх на представлення інтересів, пропонуємо кандидату у Президенти України підписати офіційний документ – **меморандум про співпрацю** з Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад, яка, відповідно до установчих документів, є лобістом – представником інтересів 8,5 тис. органів місцевого самоврядування України.

Кандидат у Президенти, який буде підтриманий Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад, зобов'язується забезпечити виконання вимог меморандуму в термін дії його повноважень.

Віriamo, що майбутній Президент змінить ситуацію в Україні на краще!

Слава Україні! ■ VASSR

У НАС СПІЛЬНА МЕТА – РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

5 травня 2014 року було підписано Меморандум між Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад та кандидатом у Президенти України Юлією Тимошенко.

Мета Меморандуму – реалізація та підтримка концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, включаючи зміни до Земельного, Бюджетного та Податкового кодексів, спрямовані на зміцнення фінансування та матеріально-технічної основи територіальних громад, реалізація та забезпечення прав територіальних громад у земельних та майнових відносинах.

Меморандум набирає чинності з моменту підписання сторонами та діє до повного виконання сторонами взятих зобов'язань.

МЕМОРАНДУМ

про співпрацю та партнерство між Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад та кандидатом у Президенти України Тимошенко Юлією Володимирівною
«05» травня 2014 р. м. Київ

Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад в особі Голови Асоціації Фурсенка Миколи Івановича, що діє на підставі Статуту, іменована далі «Асоціація», та кандидат у Президенти України Голова партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» Тимошенко Юлія Володимирівна, (далі – «Сторони»), керуючись Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про асоціації органів місцевого самоврядування», «Про політичні партії в Україні», іншими законодавчими актами, розуміючи, що стан, у якому перебуває українське село, сільські територіальні громади та сільське населення України (а це понад 14,2 млн чол. населення та понад 11 тис. сільських та селищних рад) є критичним і

потребує ефективного впливу та комплексного вирішення проблем; враховуючи, що села та селища відіграють й будуть відігравати значну роль в економічному та духовному розвитку нашої країни, домовились підписати цей Меморандум про наступне:

1. Цілі і напрямки співпраці.

1.1. Реалізація і підтримка Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, включаючи зміни до Земельного, Бюджетного та Податкового кодексів спрямовані на зміцнення фінансової та матеріально-технічної основи територіальних громад:

- вибори до місцевих рад у 2015 році провести в існуючій системі органів місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні;
- обережно і виважено, виключно на добровільних засадах, підходити до питання об'єднання сільських територіальних громад, керуючись принципом взаємної економічної зацікавленості. Першим

кроком до проведення адміністративно-територіальної реформи має бути створення належної матеріально-технічної бази, розвинутої інфраструктури (дороги, автобусне сполучення), надання якісних адміністративних, медичних та інших послуг населенню;

- до початку проведення адміністративно-територіальної реформи надати можливість добровільного об'єднання громад до 2018 року, всіляко сприяти цьому процесу.

1.2. Сторони сприятимуть реалізації державної політики в аграрному секторі та відновленню виконання Комплексної програми підтримки розвитку села в частині виконання основних напрямків розвитку сільського господарства, виходячи з таких пріоритетів:

- сільське господарство розглядається як основа розвитку українського села;
- сільське господарство розглядається як соціально-економічна категорія, ефективне господарство, яке створює додану вартість достатню для розвитку сільських територій;
- комплексний розвиток сільських територій базується на потужній соціально-економічній платформі;
- подолання бідності на селі здійснюється на основі об'єднання зусиль бізнесу, громадських організацій, центральних органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- розбудова аграрного сектору здійснюється через відродження сільськогосподарської кооперації для створення нових можливостей ефективної сімейної праці, дрібних форм господарювання, фермерських господарств;
- реалізація та забезпечення прав територіальних громад у земельних та майнових відносинах.

2. Взаємні зобов'язання Сторін.

2.1. Сторони домовились створити спільну Робочу групу, робота якої має базуватись на зміцненні інституційної спроможності територіальних громад щодо розвитку сільських територій за підтримки депутатів від політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» усіх рівнів. Для цього:

- сторони домовились проводити один раз у квартал (три місяці) спільні зустрічі для підготовки спільних пропозицій, вимог, змін та доповнень до чинних та проектів законодавчих, нормативних актів з питань, що стосуються захисту інтересів територіальних громад;

- закріпити законодавчо введення до складу Колегій обласних та районних державних адміністрацій представників Асоціації – керівників обласних (регіональних) та районних відділень;
- активно проводити роз'яснювальну роботу по Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (питання змін до Земельного, Бюджетного та Податкового законодавства тощо);
- залучати представників Асоціації до заходів різного рівня для отримання об'єктивної думки органів місцевого самоврядування базового рівня в процесі прийняття відповідних рішень чи напрацювань пропозицій.

3. Спільні завдання сторін.

3.1. Сприяти посиленню інституційної

спроможності місцевих рад сільських територій:

- в трьохмісячний термін після внесення змін до Конституції України прийняти закон України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні (нова редакція)».

3.2. Створити структуру загальнодержавного рівня, яка реалізує пріоритетне завдання – комплексного сталого розвитку сільських територій.

3.2.1. Визначити єдине міністерство, якому мають бути надані повноваження щодо координації та моніторингу діяльності усіх інших органів виконавчої влади з питань сталого, комплексного розвитку сільських територій:

- заступник Міністра, уповноважений координувати діяльність з сталого, комплексного розвитку сільських територій призначається за погодженням із Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад;
- в Міністерстві створити Департамент сталого комплексного розвитку сільських територій із відповідними підрозділами.

3.2.2. Після обрання Президента України визначити посадову особу в Адміністрації Президента України, на яку була б покладена відповідальність за взаємодію Адміністрації із Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад, організацію моніторингу розвитку сільських територій, вивчення проблем та викликів.

3.2.3. Сприяти участі представників Всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування на засіданнях Кабінету Міністрів України при розгляді питань, що стосуються діяльності місцевих рад та розвитку сільських територій (норма діяла у 2009 р.).

3.2.4. Забезпечити щорічне виділення коштів з Державного бюджету на підтримку статутної діяльності Всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, зміцнення їх інституційної спроможності.

3.2.5. Сприяти удосконаленню організаційної діяльності та формуванню матеріально-технічної бази Національного конгресу органів місцевого самоврядування, засновниками якого

є три Всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування.

3.2.6. Сприяти інтеграції Всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування у європейську спільноту, в тому числі шляхом формування делегацій до Конгресу місцевого самоврядування Ради Європи (європейська норма).

3.3. Удосконалення земельного законодавства

3.3.1. Внести зміни до Земельного Кодексу України щодо погодження із територіальними громадами сільських територій питання оренди чи продажу земельних ділянок поза межами населених пунктів.

3.3.2. Внести зміни до чинного законодавства, а саме Законів України «Про оренду землі», «Про плату за землю» щодо запровадження норми мінімального розміру орендної плати за землі товарного сільськогосподарського виробництва у розмірі не менше 4% від нормативної грошової оцінки землі і встановлення не менше 1% відрахувань до місцевих бюджетів на розвиток соціальної інфраструктури села, селища. Виплачувати ці відрахування виключно в грошовій формі.

3.3.3. Ліквідувати поняття «в межах» та «за межами» населеного пункту у Законі України №5245-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності».

3.3.4. Передбачити у законодавчих актах, що зміна цільового призначення земельних ділянок повинна здійснюватись лише за згодою чи з дозволу відповідного органу місцевого самоврядування.

3.3.5. Максимально спростити процедуру оформлення договорів оренди земельних ділянок. Передати право на укладання договорів оренди землі сільським та селищним радам за спрощеною процедурою.

3.3.6. Надати право місцевим територіальним громадам передавати у тимчасове користування за призначенням невитребувані земельні паї.

3.3.7. Внести зміни до Земельного Кодексу України щодо розробки проектів встановлення меж сільських та селищних рад.

3.3.8. Законодавчо визначити, що виготовлення генеральних планів населених пунктів та схеми розвитку сільських територій дотаційних сільських рад здійснюється за кошти Державного бюджету.

3.3.9. Врегулювати питання нормативно-грошової оцінки земель в межах місцевих рад сільських територій.

3.4. Удосконалення у сфері Бюджетного та Податкового законодавства

3.4.1. Зміни в Бюджетному та Податковому Кодексах України щодо децентралізації фінансів

на користь територіальних громад та збільшення частки власних доходів.

3.4.2. Запровадити реєстрацію сільськогосподарських підприємств, які орендують пайові земельні ділянки, водні та лісові ресурси або надають послуги територіальним громадам сільських територій у відповідних сільських, селищних радах.

3.4.3. Запровадити реєстрацію сільськогосподарських підприємств за місцем знаходження виробництва.

3.4.4. Законодавчо врегулювати сплату податку на доходи фізичних осіб, які працюють за межами сільських, селищних рад, за місцем їх постійного проживання (значно збільшити бюджети територіальних громад).

4. Термін дії Угоди

4.1. Меморандум набирає чинності з моменту його підписання Сторонами та діє до повного виконання Сторонами взятих зобов'язань.

5. Відповідальність Сторін.

5.1. Сторони несуть відповідальність за виконання взятих на себе зобов'язань відповідно до чинного законодавства України.

6. Заключні положення.

6.1. З метою досягнення цілей та мети Меморандуму Сторони будують свої взаємовідносини на засадах добросовісного партнерства та максимального сприяння.

6.2. Реалізація Меморандуму буде здійснюватись шляхом розроблення та виконання кожною Стороною або спільно Сторонами заходів, спрямованих на досягнення вищезазначених цілей та виконання завдань.

6.3. Контроль за виконанням здійснюється Сторонами через звітність спільних Робочих груп.

6.4. Хід виконання Меморандуму кожна Сторона аналізує і надає інформацію іншій Стороні.

6.5. Зміни та доповнення до Меморандуму вносяться за взаємною письмовою згодою Сторін.

6.6. Меморандум підписується у двох примірниках для кожної зі сторін, які мають однакову юридичну силу.

6.7. Асоціація всіляко підтримуватиме і сприятиме кандидату в Президенти України Тимошенко Юлії Володимирівні в реалізації положень даного Меморандуму.

7. Юридичні адреси та підписи сторін:

Кандидат у Президенти України, Голова партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»
Ю. В. Тимошенко

Від імені Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, Голова Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад

М. І. Фурсенко

ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ У НАС ШЛЯХ – РЕФОРМУВАННЯ ВЛАДИ!

«Місцеве самоврядування на сьогодні є недієздатним!» – стверджує Коршівський сільський голова Пижук Михайло Андрійович, Коломийський район, Івано-Франківська область.

«Нам потрібна влада, яка буде ефективною. Тільки таку владу ми підтримаємо на виборах!»

■ Михайло Пижук

– Проблем із місцевим самоврядування накопичилося за ці роки дуже багато. Справжнє місцеве самоврядування може бути забезпечене тільки можливістю його здійснення. Ми ж маємо повноваження, які не закріплені ні економічно, ні матеріально. Ефективність нашої роботи наближається до нульової позначки й показує, що насправді місцеве самоврядування сьогодні є недієздатним! Чому ж виникають такі великі проблеми?

Маємо Закон «Про місцеве самоврядування», Конституцію України та багато інших законодавчих норм, які необхідно змінювати. Бо вони не діють! Є необхідність зміни важелів управління в державі.

В першу чергу, органи центральної влади мають відійти від авторитарного стилю, нав'язаного ще за часів Радянського Союзу, дати можливість нам – органам місцевого самоврядування – працювати з нашими громадами. Центральні органи влади мають приймати політичні, стратегічні рішення, дбати про прийняття законів та їх виконання, забезпечувати інтереси свого народу. Влада має бути прозорою, ми маємо чітко бачити її орієнтири, відчувати відповідальність перед народом.

Нам треба рятувати нашу землю! Село – це не тільки хребет нашої держави, село – це годувальник української нації і багатьох народів світу. Відтак, основне багатство та надбання нашого народу – земля! Питання збереження землі як власності народу України має бути закріплене на рівні Конституції. Інакше завжди знайдуться люди, наближені до влади чи ті, які мають вплив, щоб забрати цю землю. А з чим залишиться селянин? Що робити молоді, яка народилася у селі? Куди податися?

Ми на сьогодні не можемо забезпечити гідне життя для наших селян, не можемо запропонувати нічого молоді у селі. Студенти не повертаються до дому, і скоро міста поступово перетворяться у мегаполіси, а села спустошаться. Чи нам це потрібно? А може це комусь потрібно? Варто задуматися!

Якщо ми підемо шляхом нав'язування об'єднання громад з центру, ми внесемо великий неспокій у наші села. Нині маємо небезпеку знищення багатьох сіл на території України, землі просто «розтягуються»

олігархічними структурами, маємо розгул корупції чи не найбільший у світі.

Так, одноосібники та фермери не можуть сьогодні конкурувати з крупними сільсько-господарськими товаровиробниками, але держава зобов'язана створити умови для життя тим, хто живе в українських селах, або принаймні дати робочі місця, соціальний захист. Люди вміють самоорганізуватися, приймати правильні рішення, вони зможуть забезпечити благополуччя власних сімей, а як треба – то й держави.

Звертаюся від імені всіх представників органів місцевого самоврядування Західної України до жителів Південної та Східної України: ми з вами, ми переживаємо за вас і підтримаємо вас у всьому. Ми готові підставити плече та йти в бій за вас, за нашу державу. Ми готові приймати ваші сім'ї на території західних районів. Один правильний у нас шлях – реформування влади. Нам потрібна влада, яка буде ефективною. Тільки таку владу ми підтримаємо на виборах! ■ VASSR

МОЙ ДОНБАСС НЕ СМОЖЕТ ПРОСУЩЕСТВОВАТЬ САМОСТОЯТЕЛЬНО!

Зайцевский поселковый голова Горловского городского совета Донецкой области Веселкин Владимир Юрьевич выступил 5 мая перед сельскими главами всей Украины. «Децентрализация власти – основополагающая линия будущего Президента Украины», – убежден он.

■ Владимир Веселкин

Ввиду того, что основные вопросы давно уже решаются в центре и области, мы, сельские головы, на местах не влияем на ситуацию абсолютно. Руководители

на местах назначены из центра и они принимают ключевые решения.

Но они совершенно не отвечают за свои действия, так как не выбирались народом, а весь груз ответственности лежит на нас, тех, кого выбирал народ. Так было всегда и есть сейчас, к сожалению. Я считаю, это нужно срочно менять!

Накалена до максимума ситуация в моем родном городе, в моем крае. Это последствия тех методов правления, псевдореформ, которых по сути никто не делал. Я твердо уверен – мой Донбасс не сможет просуществовать самостоятельно! Его экономика убыточная, дотационная. Он реально нуждается в помощи.

Мне трудно объяснять это людям, которые выступают за федерализацию. Людям, которым 20 лет врали, которые 20 лет становились все беднее и беднее. Люди стали злые и не верят больше никому. Трудно их переубеждать, но делать это надо.

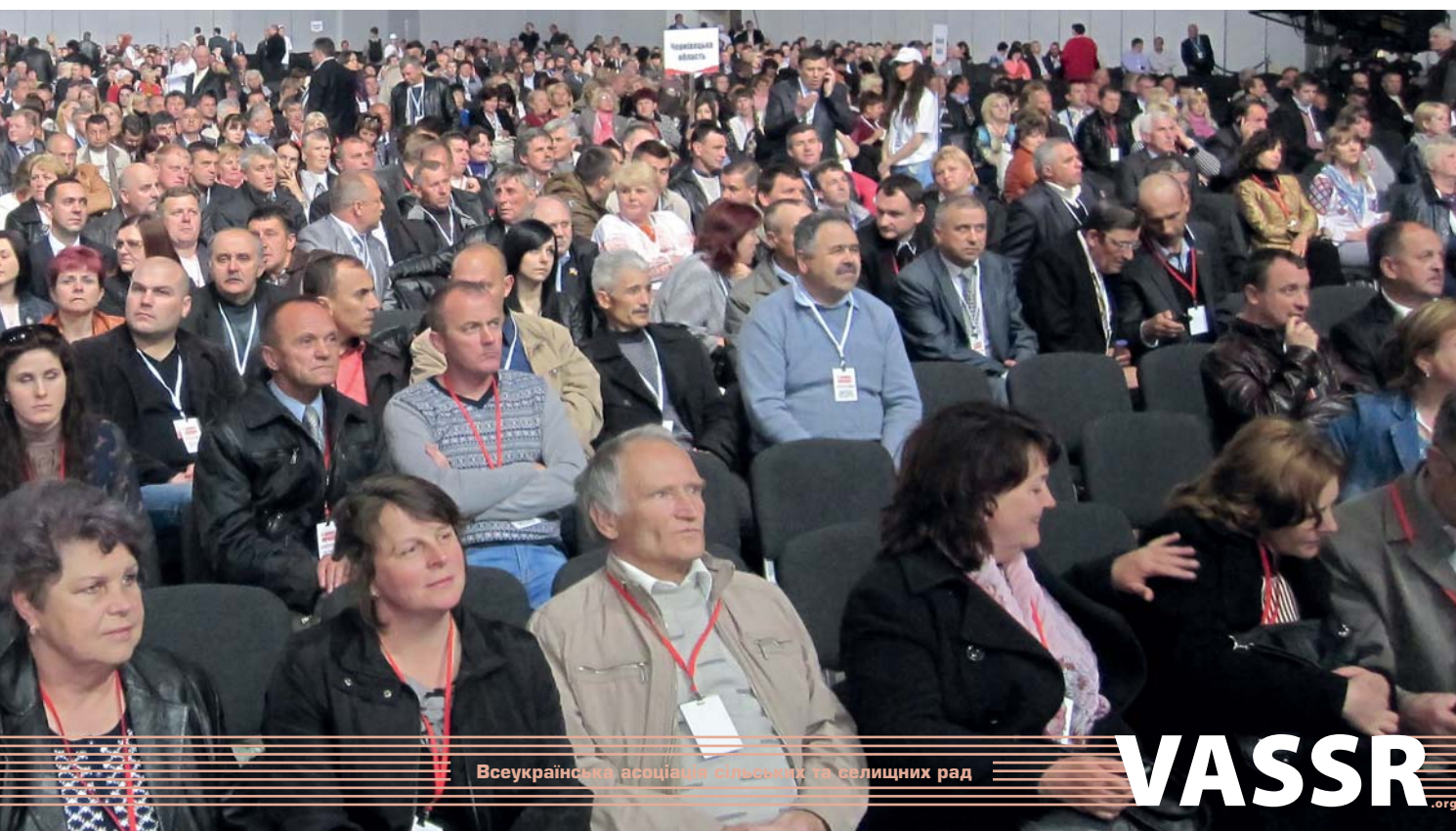
Сейчас на Донбассе трудно найти поселковый совет, где бы не висел флаг так называемой Донецкой республики. На поселковом совете Зайцево такой флаг не висит!

Благодаря тому, что население у нас видит реальные дела, задекларированные раньше в программе, люди верят мне как голове и доверяют моему мнению. И поэтому все попытки сепаратистов до сегодняшнего дня были безуспешны!

На местах нужно показывать свою способность и эффективность, чтобы у людей не возникало сомнений и желаний, чтобы они чувствовали безопасность и вашу готовность защитить их. Идти в первых рядах против врага, если это будет нужно!

За материалами выступления на съезде сельских и поселковых глав и депутатов местных советов 5 мая 2014 года.

■ VASSR

ЙДЕМО З КОНКРЕТНИМИ ЗАПИТАННЯМИ ДО ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ

16 квітня 2014 року відбулося чергове засідання Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин, у якому взяли участь члени правління Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад.

Серед семи питань, визначених у порядку денному чергового засідання Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин було те, яке найбільше хвилює не тільки сільських голів, але, як виявилось, й депутатів-членів Комітету.

Питання розвитку сільських територій неодноразово піднімалося на всіх рівнях багато років поспіль. Останніми роками, завдяки ініціативі Всеукраїнської асоціації в тому числі, яка лобює вирішення питання розвитку сільських територій на усіх рівнях у міністерствах та відомствах, ситуація почала змінюватися. Проте, як показує практика, без системної програмної діяльності, координації зусиль державних, законодавчих та виконавчих структур, вирішити це питання неможливо.

На думку членів Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, в Україні на теперішній час необхідно створити структуру – міністерство, яке б безпосередньо, комплексно почало реалізовувати програму сталого розвитку сільських територій. Бо цим питанням часто спекулюють політики у своїх виборчих програмах, а на місцях реально нічого не змінюється. Реформа місцевого самоврядування без земельної реформи не дасть бажаних результатів, бо земля – найважливіше ресурсне джерело для українських сіл.

Про це говорили сільські голови на засіданні Комітету. «Почуйте нас!» – вимагали члени правління. «Ніхто краще не знає ситуацію, як сільські голови на місцях», – переконували народних депутатів представники сільських громад.

На засіданні сільськими головами було озвучено низку важливих змін, які необхідно зробити вже сьогодні. Найважливіші з них стосуються теми територіальних меж села, селища та контролю навколо використання земель сільськогосподарського призначення. Майже 50% земель використовується великими агрохолдингами. Це розпайовані землі селян, які знаходяться в оренді. Найчастіше термін оренди складає до 49 років, і селяни, які віддали земельні наділи в оренду, перестають бути господарями на своїй землі. Умови договору вони теж не можуть змінити, як не можуть й вплинути на процес використання земель. Потребують регулювання проблем поводження із землями відумерлої спадщини, пасовищ та іншого.

Бюджети розвитку сіл і селищ від цієї оренди мають мало зиску. Ніхто не говорить про забезпечення соціальної складової села, основним багатством якої є саме ця земля. Були підняті питання грошової оцінки землі, вплив органів місцевого самоврядування на реєстрацію сільгосп підприємств за місцем їх фізичного розташування.

Багато питань підняли сільські голови перед народними депутатами. В процесі обговорення було прийнято рішення систематизувати їх перелік та винести на парламентські слухання. «Законодавець має консультиватися із тими, хто живе на цій землі», – переконані члени правління Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад. «Тільки тоді закони будуть дієві і їх будуть виконувати. Зараз багато законодавчих ініціатив, відірваних від потреб громад».

У порядку денному засідання комітету також розглядалися питання:

1. Про проект Закону України «Про внесення змін до частини першої статті 208 Земельного кодексу України (щодо уточнення переліку об'єктів, у разі використання земельних ділянок на громадські потреби, коли не відшкодовуються втрати сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва)»;
2. Про проект Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо звільнення від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва при будівництві полігонів твердих побутових відходів (сміттєзвалищ) та об'єктів поводження з відходами)»;
3. Про проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про оцінку земель» щодо державної експертизи документації оцінки земель»;
4. Про проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання окремих питань розвитку біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією»;
5. Про проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру (щодо особливостей розподілу обсягів виробництва цукру в межах квоти «А»)»;
6. Про проект Закону України «Про вищу освіту» (II читання);

Обговорення питання щодо сталого розвитку сільських територій за участі Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад було останнім у переліку. ■ **VASSR**

ЗЕМЛЯМИ ЗАПАСУ МАЮТЬ ОПІКУВАТИСЯ СІЛЬСЬКІ ГОЛОВИ

Таку думку висловив на засіданні Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин 28-річний сільський голова-тернопільчанин, який ще не залишив свою посаду, а продовжує боротись за свою громаду.

– Ми виступаємо тут не тому, що нам добре жити. Я, Володимир Шматько, сільський голова села Біла, Чортківського району Тернопільської області, стурбований тим, що кожного дня чую з екрану телевізора від депутатів різних рівнів, що село треба рятувати, але розумію, що то є лише слова.

Тому я прийшов сюди до вас, щоб ви нас почули!

Сьогодні не можливий розвиток села, поки ви не підтримаєте законодавчу ініціативу в тому, щоб землями населеного пункту за його межами розпоряджалися сільські ради. Відколи внесли зміни у Земельний Кодекс, відтоді ми – сільські та селищні голови – стали простими статистами і спостерігаємо, як олігархи й агрохолдинги нашими землями розпоряджаються, а найбільше чиновники. За хабарі й відкати держземагенства вирішують кому й за що роздати землі запасу. А ми залишаємося із розбитими дорогами і відсутністю будь-якої інфра-

структури. Чому всі мовчать про це? Чому не вживають жодних заходів? Ми просимо, шановні народні депутати, почуйте нас! Треба негайно вживати заходів!

Реформа місцевого самоврядування без повноважень на місцях не відбудеться! Ми не маємо в бюджеті надходжень, зате маємо великі агрофірми, які просто наживаються на селянах. А ті давно перетворилися на кріпаків, бо за свій пай одержують мізерну плату. Основні прибутки осідають в кишенях «агромагнатів», а податки йдуть у столичні бюджети. Ми просимо вас підтримати законодавчу ініціативу, щоб той 1% від грошової оцінки землі поступав до сільського бюджету на розвиток села.

Сьогодні в Тернопільській області, яку я представляю, налічується 580 сільських рад, а з них 565 є дотаційні. Ми не маємо з чого виживати!

Ми готові заключати договори оренди за межами населеного пункту з нафтобазами,

з різними підприємствами, але не маємо повноважень. Ви обговорюєте закон про облаштування сміттєзвалищ, а ми мовчимо. Ви говорите про проблему й нас не питаєте. У нас є Асоціація, яка висловлює свою позицію. Чуйте нас! У нас є проблеми і ми знаємо, як їх вирішити. Але нас не чують.

Відумерла спадщина. Це питання дуже важливе, бо землю користуються орендарі, а нікому за це не сплачують. Люди, які навіть мають успадкувати пай за браком коштів на оформлення не можуть це зробити. Відтак, виникають проблеми з переоформленням договорів і знову значна частина грошей зависає у повітрі.

Це земельні питання, які потребують негайного врегулювання. Окрім них є маса питань до роботи Державної казначейської служби та її територіальних відділень. А люди приходять безпосередньо щодня до сільського голови з вимогою вирішувати питання. Запевняю, що ніхто краще, як сільський голова, не знає проблем на селі. ■ VASSR

ФОРУМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТЯЧІВЩИНИ ВІДБУВСЯ

29 квітня 2014 року у м. Тячеві в районному Будинку культури відбувся Форум місцевого самоврядування Тячівщини. В його роботі взяли участь близько 230 осіб: депутати органів місцевого самоврядування усіх рівнів, сільські, селищні та міські голови найбільшого за населенням району України.

До участі в роботі Форуму та виступів були запрошені:

Олег Лукша – віце-президент Асоціації розвитку і реформ міст, селищ і сіл «Закарпаття – XXI століття» та консультант Асоціації міст України;

Михайло Лаба – голова Закарпатського обласного відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, Невицький сільський голова;

Іван Ревтій – виконавчий директор Закарпатського регіонального відділення Асоціації міст України.

Перед початком Форуму перший заступник голови Закарпатської облдержадміністрації Андрій Сербайло представив його учасникам новопризначеного голову Тячівської райдержадміністрації Петра Голубку.

Впродовж більше 2-х годин учасники Форуму присвятили обговоренню реалізації в районі «Концепції реформування місце-

вого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», затвердженої Постановою Уряду 1 квітня 2014 року.

Була підтримана й ініціатива Форуму місцевого самоврядування Закарпаття, що відбувся 24 квітня 2014 р. у м. Ужгороді, в частині утворення Регіонального науково-експертного комітету підтримки реформ «За спроможні громади Закарпаття».

Запропоновані й кандидатури від Тячівщини для формування науково-експертного складу районного відділення цього комітету (Василь Паш – юрист, Іван Граб – науковець, Михайло Данилюк – голова районної ради, Василь Кустрьо – Тернівський сільський голова, Іван Ковач – Тячівський міський голова, Олексій Василь – Тересвянський селищний голова, Василь Мирявець – Русько-полівський селищний голова, Юрій Ухаль – Солотвинський селищний голова та інші).

Учасникам Форуму був продемонстрований промофільм про актуальність реформ місцевої влади в Україні, створений під керівництвом Анатолія Ткачука, керівника Інституту громадянського суспільства, радника Віце-прем'єр-міністра Володимира Гройсмана.

На Форумі були обговорені та прийняті звернення його учасників до Уряду й парламенту України та до місцевих рад Сходу та Півдня України.

Після завершення Форуму відбулось засідання Тячівського районного осередку Закарпатського обласного відділення Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад. До складу правління Закарпатського обласного відділення ВАССР було додатково обрано Олексія Василя – Тересвянського селищного голову і Василя Мирявця – Русько-полівського селищного голову. ■ **VASSR**

СХІД І ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ – МИ З ВАМИ

Звернення учасників форуму місцевого самоврядування Закарпаття до міських, селищних, сільських, районних і обласних рад Сходу та Півдня України (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська та Херсонська області)

Шановні колеги й друзі з депутатських корпусів місцевих рад та голови місцевих громад, районних і обласних рад Сходу та Півдня України!

Ми, повноважні представники місцевих рад і громад – учасники Форуму місцевого самоврядування Закарпаття, у цей складний і тривожний для нашої країни час звертаємось до вас з низкою пропозицій щодо об'єднання наших зусиль у здійсненні реформ і децентралізації влади та висловлюємо готовність надавати підтримку і допомогу в діяльності органів місцевого самоврядування ваших міст, селищ і сіл у будь-яких кризових ситуаціях.

Найперше, нам разом належить добре усвідомити, що в період найважчих випробувань для незалежної України саме місцеве самоврядування нині має найвищі ступені легітимності та довіри у громад країни у порівнянні з інституціями центральної влади. Отже, саме на нас тепер самою Долею покладені історична місія та відповідальність щодо збереження міцною і нерозірваною територіально-владну тканину держави України.

Відповідальність, що має посилену вагу з урахуванням прикрих помилок щодо анексії Криму в результаті спланованої і здійсненої Росією диверсійної операції і поспішного проведення так званого «референдуму» в умовах масового залякування людей та дезінформаційної війни проти України.

По-друге, всім нам слід порозуміти ту очевидну істину, що інтереси нинішнього авторитарного режиму Росії спрямовані не тільки і не стільки до Сходу та Півдня України, але й загалом до всієї України – нині ще вільної, суверенної і незалежної європейської держави, яка мала б за геополітичною та імперською доктриною євразійства Кремля стати покірною територією в складі войовничого «Русского міра» і без якої цей параноїдальний неоімперський проект XXI століття є неможливим. Нас безумовно об'єднує ця найсерйозніша й найпідступніша загроза для державності України за всі роки її незалежності. А Схід і Південь сьогодні – це передовий рубіж оборони від агресивних дій та інформаційного зомбування з боку Росії щодо всієї України, у т.ч. й Закарпаття. Агресивних дій і неоголошеної війни, щодо якої владу Росії нині засуджує майже вся

світова спільнота країн та міжнародних інституцій. Владу, але не російський народ, який у більшості своїй також зомбований дезінформацією про події в Україні.

По-третє, ми справді різні – не тільки на Заході та Сході й Півдні України, а навіть у межах окремих мегарегіонів і регіонів, включаючи той же Південь та Схід, Центр і Наддніпрянщину, Північ і Захід. Адже є доволі суттєві відмінності між Слобожанщиною і Донбасом, Приазов'ям і Причорномор'ям, Галичиною, Закарпаттям і Буковиною, Волинню, Поліссям і Поділлям, а також між іншими регіонами України!

І це мозаїчне розмаїття культур і мов України і є однією з наших найцінніших цивілізаційних цінностей, яку слід оберігати та збагачувати на протипагу одноманітності й моноколірності деяких моделей розвитку держави, пропонованих окремими недолугими політиками.

І це завдання – також під силу виключно місцевому самоврядуванню та справжнім регіональним елітам, що не може нас не об'єднувати.

Нарешті, нас найбільше об'єднували і об'єднують ті проблеми, що лежать у площині неспроможності та недієздатності місцевого самоврядування, до якого привело небажання децентралізації й реформ територіальної організації публічної влади з боку усіх без винятку урядів, парламентів і президентів за 23 роки незалежності України. Отже, нас повинно об'єднати і продиктоване самим життям бажання стати учасниками справжніх, а не декларативних та імітаційних реформ і децентралізації влади в Україні заради майбутнього її місцевих громад.

Ми впевнені, що за стихійними закличками до федералізації, що йдуть від окремих представників територіальних громад Сходу та Півдня, насправді лежать ті проблеми, які якраз і можна вирішувати через масштабні реформи й децентралізацію влади.

Водночас, у відстоюванні справжніх реформ місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні зацікавлені саме місцеві ради і громади, яким слід об'єднати зусилля.

У нас є для цього надійні, перевірені роками механізми та інституції міжмуниципальної співпраці. Зокрема, й одні з найбільших у Європі мережевих об'єднань органів місцевого самоврядування – Асоціація міст України, Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад, Конгрес місцевих і регіональних влад України, а також – двосторонні партнерські зв'язки між громадами міст, селищ і сіл різних регіонів України.

Насправді, нас – місцеві громади й місцеві ради України – ніщо не роз'єднувало і не роз'єднує. Насправді, про проблеми громад і місцевого самоврядування центральна влада не бажала ані слухати, ані чути як на Сході та Півдні, так і на Заході, у Центрі й на Півночі України.

Тож давайте об'єднаємо свої зусилля та співпрацюватимемо заради підвищення рівня життя і добробуту наших громад через найактивнішу участь у реформах і децентралізації влади в Україні!

З повагою і найщирішими побажаннями Злагоди, Добра і Миру на нашій українській землі, учасники Форуму місцевого самоврядування Закарпаття. ■ VASSR

НАША ПОЗИЦІЯ МАЄ БУТИ ВИВАЖЕНА Й ПРАВДИВА

У Верховній Раді України відбулося відкрите парламентське засідання у формі громадських слухань з питань обговорення внесення змін до Конституції України. Сільські та селищні ради України представляли Микола Фурсенко – голова ВАССР та Вадим Івченко – керівник виконавчої дирекції ВАССР.

– Прикро, що серед запрошених на засідання не виявилось представників місцевого самоврядування сільських територій. Хоч реформа місцевого самоврядування найбільше торкнеться саме їх, – розпочав коментарі громадських слухань у ВРУ Микола Іванович Фурсенко на позачерговому правлінні Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад.

– Живемо в буремний час. Ситуація в Україні щодня змінюється. На Сході й Півдні країни екстремісти, яких особисто я вважаю окупантами, плондрують нашу землю, намагаючись пошматувати її на частини. Налякане населення, в тому числі й сільських територій, перебуває у стресовому стані вже майже півроку.

Порожні бюджети місцевих рад не дають можливість бодай щось зробити. Проте всі усвідомлюють, що найголовніше сьогодні – боронити рідний край, зберегти унітарність та цілісність держави, яку фактично доведеться відновлювати з нуля.

Як би не було, маємо обрати легітимну владу, нового Президента, внести зміни до Конституції та розпочати реформу місцевого самоврядування. За останній час багато зроблено у цьому напрямку – відбулося відновлення керівного складу майже у всіх областях України, активізувалося обговорення питань, пов'язаних із реформою місцевого самоврядування та внесеннями змін до Конституції.

Зміни в основному Законі України мають торкнутися балансу влади на центральному рівні з приводу вдосконалення парламентсько-президентської форми правління, а також децентралізації чи наділення реальними повноваженнями органів місцевого самоврядування. Реформуванню підлягатиме також судова система.

«Розширення прав місцевого самоврядування, баланс між усіма гілками влади,

розбудова незалежної судової гілки влади, забезпечення контролю суспільства за роботою влади є принциповими напрямками реформування Конституції», – зазначив в.о. Президента України Олександр Турчинов.

Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, говорив про те, що всі політичні сили мають погодити й підписати текст Конституції, аби продемонструвати всьому світу і в першу чергу Україні й українському народу, єдність всіх політичних сил, незалежно від їхньої ідеології і територій.

Україна – єдина унітарна держава, яка поважає права територіальних громад і право кожного українця вибирати й контролювати центральну владу, вибирати місцеву владу і впливати на неї.

Глава уряду також зазначив, що за новою Конституцією України мають бути ліквідовані обласні та районні державні адміністрації. «Керівники державних адміністрацій – рудимент радянської влади. Вони повинні бути ліквідовані», – заявив прем'єр.

За його словами, місцеві територіальні громади повинні обирати керівника областей та районів. Також в процесі реформування державної влади мають бути створені виконавчі комітети, сформовані місцевою громадою. Цим структурам слід передати державні владні повноваження, а також функції щодо формування місцевого бюджету.

Яценюк зазначив, що, відповідно до нової Конституції, на територіальному рівні мають бути засновані державні представництва, на них буде покладено контроль за дотриманням законодавства на певній території. На думку глави уряду державні представництва не повинні мати жодного фінансового чи економічного впливу у регіоні.

Прозвучала також думка, що Президент України за новою Конституцією має бути «гарантом демонополізації влади».

На його думку, Президента необхідно позбавити функцій призначення міністрів оборони та закордонних справ. Натомість,

призначення кандидатур на ці посади має відбуватися за поданням прем'єра, погодженим із Президентом.

Арсеній Яценюк також наголосив на необхідності прийняття нової редакції Бюджетного та Податкового кодексів з метою врахування нової ролі структур місцевої влади в процесі адміністрування податків.

Проект нової Конституції має бути розроблений і погоджений (зокрема, з Венеціанською комісією) до президентських виборів 25 травня. Зміни до Конституції мають бути внесені за підписом не менше ніж 300 депутатів. У разі їх прийняття, вони мають бути підтверджені всеукраїнським референдумом.

В обговоренні взяли участь багато науковців, представників комісії, які були задіяні у конституційній реформі. «Шкода, що такі обговорення мабуть були мало цікаві депутатам ВРУ, які після виступу Арсенія Яценюка покинули залу засідань», – обурюється Микола Фурсенко.

– Так чи інакше, обговорення змін в Конституції торкалося сільських територій. Не змогли обійти стороною питання зміни адміністративно-територіального устрою України. Науковці пропонують кількість районів зменшити з 490 до 110, а базових сільських громад з 11062 до 1500.

Тенденція об'єднання буде базуватися в першу чергу на концентрації сільських громад навколо великих міст, малих містечок, а тільки потім навколо більш потужних сільських громад. Особисто я глибоко переконаний, що ініціатива об'єднання територіальних громад має йти «знизу», а не «зверху». Не можна порівнювати, наприклад Волинь і Луганськ – різні умови для об'єднання, й моделі мають бути різні.

Останнім часом ми багато обговорювали питання реформи місцевого самоврядування на засіданнях комітетів ВРУ, КМУ, у міністерствах та відомствах. За участі сільських голів, лідерів Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад розглядалась ціла низка доленосних рішень для України.

Ми зустрічалися з кандидатами у Президенти, керівниками державної влади для того, щоб вирішити долю нашого українського села, яким шляхом іти і як вони будуть діяти, коли прийдуть до влади.

Наша позиція має бути виважена й правдива. Вона має бути спрямована на одержання користі народу й держави, – підсумував голова Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад. ■ VASSR

ПОЛЬСЬКІ ЕКСПЕРТИ ДОПОМАГАЮТЬ УКРАЇНЦЯМ ЗАПРОВАДЖУВАТИ РЕФОРМИ

Делегація експертів на чолі з Шефом Канцелярії Президента Республіки Польща Яцеком Михайловські обговорили з українськими урядовцями практичні питання проведення реформи місцевого самоврядування.

До складу офіційної делегації Республіки Польща увійшли Ольгерд Дзеконські – Державний секретар в Канцелярії Президента Республіки Польща, Яромір Соколовські – Заступник Державного Секретаря в Канцелярії Президента Республіки Польща, Катажина Пелчинська – заступник Міністра закордонних справ Республіки Польща, Марчін Сьверціцькі – Сейм Республіки Польща, Анджей Поравські – Спілка міст Польщі, Гжегож Кубальські – Спілка польських повітів, Ежи Кожмінські – Фонд демократії.

Офіційна делегація поляків була доповнена фахівцями, експертами, які приїхали на запрошення Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Володимира Гройсмана.

Володимир Гройсман подякував та представив групу з української сторони, до складу якої увійшли державні службовці, науковці, експерти, представники асоціацій місцевого самоврядування, які починають реформу місцевого самоврядування в Україні.

– Ми розпочинаємо реформу, і в нас дуже мало часу і мало практичного досвіду, – говорив Гройсман. – Лише за один місяць ми маємо напрацювати пакет документів,

необхідний для проведення реформи. Сподіваємося на вашу допомогу.

У ході обговорення першочергових завдань виступила Марина Ставнічук, яка подякувала Президентові Польщі за швидке реагування на прохання про допомогу. Вона розказала про ту роботу, яка вже зроблена консолідованою групою з впровадження реформи: «Поставлені пріоритети, є багато теоретичних та практичних викликів. Дуже добре, що ви нам будете допомагати! Нам потрібно повернути повноваження органам місцевого самоврядування, у період з квітня по вересень внести зміни до Конституції України, переглянути багато законів і привести їх у відповідність до Хартії місцевого самоврядування. Найперше створити територіальні громади – основу нового територіального устрою та місцевого самоврядування, потім побудувати саму систему місцевого самоврядування та її виконавчу структуру. Багато роботи доведеться провести у короткі терміни щодо Конституційного законодавства. Близько 150 законодавчих актів необхідно привести у відповідність Конституції».

Євген Карташов, народний депутат України, у своєму виступі зазначив, що міжфракційна група, яка раніше складалася із 35 народних депутатів стрімко розростається. Багато народних

обранців виявляють бажання долучитися до роботи, аби пришвидшити ці процеси. «Відчуваємо підтримку Всеукраїнських асоціацій. Наші взаємні стосунки розвиваються. Це дуже добре. Адже таку велику кількість законодавчих документів необхідно буде привести у відповідність за дуже короткий термін», – зазначив голова міжфракційної групи, яка опікується місцевим самоврядуванням.

Вадим Івченко, керівник виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, говорив про те, що найбільше реформа торкнеться сільських та селищних рад. Процес реформування буде для багатьох сільських голів непростим. Керівники органів місцевого самоврядування, які очоляють об'єднані громади, мають бути підготовлені на предмет управління територіями, економічного та соціального розвитку, а це потребує постійної інформаційно-роз'яснювальної роботи та спеціального навчання. Проблема посилюється обмеженням у часі. «Щоб не наробити помилок, можливо необхідно зробити пілотний проект, до якого залучити кілька десятків об'єднаних громад. На їх досвіді виробити теоретичні та практичні рекомендації для інших», – запропонував керівник.

У процесі обговорення інші виступаючі зачепили питання освіти, охорони здоров'я, бюджетування цих процесів, які більш детально розглядатимуться вже під час засідання робочої групи.

25 років триває у Польщі реформа, на порозі якої опинилася Україна. Найкращі фахівці, науковці, експерти та консультанти, які провадили реформу в Польщі, готові допомогти реалізувати її в Україні.

«Польща до ваших послуг», – резюмували поляки. Марцін Сьвенцицький, колишній президент столичного міста Варшава, депутат Сейму Республіки Польща, людина, яка, працюючи в уряді Тадеуша Мазовецького, докорінно змінила Польщу. Тепер він буде допомагати Україні. Шеф Канцелярії Президента Польщі повідомив, що польські експерти залишаться далі працювати в Україні. ■ VASSR

ПРАВА ДІТЕЙ–СИРИТ МАЮТЬ БУТИ ЗАХИЩЕНІ

Генеральний секретар Міжнародної комісії з прав Людини, Віце-голова у Європі Рафал Марцін Васік з робочим візитом прибув до України. Головна мета перебування делегації – створення офіційного представництва Комісії, яка б на міжурядовому рівні з іншими країнами світу опікувалася правами людей.

«Ми хочемо об'єднати зусилля міжнародної спільноти, забезпечити високий рівень співпраці та відповідальності з питань, що стосуються прав людини в Україні, світі. Наша місія миротворча і вона надзвичайно актуальна для України сьогодні.

Питання соціального розвитку України можливе лише за умови якщо у світі буде мир та злагода, а дотримання прав людини стане головним пріоритетом у державі», – сказав Генеральний секретар Міжнародної комісії з прав людини Рафал Марцін Васік.

У програмі офіційного візиту Віце-голови Міжнародної Комісії з прав людини у Європі та делегації, яка прибула разом із ним була запланована зустріч із відповідальними особами Жіночого крила Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, які разом із Альянсом «Україна без сиріт» опікуються проблемами дітей-сиріт в Україні.

Наталія Ключник – заступник керівника виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації

сільських та селищних рад, Євген Пьянков та Світлана Харченко – представники Альянсу «Україна без сиріт» обговорили проблему сирітства в світі та в Україні з представниками Міжнародної Комісії з прав Людини.

Присутні висловили надзвичайну стурбованість щодо дотримання прав, належного забезпечення, захисту життя та здоров'я дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у державних інтернатних закладах України.

Особливе занепокоєння викликає становище дітей-сиріт у закладах, розташованих на територіях Донецької, Луганської та Харківської областей.

«Сьогодні на цих територіях фактично відбуваються дії воєнного характеру та різні збройні конфлікти, які створюють загрозу життю та здоров'ю дітей, що є вихованцями державних інтернатів. Відповідно до Закону України «Про

забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» держава зобов'язана захистити права та інтереси таких дітей, створити належні умови для їх фізичного, інтелектуального і духовного розвитку, забезпечити права на здоровий розвиток, створити умови для надання психологічної, медичної та педагогічної допомоги тощо», – коментують ситуацію представники Альянсу «Україна без сиріт».

«Наголошуючи на беззаперечній та надзвичайній цінності кожної дитини, а також враховуючи гіркий досвід щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які залишились в інтернатах АР Крим і права яких були суттєво порушені, ми повинні ініціювати перед урядом України вжити негайних заходів для попередження такого розвитку подій», – переконана Наталія Ключник.

У процесі обговорення сторони вирішили звернутися до Уряду України з пропозицією про створення робочої групи у складі представників профільних Міністерств, представників громадських та благодійних організацій, що мають досвід роботи з дітьми цієї категорії, а також представників інших урядових та неурядових організацій, які мають необхідні знання та ресурси для впливу та вирішення проблеми цих дітей.

Дана робоча група повинна проаналізувати, яка кількість дітей перебуває в інтернатах України, в першу чергу, розташованих на територіях Донецької, Луганської та Харківської областей, оцінити стан щодо забезпечення потреб та прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, напрацювати механізми надання необхідної їм допомоги тощо.

Зі свого боку місцеві та міжнародні партнерські організації, які є всесвітньо визнаними експертами у сфері захисту та реалізації прав дітей, готові залучити можливі ресурси для сприяння вирішенню ситуації. ■ VASSR

РОЗ'ЯСНЕННЯ ЩОДО ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ НА РЕАЛІЗАЦІЮ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА КУРСУ УРЯДУ НА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України підготовлено пропозиції щодо змін до Основного Закону (Конституції) України. Пропозиції підготовлені на реалізацію реформи місцевого самоврядування, Концепцію якої було схвалено Урядом 1 квітня 2014 р.

Необхідність таких змін обумовлена тим, що саме Конституція визначає основи системи влади, і без відповідних змін провести реформу неможливо.

Основні зміни передбачають:

- Запровадження трьохрівневої системи адміністративно-територіального устрою України: область, район, громада з повсюдністю місцевого самоврядування;
- Передачу функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня;
- Розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності та наділення саме громад максимально широким колом повноважень;
- Чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках;
- Ліквідація державних адміністрацій і створення натомість державних представництв з тільки контрольно-наглядовими та координаційними, а не виконавчими функціями.

Пропозиції щодо змін до Основного закону підготовлені Мінрегіоном на основі:

- а) положень Європейської Хартії місцевого самоврядування;
- б) пропозицій вітчизняних експертів (напрацювання Конституційної асамблеї, Конституційної комісії парламенту, груп експертів в області конституційного права і місцевого самоврядування);
- в) з урахуванням позиції польських експертів, які мають успішний досвід впровадження реформи місцевого самоврядування.

Серед питань, які узгоджувались в дискусіях українських та польських експертів:

- наскільки запропонована модель змін до Конституції (з урахуванням українських реалій) відповідає практичному досвіду польських колег (що реально

працює і як не припуститися помилок у процесі формування законодавчого підґрунтя для реалізації реформи);

- яким має бути ступінь деталізованості тексту (у польській Конституції виклад дуже лаконічний, в українських традиціях недостатня деталізованість може призвести до різних тлумачень).

Пропозиції вносилися з урахуванням обмеження на зміни у першому розділі Конституції. Такі зміни можуть бути внесені тільки шляхом референдуму, що призвело б до суттєвого сповільнення конституційних перетворень (так, у польській Конституції існує поняття територіального самоврядування, яке діє на рівні громад (гмін), районів (повятів) і регіонів (воєводств). В українській Конституції закріплене поняття місцевого самоврядування, яке не може бути змінено без внесення відповідних змін у перший розділ Основного Закону).

КЛЮЧОВІ ЗМІНИ стосуються розділів IX (Адміністративно-територіальний устрій) і XI (Місцеве самоврядування), які викладені в новій редакції. Пропонуються також деякі зміни в розділі IV (Верховна Рада), V (Президент України), VI (Кабінет Міністрів. Інші органи виконавчої влади).

1. У статті 132 (розділ IX) закріплюються ПРИНЦИПИ децентралізації у здійсненні державної влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування, сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

2. У статті 133 (розділ IX) чітко визначено ТРЬОХРІВНЕВУ СИСТЕМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ – три види адміністративно-територіальних одиниць: регіони, райони, громади (було: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища та села). Також є ВИЗНАЧЕННЯ ГРОМАДИ (Громадою є утворена в порядку, визначеному законом, адміністративно-територіальна одиниця, яка

включає один або декілька населених пункти (село, селище, місто), а також прилеглі до них території).

3. Стаття 140 (розділ XI) викладена в новій редакції. В ній передбачено УТВОРЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ РАЙОННИМИ ТА ОБЛАСНИМИ РАДАМИ та закріплено ПРИНЦИП СУБСІДІАРНОСТІ при розмежуванні повноважень у системі органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів різних рівнів.

4. У статті 141 (розділ XI) визначається порядок формування рад відповідного рівня. Пропонується обмежити СТРОК ПОВНОВАЖЕНЬ рад та їх голів п'ятьма роками.

5. У цій статті також визначено ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РАЙОННОМУ ТА ОБЛАСНОМУ РІВНЯХ: «Голови районної та обласної рад обираються відповідними радами та очолюють виконавчий комітет ради. Районна та обласна рада за поданням обраного голови формує склад виконавчого комітету ради».

6. Стаття 142 (розділ XI) визначає МАТЕРІАЛЬНІ ТА ФІНАНСОВІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. Тут закріплене право місцевого самоврядування на частку загальнонаціональних податків.

Принциповим є момент чіткої фіксації норми, що «обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим Конституцією та законами».

Також закріплено, що «витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою».

7. У статті 143 (розділ XI) визначено

розмежування ВЛАСНИХ І ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ органів місцевого самоврядування. При цьому пропонується не деталізувати в Конституції повноваження, залишивши визначення вичерпного їх переліку на рівні відповідного Закону. Зафіксовано, що «держава фінансує здійснення цих (делегованих) повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності».

8. З попередньої статті вилучено, що «органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підконтрольні

відповідним органам виконавчої влади». Тепер ОМС ВІДПОВІДАЛЬНІ ТІЛЬКИ ПЕРЕД ЗАКОНОМ (ст. 144 – «Рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції і законам України в порядку і строки, визначені законом, зупиняються головами відповідних державних представництв з одночасним зверненням до суду»).

9. Новою у змінах до Конституції є пропозиція СТВОРЕННЯ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ. У статті 118 (розділ VI) зазначено: «Виконавчу владу в областях і районах, місті Києві та у Севастополі здійснюють голови державних представництв» (фактично префекти).

У цій статті також пропонується визначити наступний ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ГОЛІВ ДЕРЖАВНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ: «Голови державних представництв призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України в порядку, визначеному законом».

Оскільки основною їх функцією є нагляд за дотриманням закону в регіонах, логічним є їхня підзвітність Президентові як гаранту Конституції. Натомість для забезпечення балансу влад передбачена відповідальність

та підконтрольність голів державних представництв Кабінету Міністрів України. У той же час дане питання є теж дискусійним, і остаточне рішення залежить від того, як визначаться законодавці щодо розподілу функцій в трикутнику Верховна Рада – Кабінет Міністрів – Президент. Допустимим є наділення правом призначення і звільнення голів як Кабінету Міністрів, так і Президента.

10. У статті 119 (розділ VI) визначені ПОВНОВАЖЕННЯ ГОЛІВ РАЙОННИХ ТА ОБЛАСНИХ ДЕРЖАВНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ. Всього передбачено чотири сфери повноважень, серед яких – нагляд за відповідністю актів органів місцевого самоврядування Конституції та законам України, координація роботи територіальних і центральних органів виконавчої влади та координація роботи усіх органів влади на місцях в умовах надзвичайного та воєнного стану.

Передбачено (знову ж таки з метою забезпечення балансу влад), що «рішення голів державних представництв, що суперечать Конституції та законам України, можуть бути відповідно до закону скасовані Кабінетом Міністрів України».

11. При цьому з розділу VI (а також інших статей) вилучено поняття місцевих державних адміністрацій, які пропонується ліквідувати.

12. Відповідно деякі зміни також пропонуються до розділів IV (Верховна Рада) і V (Президент України). Принциповим є ВИЛУЧЕННЯ З ПОВНОВАЖЕНЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ (стаття 85, розділ IV) ТИХ, ЯКІ НЕ Є ПОЛІТИЧНИМИ і мають бути віднесені до повноважень відповідних органів виконавчої влади:

- «призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування». Натомість зафіксовано, що призначення місцевих виборів має відбуватись автоматично при виникненні правових підстав – питання не носить політичного характеру (стаття 141, розділ XI)
- «утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення

населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів» – це теж не політичне питання і за своєю природою воно має бути віднесене до повноважень Кабінету Міністрів (стаття 116, п. 2.1.).

Прийняття відповідних змін до Конституції забезпечить правову основу для схвалення низки законодавчих актів, необхідних для реалізації реформи місцевого самоврядування. Серед законопроектів, які вже готуються – нова редакція закону про місцеве самоврядування, закон про місцеві державні представництва, зміни до бюджетного кодексу, зміни до низки законодавчих актів, які визначають розподіл повноважень між виконавчими органами влади і органами місцевого самоврядування, а також їх розподіл між органами місцевого самоврядування різного рівня.

ПРО ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ, ФЕДЕРАЛІЗАЦІЮ ТА МАЛОГРАМОТНИХ СЕПАРАТИСТІВ

– Давайте по-простому спробуємо розібратись, що це таке – «федералізація» і що з цим робити?, – пропонує Директор з науки та розвитку Інституту громадянського суспільства Анатолій Ткачук

■ Анатолій Ткачук

Частина 1.

Що таке федерація і чому цих федерацій є небагато?

Ключові діячі «Українського вибора» в недалекому минулому та Партії регіонів тепер наголошують, що спасіння України лише у «федералізації», і що саме федерація є найкращою формою державного устрою.

Проте, коли подивитись словники, можна навіть не юристу з'ясувати, що «Федерація» – це союз, об'єднання державних чи квазі-державних утворень. Тобто держави, які володіють власним суверенітетом, укладають між собою договір щодо утворення єдиної держави. При цьому вони передають значну частину свого суверенітету новоутвореній федеральній державі, залишаючи за собою значні повноваження. У суб'єктах федерації є свої конституції, свої парламенти, уряди, вони мають право на власне законодавство, у визначених конституцією федеральної держави, сферах.

Система управління у федеральних державах є досить громіздкою, затратною і потенційно нестійкою. Саме тому у світі на понад 200 держав лише 24 федеральні, а в Європі є лише 5 федерацій.

Історія

Оскільки федерація – це об'єднання, то якщо зазирнути в історію, ми там не знайдемо жодного випадку, коли унітарна країна добровільно розділилася б на федеральну. Як правило, процес йде навпаки – федеральні держави або розпадаються, або все більше централізуються.

Нинішні федерації утворилися двома способами. Перший спосіб – це об'єднання колишніх колоній у федеральну державу. На жаль, історичні приклади показують, що такі об'єднання траплялися в результаті війни з метрополією або між собою. Класична схема такого утворення – Сполучені Штати Америки, Канада, Мексиканські Сполучені Штати. В Африці – Нігерія, Ефіопія.

В Європі федерації утворювалися з подрібнених князівств та королівств, що були незалежні одне від одного, але належали до одного народу.

Відбувалася війна між ними і домінує королівство ставало об'єднаним чинником, утворюючи нову державу. Спочатку вона була централізованою, а згодом суб'єкти федерації отримували більше прав.

Як от наприклад Німеччина, що пройшла крізь період роздробленості, а потім завдяки Пруссії утворила монументальну німецьку державу. Лише після поразки у Другій світовій війні країни-переможці змусили її розділитися на федеральні утворення, аби не допустити її чергового посилення та створення нової загрози Європі.

Ще один подібний приклад – Австрія. Після періоду роздробленості на теренах центральної Європи, Австрія зцементувала малі князівства у Імперію, після розпаду якої створилось багато нових держав, а сама Австрія вже після Другої світової, як і Німеччина, під патронатом окупантів стала нейтральною федерацією. Проте варто пам'ятати, що Німеччина і Австрія є державами одного народу і автономія їх земель є територіальною, досить штучною.

Вічна напруга федерації.

Правила і винятки

Оскільки федеративних держав у світі не так багато, то відразу закладається сумнів у їх ефективності. Приклади Німеччини та Австрії радше винятки, ніж правила.

Королівство Бельгія – це федерація, яка складається із двох частин, між якими існує напруження і якби не Брюссель, уже було би дві країни. Ще одна європейська федерація – Боснія та Герцеговина – уламки федеративної Югославії, яка розпалася з жорстокою війною. Чехословачину спіткала така ж доля, правда без війни.

Індія та Ефіопія також є федеративними державами, які навряд чи можна назвати надто стабільними, ці держави мають свої втрачені території і періодичні проблеми взаємовідносин між своїми складовими між собою і центром.

Єдиний позитивний приклад федерації, що дійсно створилась як об'єднання, в Європі – це Швейцарія. І це – виключення, яке підтверджує правило. Основна відмінність Швейцарії – це наявність гірського ландшафту по її кордонах та всередині. Гори створюють природні кордони, отже існує початкова природна автономність кантонів – квазі-держав, у яких теж не безхмарна історія стосунків. Менше з тим, вони об'єдналися і стали стійкою федеративною структурою, що називається конфедерацією, але за всіма ознаками це федерація, фактором стабільності якої є широка децентралізація.

Теперішня стабільність Швейцарії є результатом і позицією країн-сусідів, для яких було важливо мати територію спокою для переговорів між собою і збереження власних фінансів в період перманентних військових конфліктів.

Отже, ще раз висновок: федерація – це природне добровільне об'єднання, а не розділення єдиного. Федерації є досить нестійкими державними системами, у яких періодично виникають дуже серйозні внутрішні конфлікти.

Для чого і кому потрібен федеративний устрій України і як його прагнуть досягнути?

Отже, ми уже зрозуміли, що федерація – це союз державних чи квазі-державних утворень. Відтак, сьогодні в Україні немає передумов для її перетворення на федерацію, бо зараз не існує таких самостійних суб'єктів. Замість цього є області, які утворились в радянські часи і то досить штучно. Федерації в Україні просто немає з чого утворюватися.

Коли ми говоримо про федералізацію, розуміючи під цим утворення в Україні федерації – це неправильний термін, який, на жаль, запущений у вжиток в Україні малограмотними людьми.

Цього терміну немає в жодному тлумачному українському чи російському словнику. Це вигаданий, штучний неологізм, що суперечить логіці.

Скоріше термін «федералізація» можна застосувати до процесів, ініційованих Путіним на пострадянському просторі – реінкарнація ССРСР, повернення колишніх республік ССРСР, нині незалежних держав, назад у минуле – федерацію, але тепер не у «совєтську», а російсько-фашистську.

Що стосується української «федералізації» – перетворення України в федеральну державу, то тут росіяни, здається, уже зрозуміли: добровільно Україна на це не піде, адже федерація – це об'єднання у її складі держав або квазі-держав, які мають суверенітет, але які за договором поділилися суверенітетом з наддержавним утворенням – федеральним центром.

Відтак, в кожній складовій федерації мусять бути ознаки держави – Конституція, парламент, уряд, власне законодавство, яке може відрізнитися від федерального, виходячи з повноважень суб'єктів.

Тому сьогодні вони зняли з порядку денного гасло – вперед в Росію, а почали створювати «народні республіки». Сотня-друга сумнівних осіб за підтримки озброєних авантюристів оголошує про створення чергової «народної республіки», обирає свого вождя, відразу створює свою армію, силові структури і починає щось вимагати від Києва.

Фактично київська влада уже втратила контроль над Донецькою та Луганською областями, а політичні партії, для яких ці регіони є базовими – ПР і КПУ солідаризуються із сепаратистами і вимагають від України «федералізації, як єдиного способу збереження цілісності держави».

Але чи можлива цілісність у «федеративній Україні»?

На жаль, ми уже маємо певний досвід існування в складі України такого квазі-державного утворення як Автономна Республіка Крим.

Кримська автономія, як суб'єкт, в межах України мала власний парламент, уряд, Конституцію. На жаль, при цьому всьому Крим не став динамічним регіоном. Обсяг економіки великого за територією та населенням Криму приблизно дорівнює обсягу економіки Черкаської області. За темпами зростання економіки Крим посідає 15 місце з 27. Тобто, власна конституція і таке інше – не панацея і не поштовх для економічного розвитку.

Крим – дотаційний регіон, при тому, що у порівнянні з іншими регіонами в Криму залишалось пропорційно більше податків, ніж в інших регіонах, а кількість чиновників і, відповідно, витрати на управлінський чиновничий апарат були більшими, ніж в будь-якій області. Результат ми бачимо – сепаратизм, швидкий відрив від України. Все просто: квазі-парламент прийняв рішення про проголошення незалежності, квазі-уряд взяв його до виконання, військові Росії втілили все це в життя.

Нинішні поборники федералізації взагалі вважають (напевне, за поради Лаврова), що суб'єкти федерації повинні мати прямий вплив на зовнішню та безпекову політику держави. Це взагалі кошмар. У жодній федеративній державі такого немає в принципі. А в Україні уявити спільне бачення зовнішньої політики Донецької області і Львівської важко.

Тому можна стверджувати – ті, хто говорять про федералізацію в сьогоднішніх конкретних умовах в сенсі виконання ультиматуму Путіна-Лаврова мають насправді на увазі наступне: розібрати Україну на шматки, поставити маріонеткових керівників, під патронатом Росії зібрати назад у федеральну державу, яка кроку не може зробити без зовнішнього управління. Це єдиний шанс Путіна не допустити європейського та незалежного курсу України.

У Росії достатньо війська, аби вдарити по Україні, розтратить основні сили української армії, розбомбити низку наших міст, але просто так окупувати Україну – велику державу – і тримати її під окупацією неможливо. Аби просто пройти крізь територію України достатньо 50 тис. війська, але пройти – не значить встановити контроль. Для контролю над окупованою територією такого масштабу, як Україна потрібно десь мільйон особового складу війська, що Росія не потягне!

Тому федералізація має стати дуже простою та ефективною схемою встановлення контролю над Україною. Розділити Україну на частини, нібито суб'єкти федерації, які перманентно воюють між собою, розставити там своїх колаборантів-маріонеток і все, зовнішнє управління забезпечено.

Події на Донбасі, де сепаратисти захоплюють не тільки відділення міліції та СБУ – які формально є органами державної влади, – але й місцеві ради та виганяють місцевих депутатів чи міських голів, показують, що цим людям не потрібна навіть місцева, демократично обрана влада із місцевого люду, їхня мрія – диктатура «людини з рушницею».

Убивства проукраїнських місцевих громадян, захоплення заручників, катування полонених має на меті досягнення стратегічних завдань, поставлених перед сепаратистами Росією:

По-перше, максимально звузити можливості сепаратистів вийти з гри (тяжкі злочини не підпадають під амністію, тому їм потрібно буде йти до кінця) та включити в сепаратистський рух якомога більше людей.

По-друге, приниження та вбивства українців на Донбасі має на меті відвернути українців з решти регіонів від Донбасу, перетворити його в регіон «ізгой», що ще більше стимулюватиме мешканців Донбасу до агресії: «кнас не слішат, не понімають». При цьому у більшості людей в Україні буде поширюватись думка про необхідність розпрощатись з Донбасом.

По-третє, реалізація перших двох завдань веде до перетворення Донбасу на плацдарм для подальших ударів по решті України. Тотальна зупинка підприємств та шахт на Донбасі додасть в армію сепаратистів нових бійців, а зброю та інструкторів забезпечить Росія, тому експорт сепаратизму на інші українські області буде продовжено.

Отже, «федералізація» та цілісність України не можлива в принципі. Хто виступає за «федералізацію» – в принципі виступає за розвал України. Найбільш печальним тут є те, що такий розвал може бути за югославським шаблоном, через жорстоку війну.

Частина 2.

Що таке децентралізація і чим вона відрізняється від федералізації?

У частині 1 ми говорили про «федералізацію» як спосіб розділення України на частини нібито з метою її перетворення на федерацію, а фактично це є інструментом розпаду держави і взяття її частин під зовнішнє управління.

Децентралізація – це зовсім інше. Природа децентралізації принципово інша, ніж «федералізація».

Децентралізація є характерною для найбільш успішних унітарних держав: Данії, Норвегії, Швеції, Польщі, Чехії, Естонії, а тепер і Франції.

В децентралізованій унітарній державі є найбільш спроможними два рівні публічної влади: національний рівень та місцевий рівень. Місцевий рівень – це рівень громади (комуни, общини, гміни і т.п.), тобто найбільш наближений до людини. Саме тут принципова відмінність від федеративної держави, де навпаки – домінуючий рівень є регіональний, де найбільше повноважень та ресурсів сконцентровано на рівні регіону.

Така концентрація повноважень та ресурсів на рівні регіону призводить до формування регіональних політичних еліт, які є недостатньо серйозними для переходу на національний рівень, але надто амбітні, щоб залишатись весь час регіональною елітою. Їм здається, що саме вони є більш кваліфіковані, ніж місцеві чи національні еліти і що саме регіон має все більше перебирати на себе повноважень. Так починаються регіональні сепаратизми.

Ті проблеми у взаємовідносинах регіонів і держави, що є зараз в Іспанії, мають причину у способі облаштування Іспанії після Франко.

Іспанія формально не є федеральною державою, але після Франко, наляканий його диктатурою, політики, аби послабити центральну владу, провели широку конституційну реформу. Було зроблено децентралізацію не до рівня громад, комун, а лише до рівня регіонів. За понад 30 років після Франко в багатьох регіонах сформувалися регіональні еліти, почалися суперечки на тему хто кого годує, які особливо загострились у період нинішніх криз.

На фоні економічного зростання регіональні влади набирали кредити не думаючи їх забезпеченням, а тепер вся Іспанія стоїть перед проблемою цих боргів. Натомість регіональні лідери вважають, що проблеми їхнього регіону викликані відсутністю у них додаткових повноважень, зокрема в сфері фінансової політики.

Лунають заклики: «Давайте проведемо референдум про відокремлення Каталонії, про відокремлення країни Басків». Тобто, проявилась класична схема, коли регіональні еліти стає тісно в своїх регіональних повноваженнях і це провокує конфлікт.

Насправді в Іспанії близько 50% бюджету країни витрачається через бюджет провінцій. А на державу і на місцеві потреби залишається решта 50%. Провінції самостійно брали кредити, укладали самостійні угоди, почалася не завжди фахова економічна самодіяльність при тому, що регіон не має власного емісійного центру, а економіка регіону сильно вмонтована в економіку держави та ЄС. Раптом трапилося так, що провінції немає чим віддавати кредити.

Федералізація – це розпад держави на феоди, де регіональна еліта отримує можливості продовжувати паразитувати тепер уже на регіональному бюджеті, а територіальні громади так і залишатимуться безправними.

На фоні світової кризи це призвело до того, що державі треба рятувати регіони. Держава прийняла рішення: обмежити зростання зарплати чиновникам, провінції заперечує проти цього, відтак держава не може повноцінно вжити заходів щодо виходу з кризи через опір провінцій. Держава просить розширити повноваження муніципалітетів, укрупнити, оптимізувати їх аби зменшити витрати, як це з початком кризи швидко зробили Фінляндія, Латвія, Литва. Але іспанські провінції кажуть «ні» – це наша компетенція, наші муніципалітети. Все це гальмує вихід Іспанії з фінансової кризи.

Тому українська децентралізація має враховувати як позитивний, так і негативний досвід децентралізації в різних країнах Європи. Саме тому нам варто делегувати повноваження на базовий рівень – рівень громад (як в Швейцарії), адже саме тут живуть і працюють люди, і громади не страждають сепаратизмом.

Громади – це локальні території, і розвиток громад стосується повсякденних інтересів людини. Люди живуть в містах, там же у людей виникають основні проблеми. Де вони повинні вирішуватись? В місті – там, де живе людина. Натомість, регіональний рівень (умовно рівень області) – прокладка між місцевим та державним рівнем з амбіціями керувати усіма. Саме тому регіональний рівень має бути не настільки сильним аби задушити в своїх обіймах рівень місцевий.

Європа це зрозуміла давно. Саме тому, на відміну Європейської хартії місцевого самоврядування, яка ратифікована і успішно діє, Хартію регіонального самоврядування досі не ратифіковано державами-членами Ради Європи.

Попри це, регіональний рівень також виконує свої важливі повноваження. Передусім це планування територій, регіональна політика та інфраструктура, внутрішньообласні комунікації, високоспеціалізована медицина, профтехосвіта, органи державної виконавчої влади у вигляді інспекцій і таке інше.

Надлишок повноважень на обласному, регіональному рівні призводить до того, що місцеве самоврядування занепадає, країну шматують.

Отже, «децентралізація» – це не розділення країни, це створення можливостей для розвитку усього державного простору на основі пріоритету повноважень громад, які складаються із міст, сіл, селищ, там, де живуть люди в єдиній Україні.

Це вивільнення енергії мас для покращення життя безпосередньо свого, своєї громади, а не створення додаткового шару регіональних політичних еліт, місцевих князків.

Частина 3. Як нам хочуть продати лайно за ціною золота.

Федералізація, яку активно просував Медведчук, Лавров, комуністи та регіонали і нібито за яку на Донбасі почали стріляти так звані «сепаратисти», насправді не була сприйнята більшістю українців, навіть у тих регіонах, які в Кремлі вважали майже російськими.

Відтак, зараз відбувається спроба ввести українців у блуд і завести бацилу «федералізації» у програму децентралізації, яку намагається впровадити український уряд.

Зараз лише комуністи та різні проросійські маргінальні партійки та організації залишаються вірними ідеї федералізації, натомість Партія регіонів змінила свою риторику. Віднедавна вони уже начебто за унітарну державу, але ...

От у цьому «але» і маскується «федералізація», а точніше ідея розпаду України.

Що пропонують новоявлені унітаристи від ПР?

- 1) надати бюджетну автономію регіонам (цікаво, чи знають вони, що це таке насправді?);
- 2) залишати всі податки, за винятком ПДВ і акцизу, в регіонах;
- 3) обирати губернаторів або керівників районів та областей прямими виборами;
- 4) на рівні областей не може бути жодних державних органів;
- 5) ввести другою державною мовою російську мову;
- 6) позаблоковий та нейтральний статус України.

На перший погляд такі пропозиції мають гарантувати підтримку громадян у державі.

Проте аналіз цих пропозицій показує всю їх неспроможність і цільову направленість на повну дестабілізацію українського простору, підрив держави.

Перше. Почнемо з бюджетної автономії та залишення усіх податків в регіонах. Бюджети органів місцевого самоврядування усіх рівнів адміністративно-територіального устрою дійсно мають розроблятися та ухвалюватись своїми представницькими органами на підставі закону. В будь-якій державі, тим паче, якщо ця держава більша від міста, є різні території, які мають зовсім різну природню фінансову спроможність. Приморська територія з глибоководними портами – це одні можливості, а слабо заселені гірські чи пустельні території – це зовсім інше.

Саме тому держава і здійснює перерозподіл фінансових ресурсів між різними місцевими бюджетами, аби хоча б частково вирівняти якість життя людини в цих територіях.

Тут варто зауважити, що сьогодні в Україні саме не Донецька і Луганська області є донорами державного бюджету, а Полтавська, Львівська, Київська, Харківська... Саме Донецька та Луганська області для вугільної промисловості, яку українська держава постійно дотує, аби не допустити масового безробіття на Донбасі, отримують щороку понад півтора десятки мільярдів гривень.

Автори тези про автономію регіонів мають ці дотації платити із регіональних бюджетів чи знову розраховують на бюджет державний? Якщо з обласних – то це точно не реально. Таких коштів там не сформувавши, а якщо з державного, то де там візьмуться гроші, якщо вони апіорі залишаються в регіонах?

Ще цікавіша ситуація із податком на додану вартість. Донецька область – найбільший український експортер. Саме тому повернення ПДВ експортерам найбільше в Донецькій області.

При бюджетній автономії, хто має повертати ПДВ донецьким експортерам? Знову решта української промисловості, яка працює на український ринок?

Але так не буває, аби що вигідно – то ми самі, що не дуже – ви за нас. Або держава – це солідарні права та обов'язки, або держави немає.

Друге. Про прямі вибори всіх і вся. Найпростіше – вибори «губернатора». Це в принципі маячня. Губернатор в наших реаліях є владою державною, урядовою, який на чолі адміністрації чи префектури контролює обрану людьми на місцях владу – місцеве самоврядування.

Не може представника держави обирати спільнота регіону – це очевидно. В Європі немає жодної країни, де губернатор чи воєвода обирається населенням.

Єдине виключення в світі – це США, де обирають губернаторів та сенаторів штатів. Це давня традиція колоній, які об'єднувалися, губернатор штату – це не класичний представник держави, це – урядовець штату.

Зрештою, американський штат, state в перекладі – держава, що має народний суверенітет. Але уже поруч – у Канаді – губернатори не обираються. Індія – федеративна держава, губернатори теж не обираються. Аби вийти із глупоти своєї пропозиції обирати губернаторів областей прямими виборами, ПР відкорегувала свою пропозицію. Пропонують обирати прямими виборами керівника області

Децентралізація – це шлях до демократії та розвитку українських сіл, селищ та міст.

і керівників районів. Цей керівник очолюватиме відповідну раду і її виконавчий орган.

Знову ж таки, на перший погляд все виглядає досить демократично – прямі вибори. Але відразу виникає питання: а чому такий принцип не застосовується в жодній європейській країні?

А тому, що це відразу породить конфлікти по всій системі влади. Як правило, прямими виборами обирають міського голову. Це найбільш зрозуміло. Виборці надають максимальну легітимність особі, яка керує вирішенням міських справ. Ця особа має бути максимально стійкою, оскільки дійсно більшість важливих для життя людини проблем вирішується у місті.

Уявимо тепер ситуацію, що в регіоні є міський голова наприклад райцентру, за якого проголосували 5 тисяч осіб, голова району – 30 тисяч, голова області – 500 тисяч. Відразу психологічно вибудовується вертикаль керівників, між якими з'являється суперечність щодо своєї значимості та рівня легітимності.

Але тут є ще більш небезпечна можливість. Припустимо, в одному регіоні на виборах Президента особа, яка стала Президентом України, отримала 5% голосів виборців регіону, а голова області – 50%. Відтак голова області відразу відчуватиме себе таким собі повноправним президентом.

Фактично запровадження прямих виборів керівника області – це та ж сама федералізація, тільки ще в більш ризикованому вигляді – обрання

президентів, які вимагатимуть все більшої і більшої влади.

Третє. Регіональні «унітаристи» категорично проти, аби на рівні регіону була представлена державна влада – «самі справимся». Проте навіть у федеральних країнах державна влада представлена на рівні регіонів та районів, де такі є.

Без цього не можливе однакове застосування законів держави та ведення державної політики на всій території держави.

Спробуйте уявити, що було б зараз в регіонах півдня та сходу України, якби там не було виконавчої влади? Нинішня нехай анемічна влада, таки в багатьох випадках стримує ситуацію, а тут пропонується взагалі відмовитись від присутності держави. Разом з прямими

виборами керівників регіонів та бюджетною автономією будь-який вплив держави на такий регіон зводиться до нуля.

І четверте. Навіщо регіонам, які отримали від держави повну самостійність в усьому, нав'язувати російську мову всій державі? Не інакше, аби цим питанням заблокувати ідеї децентралізації в європейському розумінні цього терміну – передачі повноважень, ресурсів та відповідальності в першу чергу на рівень громад, туди, де живуть люди, а не на рівень регіональний, де формуються феоди для тих, хто втрачає вплив на рівні національному чи ніколи не зможе стати політиком національного масштабу.

Адже зміни статті 10 Конституції України не можливі без референдуму, а референдум тут не засіб вирішення проблеми, а її загострення.

Отже, сьогодні ми маємо нову тенденцію від «федералістів». Зняли вимогу федералізації і пробують протиснути її ідеї через реформу децентралізації. Для Росії тут немає нічого нового. Колись Ленін знімав гасло «Вся влада радам!», оскільки більшовики не мали там впливу.

Цю небезпеку ми маємо також розуміти і враховувати.

Децентралізація – це шлях до демократії та розвитку українських сіл, селищ та міст, а федералізація – це розпад держави на феоди, де регіональна еліта отримає можливість продовжувати паразитувати тепер уже на регіональному бюджеті, а територіальні громади так і залишатимуться безправними. ■ VASSR

«МАЮ РЕЦЕПТ, ЯК ЗАПОБІГТИ КОНФЛІКТАМ, – ДОМОВЛЯЙМОСЯ ЯК ЄВРОПЕЙЦІ!»

2014 рік є багатим на визначні для України міжнародні події.

Одна з них – ухвалення 25 березня 2014 року Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи (РЄ) Декларації щодо України. Цим документом країни нашого континенту усебічно підтримали прагнення України у її розбудові як суверенної, незалежної, демократичної держави, засудили анексію Російською Федерацією АР Крим та міста Севастополя.

Тому сьогодні ми запросили до бесіди про розвиток наших громад, про уроки історії та майбутнє члена делегації України в Конгресі РЄ Славутиського міського голову Володимира Петровича Удовиченка.

Ірина Нагребецька,
заслужений журналіст України

■ Володимир Удовиченко

Володимире Петровичу, ви вже майже 25 років працюєте на чолі міста, яке виникло біля Чорнобильської атомної станції через страшну техногенну катастрофу. Разом зі своєю громадою та за допомогою світової спільноти пройшли через багато випробувань. Сьогодні, коли ситуація в нашій державі не дає підстав для розмов на вільні теми, коли у буревії змін маємо зберегти та не розгубити нашу найбільшу цінність – єдину, соборну та неподільну Україну, – ви згадали про Раду Європи та її приклад. Чому саме?

Тому що найпершою і основною метою, з якою створювалася Рада Європи, було попередження у майбутньому будь-яких конфліктів, забезпечення можливості країнам через мирний діалог та обмін думками доходити спільних позицій з актуальних проблем сучасності.

У травні цього року світова спільнота відзначатиме 65 річницю Ради Європи. Сьогодні це провідна міжнародна міжурядова організація, яка об'єднує 47 країн-членів. А її головною метою є забезпечення верховенства права, прав людини та плюралістичної демократії, пошук збалансованих рішень щодо викликів сучасності, і все це знов таки заради попередження конфліктів на континенті.

За більш як піввікову історію РЄ реалізувала багато ініціатив, визначальних для успішного розвитку громад та регіонів різних країн. Був розроблений та впроваджений у практику цілий ряд міжнародно-правових документів, які надали країнам-членам інструментарій, найбільш оптимальний в тій чи іншій сфері. Серед них: Європейська хартія місцевого самоврядування, Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами та владами, Європейська просторова конвенція, Європейська конвенція щодо участі іноземців у публічному житті на місцевому рівні, Європейська хартія участі молоді у суспільному житті на місцевому і регіональному рівні та багато інших.

Україна з 1996 року є повноправним членом РЄ та на високому міжнародному рівні взяла на себе зобов'язання дотримуватися основних принципів та стандартів Ради Європи. Для забезпечення плюралістичної демократії на місцевому та регіональному рівні Верховна Рада України у 1997 році ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування. Делегація України на постійній основі бере участь у роботі Конгресу місцевих і регіональних влад РЄ (Конгрес РЄ). В рамках Плану Дій Ради Європи для України за підтримки урядів

країн-членів РЄ, зокрема Данії та Швейцарії, у країні діє Програма РЄ «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні».

Отже хоч підкреслити, Рада Європи на постійній основі допомагає країнам-членам через узагальнення досвіду, розробку на цій основі рекомендацій, в тому числі і в сфері місцевої і регіональної демократії. Одним з провідних напрямів діяльності з цього питання є моніторинг реалізації країнами-членами Європейської хартії місцевого самоврядування.

Які висновки щодо розвитку місцевої і регіональної демократії в Україні дає Рада Європи?

В Україні моніторинг сфери місцевого самоврядування проводився тричі – у 1998-му, 2001-му та 2012-2013 роках. При цьому потрібно наголосити, що висновки моніторингових документів, підготовлені у різні роки провідними міжнародними експертами спільно з українською стороною, фактично повторюються. Поясню, про що йдеться.

Органи місцевого самоврядування України не наділені відповідними повноваженнями та спроможністю їх реалізовувати, розподіл повноважень не чіткий, наявний брак ресурсів і тому подібне, що врешті-решт призводить до нагальної потреби у повномасштабній реформі місцевого самоврядування.

Спливав час, змінювалися президенти та уряди, а віз реформи залишався на тому самому місці. Попередня влада у цьому питанні перевершила всіх: постійно проголошуючи про пріоритетність місцевого самоврядування, можновладці не спромоглися навіть затвердити

концепцію реформування. Незважаючи навіть на рекомендації Ради Європи, жодного реформаторського закону в інтересах місцевої демократії за цей час ухвалено не було.

До чого це призвело? Хочеться пригадати вислів: низи вже не могли жити по-старому, а верхи не бажали змінюватися. Класична ситуація мала результатом свідомий публічний протест суспільства, яке вийшло на майдани відстоювати своє право на гідне життя.

Громадяни з усіх регіонів України виступили проти корупції, бюрократії, хабарів та обману з боку влади. Вперше в історії нашого континенту, захищаючи своє право на справжній демократичний лад, люди гинули під прапорами України та Об'єднаної Європи. Вони бажали того, що ставили собі за мету після Другої світової війни засновники РЄ: демократичного, правового суспільства, яке, виходячи зі своїх статутних зобов'язань перед РЄ, мала б будувати Україна протягом всіх років нашої незалежності. Та цього, на жаль, не сталося.

**Чи можливо було запобігти цьому?
Чи можливо було уникнути анексії Криму, тієї напруги, яка охопила ряд областей України?**

Так. І не якимись велетенськими над-зусиллями. А через рішуче здійснення нагальних в країні реформ. Тих, до яких

РЄ закликала Україну ще 1998-го, які пропонувала і в 2013-му. Принагідно згадаємо один із останніх висновків Рекомендації 348(2013) Конгресу РЄ щодо місцевої і регіональної демократії в Україні: «закликати українську владу ... вчасно здійснити реформу ..., якщо необхідно, переглянувши Конституцію».

До речі, тільки сьогодні уряд почув ці європейські рекомендації. Віце-прем'єр-міністр України – міністр регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України Володимир Гройсман чітко заявив: реформа місцевого самоврядування, децентралізація влади, професійна та якісна регіональна політика є пріоритетом уряду України. І вже 1 квітня цього року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. На часі напрацювання детального плану дій з її впровадження, розробка та подання до Верховної Ради України ряду законопроектів, першими з яких можуть бути закони про право територіальних громад на об'єднання та про співробітництво територіальних громад.

Що має передбачати така реформа, принаймні її місцевий та регіональний вимір?

Щоб не ламати списи над різними позиціями, знову-таки пошлемося на затверджений представниками 47 країн-членів РЄ моніторинговий

звіт щодо України, схвалений 31 жовтня 2013 року. РЄ рекомендує, зокрема, наступне.

Зміцнити субсидіарність, надавши місцевим органам влади повноваження управління суттєвою часткою суспільних справ і підвищивши дієздатність місцевих органів влади, заохочуючи добровільне об'єднання місцевих органів влади, у спосіб, визначений центральними органами влади, наприклад, шляхом злиття й міжмуніципального співробітництва.

Найближчим часом організувати вибори мерів у тих містах, де посада мера довгий час залишається вакантною, насамперед у столиці – місті Києві.

Зміцнити фінансову самостійність місцевих органів влади й удосконалити систему вирівнювання, забезпечивши справедливий і прозорий перерозподіл коштів, ґрунтуючись на чітких критеріях і завданнях, включивши це до плану реформ для забезпечення відповідності Статті 9 Хартії.

Передати повноваження адміністрацій у районах та областях виборним представникам для створення підпорядкованої їм адміністрації.

Прийняти окремі закони щодо статусу міст Києва та Севастополя, які базуються на повноцінній системі місцевого самоврядування.

Хто перш за все має відстоювати та захищати подібні процеси модернізації?

Важливим аспектом розвитку місцевої демократії будь-де у світі є захист та лобіювання інтересів громад і органів самоврядування через їх об'єднання та асоціації. Саме вони мають відстоювати вимоги місцевих громад та їх мешканців як на національному, так і на міжнародному рівні.

Згідно усталеного досвіду, асоціації, що діють за високими світовими стандартами, повинні мати довершений стратегічний план діяльності та діяти незалежно від волі центральної влади і партій.

Органи місцевого самоврядування мають вбачати в асоціаціях головного захисника та провідника своїх прагнень та отримувати від них великий спектр високоякісних послуг.

З метою посилення ефективності провідні європейські асоціації регулярно проводять внутрішній та зовнішній аудит, результати якого широко обговорюються, а їх персонал має високу кваліфікацію та добру мотивацію. Як результат, самі асоціації розглядаються всіма в якості повноправних партнерів при вирішенні ключових питань і їх думка відповідним чином враховується.

Яка ситуація щодо цього в Україні?

Що потрібно міняти та вдосконалювати?

В Україні ми маємо відходити від застарілих стандартів. Час діяти по-новому, незалежно від номенклатурних інтересів, за принципами честі, гідності, професіоналізму. Саме за це боролися люди на майданах України. Саме за це під прапорами України та Європи поклала голови «Небесна сотня» на Революції Гідності.

Чесність та відданість справі місцевої демократії мають бути понад усе. Ми всі, представники громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування та їх асоціацій маємо не допустити ситуації

коли народу говориться одне, а у владних коридорах – інше. І повірте, на це відгукнуться громади, пристане бізнес та міжнародна спільнота, а влада поважатиме такого сильного гравця.

Врешті-решт нам потрібне сучасне законодавство, яке дозволить асоціаціям органів місцевого самоврядування ефективно захищати інтереси громад. Саме на цьому наголошували учасники національного Форуму місцевого самоврядування, який зібрався у Львові 27-28 березня цього року. Потрібна справжня партисипативна демократія – ратифікація Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування, Конвенції РЕ про доступ до офіційних документів.

Маємо відродити в Україні атмосферу довіри до влади і, перш за все, до органів місцевого самоврядування, через формування на центральному та регіональному рівнях політик сприяння та заохочення громадян до участі у місцевому публічному житті, про що говорить рекомендація Комітету міністрів РЕ (2001)19. Не буду перелічувати далі. Тільки підкреслю – нам всім потрібна справжня місцева і регіональна демократія.

Отож повернемося до питання, яке ми обговорювали на початку. Що робити, щоб запобігти конфліктам, щоб не повторилася ситуація, яку ми маємо з Кримом, а була злагода, мир та добробут у всіх українських громадах? Хто має допомогти нам розбудувати сильну та заможну країну?

Перший крок нова українська влада вже зробила. Сформовано новий уряд. Розглядається питання проведення широкомасштабних реформ на центральному та місцевому рівні задля забезпечення побудови таких громад та регіонів, які відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування будуть мати реальні право і спроможність в рамках закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення.

На часі зміни до Конституції в частині місцевого самоврядування. Саме цей пріоритет озвучено Прем'єр-міністром України Арсенієм Яценюком. Зокрема він наголосив, що «для реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування необхідні зміни до Основного Закону, і це має бути здійснено невідкладно».

Також владі в Україні слід на практиці імплементувати принципи організаційної, правової та фінансової автономії органів місцевого самоврядування, визначені Європейською хартією місцевого самоврядування.

Через вдосконалення національного законодавства маємо прийти до професійних, компетентних, підзвітних та відповідальних органів місцевого самоврядування та їх асоціацій. Коли депутати рад будуть реально представляти громади, які їх обрали, захищати, відстоювати та виборювати місцеві інтереси перед центральною владою, тоді й народиться справжнє самоврядування, а з ним – сильні, спроможні громади та регіони.

Коли міністри й члени уряду самі бажатимуть спілкування з такими органами місцевого самоврядування, співпрацюватимуть і навіть звітуватимуть перед їх єдиною в своїх прагненнях асоціацією, а Верховна Рада враховуватиме думку місцевих депутатів у законотворчому процесі, тоді розпочнеться активний розвиток у країні. Але розвитку, якого прагнемо, ми повинні досягти власними зусиллями.

Звісно, сьогодні з українцями солідарні всі країни світу. Вони протягують нам свою руку допомоги. Проте маємо зрозуміти, що незважаючи на будь-які настанови, рекомендації та допомогу із зовні, саме українці, представники громад та регіонів відповідальні за темп та напрями реформи. Під лежачий камінь вода не тече.

Отже, маємо засукати рукава та працювати. І не треба тішити себе думкою, що ситуація в Україні є унікальною, шляхи її стабілізації невідомі, а час для реформ вибрано недоречний. Багато країн вже проходило через схожі кризи. Вони теж виборювали справжню незалежність у важкій боротьбі. Боротьбі за демократію, верховенство права та права людини, в якій їм допомагала зокрема і Рада Європи.

Озирніться по світу навкруги і запитайте себе. Як ви бажаете мати домівки, дороги, освіту, медицину. Якого соціального захисту прагнете і як бажаете відпочивати? Якого життя врешті-решт бажаете своїй родині. Відповіді на ці запитання безпомилково вкажуть нам потрібний напрямок руху – європейський. Час змін настав. Але дорогу здолає тільки той, хто йде. ■ VASSR

ИНСТРУМЕНТЫ ВНЕДРЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

В статье анализируются гендерные аспекты образовательной политики и инструменты внедрения гендерного равенства, в частности, гендерная экспертиза и гендерный аудит. Рассмотрены цели и основные принципы проведения гендерного аудита, его направленность. Проанализировано нормативно-правовую базу гендерной составной образовательной политики.

Лилия Васильевна Гонюкова,
Доктор наук гос. управления, доцент, зав. кафедры государственного управления
и управления образованием Киевского университета имени Бориса Гринченко, г. Киев

■ Лилия Гонюкова

Распоряжением Кабинета министров Украины от 21 ноября 2012 № 1002-р одобрена Концепция Государственной программы обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин на период до 2016 года. Правительство 26 сентября 2013 года утвердило Государственную программу обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин на период до 2016 года, которая предусматривает внедрение комплексного подхода в обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин в Украине.

Целью документа является внедрение гендерных подходов во все сферы жизнедеятельности общества. В Программе подчеркивается, что к основным причинам гендерного неравенства в украинском обществе относится, в частности, недостаточная роль учреждений культуры и учебных заведений в воспитании культуры гендерного равенства и толерантности. Итак, актуальным сегодня является

включение в учебные программы стандартов гендерного образования, а также повышение уровня компетенции специалистов по вопросам обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин, повышение уровня гендерной чуткости и образованности научно-педагогического персонала.

Обеспечение подлинного равенства между женщинами и мужчинами является одной из приоритетных задач ООН в мире. На практике гендерное равенство означает, что женщины и мужчины не только имеют равные права, которые задекларированы в Конституции Украины, но и равные возможности для их реализации. В середине 90-х годов в «Индекс развития человечества» было добавлено два гендерных индикатора – гендерный индекс развития (GDI) и степень гендерного доверия (GEM). ООН считает гендерное равенство предпосылкой для стабильного человеческого развития и гармонизации мирового сообщества в XXI веке.

Среди авторов, которые рассматривают гендерные проблемы в образовании можно выделить Л. Кобилянську, О. Кикинежди, Н. Протасову, О. Суслову и других. Гендерный аудит как метод анализа социально-экономических отношений на предприятии анализируют и описывают Т. Пашко, С. Позднякова, Е. Розина. Вместе с тем, несмотря на развитие гендерных исследований, вопросы, посвященные инструментам внедрения гендера в образование, почти не рассматриваются.

На встречах, которые проходили в 2000 году, прежде всего на Специальной сессии Генеральной Ассамблеи ООН, на июньском и сентябрьском саммитах глав государств, было отмечено, что мировая общественность считает достижение равенства между женщинами и мужчинами основой

прогресса человечества. Поэтому поддержка национальной гендерного равенства в законодательстве и гендерного мониторинга законодательства является корпоративной целью ПРООН во всех странах, где она имеет свои представительства или программы. В итоговом документе Пусанского форума констатировалось, что сегодня еще не достаточно разработаны системы отслеживания и обнародования информации по гендерному равенству. В настоящее время существует очень мало систем отслеживания и обнародования информации о средствах, выделенных на достижение гендерного равенства и расширение прав и возможностей женщин.

Хотя некоторым странам удалось добиться определенного прогресса и успеха в разработке и использовании таких систем, в большинстве государств мира эта работа еще только начинается. Поэтому данный индикатор служит способом измерения важной работы, проделанной государством 1) по созданию систем для отслеживания государственных средств, выделенных на достижение гендерного равенства и расширение прав и возможностей женщин, и 2) обнародованию информации по отслеживанию расходов государственных средств.

Украина определила приоритетными шесть Целей Развития Тысячелетия. Одна из Целей развития тысячелетия подчеркивает необходимость продвижения гендерного равенства и наделения полномочиями женщин Украины в рамках обеспечения гендерного равенства. Политика в Украине традиционно считается мужской сферой влияния. В частности, среди 442 народных депутатов седьмого созыва только 42 женщины, то есть менее 10 процентов. Но при этом треть всех законодательных инициатив в Верховную Раду подают именно женщины.

Заместитель Министра социальной политики Лидия Дроздова в докладе отметила, что ситуация по обеспечению равных прав и возможностей женщин и мужчин в Украине остается далекой от идеальной. Это касается почти всех сфер жизнедеятельности государства и общества от доступности женщин на руководящих должностях в бизнесе и к ситуации в сфере занятости. «Поэтому неудивительно, что по международному индексу гендерного разрыва, который характеризует неравные возможности реализации женщин и мужчин в различных общественных сферах, в 2012 году среди 135 стран мира Украина заняла лишь 64 место. Перед государством стоит задача сделать все для того, чтобы найти и на практике реализовать все механизмы, которые бы позволили исправить ситуацию», – отметила замминистра.

В мире существуют и используются различные инструменты внедрения гендерного равноправия, которые в совокупности составляют ее механизм. То есть, это совокупность (система) способов и средств, благодаря которым воплощается желаемая цель. Согласно Пекинской платформой действий основной целью национального механизма обеспечения гендерного равенства является разработка, реализация, исполнение, контроль, оценка, пропаганда и мобилизация поддержки государственной гендерной политики.

Соответствующие определенной цели должны быть и инструменты ее внедрения, то есть составляющие механизма обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин. К инструментам внедрения гендерного равноправия можно отнести создание правовой базы, которая обеспечит внедрение гендерного равноправия во всех сферах жизни страны и общества.

Следующим важным инструментом является формирование институциональной поддержки гендерного равноправия: создание институтов, организационных структур, определения инструментов. Этот механизм не будет работать без соответствующего кадрового обеспечения, следовательно следующим инструментом будет организационно-кадровый. Но без определения общей стратегии и тактики ее внедрения, без политического руководства механизм внедрения гендерного равноправия не будет приведен в действие. Следовательно, важным инструментом является политико-идеологический. При этом необходимо научное и информационное обеспечение внедрения гендерного равноправия. Научно-информационное сопровождение выполнения поставленных задач, их соответствия ожидаемым резуль-

татам, подготовка квалифицированных кадров для системы государственного управления должны создать благоприятную социальную среду для равных возможностей женщинам и мужчинам.

Для эффективной деятельности механизма гендерного равноправия необходимо внедрение эффективных основ его финансово-экономического обеспечения. Все эти инструменты взаимодействуют между собой на разных уровнях государства и имеют свои подсистемы, включают в себя вертикальные и горизонтальные связи государственного управления, характеризующих различные направления и виды государственной деятельности.

Гендерное равенство – это показатель гендерной культуры нации и демократичности общества. Поэтому вызовом времени является формирование гендерных компетенций молодежи как особой системы гендерных знаний и практик, релевантных принципам паритетности статей. Важными составляющими гендерных преобразований является преодоление стереотипов и просветительская работа, внедрение учебных дисциплин, имплементация гендерной составляющей в учебные политики и программы, проведение научных исследований.

Еще в конце 60-х годов в Европе и США в рамках многих гуманитарных наук (этнология, социология, социальная психология, лингвистика и др.) появился и начал бурно развиваться новый участок исследований, который обычно называют женскими студиями.

Началось изложение спецкурсов в ряде высших учебных заведениях Европы и США (1971-1975 – в США и англоязычной части Канады, 1975-1978 – в Англии, 1977-1979 – во Франции и Квебеке, 1980-1983 – в Нидерландах, Швеции, Германии), что стало первым шагом на пути к превращению женских исследований в научные специальности. Сегодня женские исследования заняли достойное место в системе научных знаний. Появились специализированные периодические издания, где публиковались серьезные научные исследования по различным вопросам «женской» тематики, которые получили международное признание. Итак, образование является влиятельным инструментом изменения стереотипного видения роли мужчины и женщины в обществе.

Именно образовательная сфера дала новый импульс развитию общества на основе равноправия полов. Современная теория гендера доказывает, что общественные различия между мужчинами и женщинами не имеют биологического происхождения, не является изначально

данным, а только приобретенными, предписанными индивиду обществом. Эта идея лучше всего выражена в известной сентенции Симоны де Бовуар: «Женщиной не рождаются, женщиной становятся». Главным достижением гендерного подхода является учет многовариантного влияния фактора пола на любые объекты исследований в рамках социальных и гуманитарных дисциплин.

Сегодня во многих учебных заведениях Украины введены курсы по гендерному образованию. Кроме того действуют Гендерный образовательный портал, гендерные образовательные центры, кафедры гендерных исследований. Гендерные образовательные центры функционируют как научно-исследовательские лаборатории по разработке гендерных программ и проектов; культурно-просветительские отделы учебных заведений; конкурсная отраслевая комиссия по проведению Всеукраинского конкурса работ студентов и молодых ученых по направлению «Гендерные исследования»; координационно-информационный центр дочерних гендерных исследований; школа гендерного равенства (школа волонтеров).

Согласно требованиям Болонского процесса и приказа МОН Украины «О внедрении принципов гендерного равенства в образовании» (№ 839 от 10. 09. 09), важной задачей является разработка новых и обновление предыдущих гендерных курсов, внедрение гендерных модулей в различные учебные дисциплины в вузах, понимание студентами и педагогами содержания основных гендерных категорий, внедрение принципов гендерного равенства в организации учебно-воспитательного процесса; приобретения педагогами навыков проведения гендерного анализа умение решать проблемы обучения и воспитания с позиции эгалитарного подхода; формирование гендерного сознания студенческой молодежи путем распространения системы гендерных знаний и изменения половых стереотипов; содействие гендерному самоопределению молодежи на принципах равноправия, развитие гендерной чувствительности и толерантности несмотря на половые стереотипы и предубеждения. Гендерная образовательная парадигма предусматривает внедрение гендерной составляющей как системообразующей организации творческо-развивающей среды на всех уровнях образовательной системы.

Для выявления положительного опыта внедрения гендерного равенства в учебные программы и курсы полезным было бы введение гендерного аудита, основанного на принципе активного участия. Первая подобная инициатива в системе ООН была предложена Международной

организацией труда (МОТ). Гендерный аудит является инструментом, с помощью которого учебное заведение может осуществить на практике свою приверженность принципам гендерного равенства. Анализ уровня реализуемости принципа гендерного равенства в работе учебного заведения поможет выявить положительный опыт, распространить методы продвижения гендерного равенства в образовании.

С помощью гендерного аудита можно оценить прогресс в продвижении гендерного равенства в конкретном учебном заведении. Подготовка к аудиту создает благоприятную для размышлений и свободного обмена мнениями атмосферу в коллективе, приглашает к открытому обсуждению возможностей и проблем, которые возникают в работе учебного заведения.

Гендерный аудит – это процесс и инструмент, в соответствии с рекомендациями (МОТ), основанный на принципах активного участия и способствует повышению уровня самообразования заведения методом эффективного использования на практике комплексного гендерного подхода. Цель аудита – лучше понять конкретные факты, проявления деятельности учебного заведения, а также их субъективную интерпретацию. Именно с помощью гендерного аудита определяется эффективность внедрения комплексного гендерного подхода, а также систему его поддержки на практике.

С самого начала определяются основные принципы и критерии, помогающие выявить проблемы, причем не только гендерные, но и другого характера. Именно гендерный аудит может предложить и методы решения выявленных проблем, и рекомендовать эффективные стратегии развития учебного заведения. А также устанавливает обратную связь в коллективе.

Может служить отправной точкой для обсуждения более широких проблем, касающихся содержания работ и функционирования организации, например, практика сверхурочной работы и т.п.

Итак, **главная цель гендерного аудита** – способствовать самообучению организации методам комплексного гендерного подхода в политике, программах и функционировании учреждения, а также оценить, в какой мере принятая политика реализуется организацией в целом и в отдельных подразделениях. Одной из задач гендерного аудита является распространение информации о методах, правила и отношения к гендерной проблематике сотрудников учебного заведения.

Перед проведением гендерного аудита необходимо выяснить наличие ресурсов и их объем для внедрения комплексного гендерного подхода. Определить, является ли гендерно чуткой кадровая политика учебного заведения, изучить соотношение численности мужчин и женщин на различных уровнях. Методология аудита может использоваться с целью сбора информации, когда это требуется для анализа опыта и организации обучения в процессе реформирования. Во время совместного аудита его участники узнают, как критически оценить свою позицию и действия по активному продвижению гендерного равенства.

На основании опыта добавления гендерной проблематики в учебный процесс в высшей школе Украины и требований общества можно определить общие рекомендации по совершенствованию гендерной составляющей высшего образования:

- органично включать гендерные аспекты к содержанию нормативных и выборочных учебных курсов;
- включить отдельные темы гендерной

- проблематики в нормативные курсы социально-гуманитарного цикла;
- ввести гендерный компонент в контекст изложения отдельных тем указанных курсов;
- предусмотреть возможность введения отдельных гендерных курсов (по профессиональному направлению) в вариативную часть учебных планов;
- предоставить возможность студентам выбирать спецкурсы гендерного направления;
- расширить гендерную тематику научной работы студентов (учебные проекты, доклады, научные статьи, курсовые и дипломные работы);
- учитывать гендерные особенности студенческой аудитории при подготовке к занятиям;
- ввести гендерную проблематику в перечень воспитательных мероприятий высшей школы.

Стоит уделить должное внимание вступлению тем и отдельных компонентов гендерной проблематики в нормативных курсов не только социально-гуманитарного цикла, поскольку гендерная составляющая становится неотъемлемой частью всех наук. Кроме того, весомым средством в обеспечении равных возможностей является поддержка общественных инициатив, в частности, просветительской работы. Важно предусмотреть в законе о государственном бюджете нормы о государственном финансировании организаций, работающих в интересах продвижения гендерного равенства.

Государственная программа обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин на период до 2016 года в разделе VI «Осуществление мероприятий, направленных на развитие у женщин лидерских навыков для участия в принятии управленческих решений и навыков осуществления предпринимательской деятельности» первоочередными мерами достижения паритетного участия женщин и мужчин в принятии общественно важных решений видит:

- 1) провести семинары, направленные на повышение лидерских навыков для участия в принятии решений, к предпринимательской деятельности с особым вниманием к женщинам из сельской местности, национальных меньшинств, женщин с особыми потребностями и пожилых женщин;
- 2) провести тренинги для лидеров женских организаций по гендерно ориентированному планированию, бюджетированию и мониторингу.

Раздел VII Программы посвящен повышению уровня образованности специалистов по вопросам обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин.

Планируется включить в программы профессиональной подготовки и повышения квалификации государственных служащих и должностных лиц органов местного самоуправления учебные модули по основам гендерного равенства и гендерного интегрирования. А также обеспечить проведение ежегодных семинаров для специалистов, занимающихся вопросами обеспечения равных прав и возможностей женщин и мужчин. А VIII раздел этой программы непосредственно касается образования: «Выполнение на постоянной основе работ по внедрению гендерных подходов в систему образования».

Запланировано разработать и утвердить проведение гендерной экспертизы учебников, учебных планов и программ. Планируется включить в план повышения квалификации педагогических работников программы и/или компоненты по вопросам гендерного равенства.

Внести изменения в учебные планы педагогических вузов с учетом гендерной составляющей в образовании. Провести обучение педагогических работников, в частности специалистов кафедр образовательных студий, гендерных образовательных центров. Проводить научные конференции по гендерной проблематике. Именно здесь может послужить методика аудита учебных программ.

Общей целью региональных программ по обеспечению равных прав и возможностей женщин и мужчин является включение гендерных подходов в систему повышения квалификации и подготовки государственных служащих и должностных лиц органов местного самоуправления.

Таким образом, если основными причинами гендерного неравенства в украинском обществе считать недостаточную работу образовательных учреждений в воспитании культуры гендерного равенства и толерантности, значит необходимо искать действенные инструменты решения проблемы именно в этих сферах. Образование закладывает ценностные основы личности, формирует ее мировоззрение. Если гендерное равенство будет заложено на уровне ценностных установок, то изменятся и стереотипы, и восприятие обществом паритетной демократии.

Не случайно именно образованию принадлежит главная роль в общественном развитии. Инструментами образовательного механизма являются гендерная экспертиза и гендерный аудит. Гендерная экспертиза имеет правовую базу в Украине и активно используется. О гендерном же аудите пока только говорят. Гендерный аудит необходимо активнее внедрять в работу учебных заведений.

УКРАЇНА ПІДТВЕРДИЛА ПРИХИЛЬНІСТЬ ДО ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Постановою КМУ від 26 вересня 2013 р. № 717 затверджено Державну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року.

Як зазначають експерти, законодавчий акт спрямований на забезпечення рівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та держави. Він також є важливою умовою та гарантією забезпечення прав людини і утвердження демократії, запорукою вирішення соціально-економічних проблем країни, європейської інтеграції держави, а також частиною міжнародних зобов'язань України.

Прийнятий документ сприятиме здійсненню комплексних заходів на національному та регіональному рівнях щодо покращення ситуації у сфері праці, проведення системної роботи щодо забезпечення гендерної рівності та подолання гендерних стереотипів в Україні.

Зокрема, в рамках «Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року» планується проведення просвітницьких кампаній із залученням ЗМІ, закладів культури та освітніх закладів щодо виховання культури рівності жінок і чоловіків.

Урядові аналітики зазначають, що фінансове забезпечення Програми здійснюватиметься за рахунок державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел фінансування, не заборонених законодавством України.

Так, витрати на реалізацію будуть визначати щорічно. Однак орієнтовний обсяг фінансування Програми з Державного бюджету з урахуванням основних прогностичних показників економічного і соціального розвитку України на наступні роки визначено вже зараз.

У 2014 році на реалізацію запланованих заходів буде виділено 430,36 тис. грн, у 2015 році – 563,75 тис. грн, у 2016 році – 274,40 тис. грн.

З місцевих бюджетів планується виділити у 2014 році – 569,1 тис. грн, у 2015 – 593,59 тис. грн, у 2016 – 624,44 тис. грн.

Експерти зазначають, що схвалений документ, зокрема, вводить цільові індикатори рівня економічної активності та зайнятості жінок, скорочення розриву в зарплатах і підвищення рівня представництва жінок в органах влади.

Нагадаємо, що, за даними Міністерства соціальної політики, безробіття серед жінок в Україні вище, ніж серед чоловіків, а середня заробітна плата представниць слабкої статі становить не більше 70% від середньої чоловічої.

Зокрема, розрив в оплаті праці чоловіків та жінок в Україні становить близько 30%. При цьому жінки переважно зайняті в тих сферах, де зарплата нижча, і працюють на 4-6 годин більше, ніж чоловіки. Водночас жінки в Україні очолюють лише 26% малих підприємств, 15% – середніх і всього 12% – великих.

У світовому рейтингу представництва жінок у владі Україна посідає 118-е місце зі 180 країн, а в рейтингу рівноправності за статтю – 64-е місце зі 135.

Проте експерти зазначають, що питання гендерної рівності актуальне не лише в Україні, але й у Європейському Союзі.

Так, дані, оприлюднені Єврокомісією в 2013 році, свідчать, що в країнах ЄС жінки також, як і в Україні, заробляють менше, ніж чоловіки.

Приміром, у Німеччині, Італії та Великобританії різниця за гендерною ознакою в оплаті праці між жінками та чоловіками становить 16,2%. Таким чином, жінки повинні працювати протягом року на 59 днів більше, щоб вийти на зарплату, яку отримують чоловіки, йдеться в доповіді Єврокомісії.

АГРАРНА УКРАЇНА МАЄ ДУМАТИ НЕ ЛИШЕ ПРО ЗАКОРДОННІ, А Й ПРО ВНУТРІШНІ РИНКИ

Українські сільгоспвиробники втрачають російський ринок. І тому змушені терміново шукати йому заміну.

**Михайло Вернигора,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

Потреба в цьому є очевидною, бо ми є країною з яскраво вираженим експортним потенціалом. А відтак, зобов'язані шукати «своє особливе місце в міжнародному розподілі праці».

Про це під час чергового засідання Національного прес-клубу з аграрних та земельних питань, яке нещодавно відбулося в Києві, сказав директор Департаменту економічного розвитку аграрного ринку Міністерства аграрної політики та продовольства Віталій Саблук. І додав: «Ми виробляємо сільгосппродукції значно більше за потреби. Понад половину її експортуємо, а меншу частину споживаємо на внутрішньому ринку».

На підтвердження своїх слів Віталій Саблук навів офіційні статистичні дані. Згідно з ними, торік валовий збір зерна в Україні сягнув 63 млн тонн. При цьому внутрішня потреба в ньому складає 28,4 млн тонн. На зовнішніх ринках планується продати 32,5 – 34 млн тонн.

Стосовно експорту в цілому, то здебільшого українська сільгосппродукція до останнього часу постачалася до країн СНД (21%), Євросоюзу (27%), азійських та африканських – по 34%.

Такий експортний розподіл був не випадковий. Вітчизняні сільгоспвиробники всіляко прагнули мінімізувати ризики, пов'язані з форс-мажорними обставинами, які у будь-який момент могли виникнути на тих чи інших зовнішніх ринках.

Щоправда, бажаної диверсифікації досягти так і не вдалося. Наприклад, 95% всіх поставок українського м'яса та м'ясопродуктів припадали на країни СНД.

Подібну ситуацію маємо з молоком і молокопродуктами. 75% від загального обсягу їх експортних поставок також припадають на країни СНД.

Особливе ставлення українських сільгоспвиробників до мешканців країн

СНД спостерігається і в інших аграрних напрямках. Так, до країн Співдружності Незалежних Держав спрямовується 50% овочів та коренеплодів.

Всі ці дані навів президент Союзу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України, почесний президент Асоціації фермерів та приватних землевласників України Іван Томич. Він також підкреслив, що значна частина експортованої сільгосппродукції спрямовувалася до Росії.

Російський ринок завжди приваблював вітчизняних сільгоспвиробників своєю ємністю. Однак останнім часом наша сусідка повелася доволі дивно. І настільки дивно, що її поведінку не зрозумів увесь цивілізований світ. Про українців уже годі й казати. Говорячи про братні почуття до нашого народу, Росія спочатку анексувала Крим, а нині активно підтримує сепаратистів на сході та півдні нашої країни.

Такі дії вона підкріпила ще й торговельною війною. Конфлікти та непорозуміння розпочалися у сирній сфері, а згодом поширилися на молочну та ковбасну продукцію. На них встановлюються суттєві безпідставні обмеження щодо ввезення, а часто йдеться загалом про можливість запровадження повної заборони.

Подібне торговельне протистояння спостерігалось і торік, коли Україна заявила про свій намір оформити асоційоване членство в Євросоюзі. Сьогодні російська позиція стала набагато жорсткішою, оскільки Київ не лише зробив практичні кроки в напрямку ЄС, але й виявив бажання вийти зі складу СНД.

Під впливом усіх згаданих політичних подій українські сільгоспвиробники були змушені змінити свої експортні пріоритети. Європейський вектор став уже домінуючим. Згідно з останніми офіційними даними, які навів Віталій Саблук, до країн ЄС постачається 39,1% всієї експортованої української аграрної продукції, а на країни СНД припадає лише 16,1%.

Політичні негаразди далися взнаки і на внутрішньому ринку. На цьому наголосив керівник напрямку «Розвиток ринкової інфраструктури» Проекту USAID «Агроінвест» Микола Гриценко. За його словами, в Херсонській області сільгоспвиробники дуже занепокоєні.

У попередні роки значну частку своєї продукції у курортний сезон вони постачали до Криму. «Сьогодні ж вони вбачають одразу дві проблеми. Перша – невідомо, чи виникатимуть труднощі з завезенням цієї продукції до півострова, а друга – чи не буде зірваний сам курортний сезон на ньому».

За даними Миколи Гриценка, значна частка херсонської аграрної продукції збувалася завдяки придорожній торгівлі. Особливим попитом вона користувалася саме серед тих, хто їхав на відпочинок до Криму або повертався звідти додому.

У підвішеному стані перебувають і кримські аграрії. Невдовзі почнеться збирання ранніх зернових, ріпаку. Відтак, наголосив генеральний директор Українського клубу аграрного бізнесу Володимир Лапа, не з'ясованим залишається питання, куди і на яких підставах кримські сільгоспвиробники вивозитимуть свою продукцію.

Володимир Лапа проілюстрував цю проблему на прикладі ріпаку. За його словами, Крим не має потужностей для переробки цієї сільськогосподарської культури. «Ми не розуміємо, хто видаватиме сертифікат щодо походження ріпаку. Чи це буде російський сертифікат, чи український. Друге питання: якщо сертифікат матиме російське походження, то чи визнаватиметься він міжнародними спеціалістами».

При цьому Володимир Лапа наголосив, що це питання не другорядне. Адже як Україна, так і міжнародне співтовариство не визнає незаконну анексію Криму, відповідно, не визнаватиме й російські документи, що підтверджують якість та безпечність кримської сільськогосподарської продукції.

Вагому допомогу в такий непростий час українським сільгоспвиробникам надає Євросоюз. В односторонньому порядку він відкрив для них свій ринок. Більше того, зробив для наших аграріїв суттєві поступки.

За певними групами товарів зовсім знімаються квоти, а за іншими вони суттєво змінюються. Такі сприятливі правила набувають чинності з 1 травня і діятимуть протягом 6 місяців, поки Україна не підпише економічну частину Договору про асоціацію з Євросоюзом.

За інформацією Віталія Саблука, обсяги експорту вітчизняної сільгосппродукції до ЄС можуть зрости на 46%. Це може становити 717 млн доларів у рамках так званих безмитних квот і до 1,5 млрд доларів у рамках тих квот, які суттєво змінюються.

Для того, щоб закріпитися на цьому ринку і в майбутньому, українські аграрії мають гарантувати якість і безпечність своєї продукції. Це ті правила, які є основоположними та стабільними в Європі й до яких ми повинні пристосовуватися.

«Європа не скасує вимог щодо безпечності та якості продукції. Найбільша проблема – забезпечити якість нашої продукції та документальне підтвердження її безпечності», – наголосив Микола Гриценко і додав: «Не можуть наші фермери повезти свою продукцію до Європи в ящиках, де раніше пакувалися банани. Потрібна упаковка, передпродажна підготовка. Отже, нам є над чим працювати».

Віталій Саблук, оцінюючи перспективи перебування на європейському ринку, разом із тим зазначає: «Додаткові прибутки, додаткове зростання обсягів експортних поставок треба шукати в Азії. Європа нам важлива для того, щоб довести всьому світу, що ми перебуваємо в когорті якісних виробників».

Він також пояснив, що лишень за рахунок Китаю та Індії сьогодні в світі спостерігається основний приріст споживання сільськогосподарської продукції. Скажімо, приріст споживання продовольчого зерна впродовж 30 років щороку складає 1%. Отже, за цей період він зріс майже на 30%. За цей же час у згаданих країнах значно зросло споживання м'яса та м'ясопродуктів.

Україна доволі успішно освоює азійські ринки. Щоправда, переважно вона присутня там з рослинницькою продукцією. Так, торік Україна отримала дозвіл на експорт зернової групи до Китаю. Зараз, за інформацією Володимира Лапи, розглядається питання щодо поставок у цю країну вітчизняної м'ясної продукції.

Іван Томич наголосив, що за експортними поставками не треба забувати і про внутрішній ринок, його можливості дуже значні. Зокрема, це стосується м'яса і м'ясопродуктів. За нормами, щороку ми маємо їх споживати, з розрахунку на душу населення, 83 кг. Торік же цей показник зупинився на 54 кг. Подібне спостерігається й у молочній сфері.

Але для того, щоб освоїти внутрішній ринок, впевнений Іван Томич, треба розробити чітку аграрну політику, яка б передбачала можливості не лише

великих компаній, але й малих та середніх сільгоспвиробників. Йдеться про фермерські та одноосібні селянські господарства.

Останні володіють суттєвими можливостями. За даними Івана Томича, вони виробляють 80% молока, 90% овочів, 98% картоплі. Загалом на них припадає 60% валової сільгосппродукції.

Проте малі та середні сільгоспвиробники є неорганізованими. Отож, не мають виходів не лише на зовнішні, а часто й на внутрішні ринки.

Також ж думки і Микола Гриценко. Він підкреслив, що організована торгівля, зокрема, супермаркети не поспішають приймати продукцію, вирощену фермерськими та одноосібними селянськими господарствами. «Бо є проблема з сертифікацією, яка гарантує її якість та безпечність».

Втім, за словами Миколи Гриценка, найбільшою проблемою наразі залишається наш Податковий кодекс, «який ставить непрохідний бар'єр для дрібних виробників. Якщо фізичні особи хочуть вийти на організовані ринки, вони мають збільшити вартість своєї продукції на вартість ПДВ». І поки держава не вирішить цієї проблеми, впевнений Микола Гриценко, не буде можливостей сформувати потоки продукції, яка виробляється малими та середніми сільгоспвиробниками, в організоване русло.

Прийнято вважати, що товарне виробництво сільгосппродукції втрачає сенс, якщо нема можливості її реалізувати. Сьогодні ж ми стикаємося з ситуацією, за якої на порядок денний виходить інше питання – чи матимемо ми можливість виростити цю продукцію? До цього аспекту привернув увагу Володимир Лапа. І пояснив: аграріям завжди бракувало обігових коштів. Сьогодні вони особливо гостро відчувають їх нестачу. Річ у тому, що дизпаливо, насіння, агрохімія останнім часом здорожчали на 20-30%, а доступитися до банківських кредитів в умовах зростаючої інфляції практично неможливо.

«Тому брак фінансів, відсутність кредитування банківською системою, корупція, заблокована система реєстрації земель сільськогосподарського призначення призводять до того, що люди відмовляються від обробітку землі», – сказав Володимир Лапа. Зокрема, в Чернігівській області вже «загуляло» 18 тис. гектарів.

Тому, на переконання Володимира Лапи, «зараз треба думати не тільки про те, де продати нашу сільськогосподарську продукцію, а й про те, як її виробити».

■ VASSR

РЕЄСТРАЦІЙНА СИСТЕМА СКЛАДАЄ ЧЕРГОВИЙ ІСПИТ НА ЗРІЛІСТЬ

12 лютого 2014 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень». Вона була ухвалена ще 17 жовтня минулого року.

Постанова покликана спростити реєстраційну систему, зробити її максимально комфортною для користувачів. Та чи впорається вона зі своїм завданням? Про це йшлося під час чергового засідання Національного прес-клубу з аграрних та земельних питань.

**Тарас Тернівський,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

Звісно, що впорається. Такої думки дотримуються представники державних інституцій, які мають стосунок до роботи реєстраційної системи. І серед них – голова Державної реєстраційної служби України Ігор Алексєєв.

Він визнав, що новації, запроваджені урядовою постановою, запрошувалися вже давно. Річ у тому, що з моменту запровадження реєстраційної системи, а це сталося на початку 2013 року, вона почала давати збої. І чим довше система функціонувала, тим помітнішими ставали її недоліки.

Понад усе це стосувалося довжелезних черг. Вони розтягувалися не на години і навіть не на дні. На реєстраційні рішення власники земельних ділянок і їх орендарі мусили чекати місяцями, і черги погрожують розтягтися на роки.

На те було багато причин. На одній з них зупинився Ігор Алексєєв. За його словами, Державній реєстраційній службі гостро бракує фахівців, які безпосередньо здійснюють реєстраційні дії. У більшості випадків на район припадає по одному, у кращому разі – по двоє таких спеціалістів. Причина об'єктивна, а відтак і нарікань не повинно бути, адже всі мусимо розуміти – кадри вирішують все. А коли їх бракує, то й рішення не може бути забагато.

Ігор Алексєєв пообіцяв уже найближчим часом збільшити штат реєстраторів і, що важливо, – не в центральному офісі, а на місцях. Отож, є надія, що черги, котрі зчинилися в реєстраційних офісах, якщо

і не розсмокчуться повністю, то значно скоротяться. Відтак, землевласники та землекористувачі вкотре мають запастися терпінням.

Однак Ігор Алексєєв виявився більшим оптимістом, аніж чекали не лише присутні на засіданні Прес-клубу журналісти, а й численні фахівці з земельних питань. Здебільшого вони представляли громадські сільгоспвиробничі організації та самих сільгоспвиробників.

Ігор Алексєєв запевнив, що уряд запропонував не косметичні зміни, а дійсно ґрунтовні. Вони стосуються як інформаційних технологій, так і спрощення реєстраційних процедур.

Зокрема, власник втраченого державного акту може отримати його копію не в суді, а у державного реєстратора. І справа не лише в тім, що за такої схеми значно прискорюється процес вирішення питання. Власнику загубленого держакту не доведеться витратитися на суттєві судові витрати.

Зрештою, можна позбутися безпосереднього контактування з реєстратором. Для цього достатньо скористатися послугами «Укрпошти». Покладіть до конверту реєстраційні документи, надішліть їх до реєстраційного офісу, і далі займайтеся своєю виробничою справою.

«В Україні нараховується понад 14 тис. відділень «Укрпошти», і тому такий потужний ресурс треба використати», – сказав Ігор Алексєєв.

Проте, якщо уважно послухати голову Державної реєстраційної служби, то навіть «Укрпошта» з її можливостями – це вже вчорашній день. Якщо хочете встигати за часом, то маєте скористатися послугами Інтернету. А таку можливість урядова постанова надає. Вона, зокрема, передбачає, що реєстраційні документи можна подавати і в електронному вигляді.

«Отож, спроститься документообіг, черги мають скоротитися, а сільгоспвиробникам на них не доведеться витрачати свій час», – резюмував Ігор Алексєєв.

Що буде саме так, учасників засідання Прес-клубу мали переконати статистичні дані Державної реєстраційної служби. Згідно з ними, у перші 2 місяці 2013 року було внесено близько 34 тис. записів на реєстрацію прав на земельні ділянки, а за аналогічний період уже поточного року ця кількість збільшилася у понад 10 разів і становить майже 365 тис. таких записів.

Якщо взяти до уваги, що відомості з Державного реєстру прав стають все більш доступними, то з усього виходить, що з реєстраційними процедурами цього року і в подальшій перспективі взагалі не виникатиме жодних проблем. І сільгоспвиробники більше не матимуть того головного болю, який донедавна нагадував хронічний і мав стосунок до реєстрації земельних часток (паїв) та їх обробітку на умовах оренди.

Тим більше, що Державний земельний кадастр нарешті налагодив тісну співпрацю з Державним реєстром прав. Протягом

минулого року вони ніяк не могли налагодити обмін інформацією, хоча це передбачалося самою земельно-реєстраційною реформою.

Директор департаменту Державного земельного кадастру Ігор Славін запевнив: «Ми тісно співпрацюємо з Державним реєстром прав. Державний земельний кадастр з Державним реєстром прав поєднані відповідними технічними та технологічними процедурами обміну інформації».

На підтвердження свої думки Ігор Славін навів дані, згідно з якими Державний земельний кадастр торік зареєстрував 1,3 млн земельних ділянок.

Відомості про них уже передані до Державного реєстру прав. Натомість від нього одержав 2 млн повідомлень про зареєстровані права на земельні ділянки. «Це як первинні права, так і вторинні, похідні, зокрема, йдеться про договори оренди», – уточнив Ігор Славін.

Та, як видно, поширена представниками державних інституцій інформація виявилася не дуже переконливою. У опонентів є свої козири. Використовуючи їх, вони намагалися довести, що урядове рішення щодо спрощення процедури реєстраційних дій залишається половинчастим.

Воно якщо і полегшить життя сільгоспвиробникові – не вирішить всіх тих проблем, з якими вони стикаються при реєстрації земельних ділянок та договорів оренди.

Позиція голови Аграрного союзу України Геннадія Новікова підкуповує своєю простотою. Вона зводиться до одного – сільгоспвиробники або власники земельних ділянок (паїв) мають подати до реєстраційного органу реєстраційні документи і після цього чекати від нього готового рішення.

«Позиція товаровиробників така: ви там що хочете, те й робіть, як хочете, так і реєструйте, як хочете, так і обмінюйтесь якою завгодно інформацією. Я прийшов до певної людини, віддав йому підписаний двома сторонами договір, певні документи, він їх подивився, зареєстрував у книзі реєстрації договір чи в якійсь іншій, а решта мене не цікавить. Нехай що хочуть, те й і роблять. Це не моя справа. Бо я повинен орати, сіяти, збирати врожай і годувати державу».

І далі: «Нехай чиновники ходять один до одного і домовляються, як реєструвати. Між собою нехай домовляються. Скільки хабарів будуть давати один одному. Бо коли чиновники між собою спілкуються, то там немає місця тому, про що я сказав. А коли бізнес заходить, то це місце одразу знаходиться».

Геннадій Новіков впевнений, що землевласники та землекористувачі взагалі не мають ходити до реєстраторів. Вони повинні знати лише одну дорогу – до сільської ради, співробітники якої зобов'язані ходити за всіма реєстраційними та кадастровими інстанціями та вирішувати всі організаційні питання, які постали перед їх односельцями.

Свої побажання висловила й начальниця юридичного департаменту Асоціації «Земельна спілка України» Анна Матвієнко. Зокрема, вона нагадала про задавнену проблему, про яку в Державній реєстраційній службі та в Державному земельному кадастрі чомусь волюють не згадувати. Йдеться про те, що свого часу інформація про власників та користувачів земельних ділянок з Державного реєстру земель не була перенесена до Державного реєстру прав на нерухоме майно.

«Це потягло за собою додаткові проблеми. Начебто держава вже зареєструвала і гарантувала права власності, користування громадян, інших суб'єктів до 2013 року, але якщо певний суб'єкт вважав за потрібне щось зробити із земельною ділянкою, відчужити її або укласти інший договір, то мусив повторно реєструвати свої права власності і права користування у новоствореному реєстрі прав. Це створило додаткове навантаження як на громадян та інших суб'єктів земельних відносин, так і на державних реєстраторів, які не справляються зі своєю роботою», – зазначила Анна Матвієнко.

«Іншою проблемою, яку ми мусимо вирішувати, є недостатня публічність кадастрових та реєстраційних даних. Так, на сьогодні ми маємо публічну кадастрову карту. Кожен може зайти й у вільному доступі в Інтернеті поглянути на неї. Але проблема полягає в тому, що ні Державний земельний кадастр, ні Державний реєстр прав на нерухоме майно не дають можливості дізнатися, хто є власником або користувачем земельної ділянки. Як показує практика європейських країн, така інформація все ж таки має бути відкритою».

Анна Матвієнко також послалася на недосконалість чинного земельного законодавства. Скажімо, закон «Про державний земельний кадастр» та Земельний кодекс вже не передбачають видачі державних актів на право власності на земельні ділянки, а в ряді інших законодавчих актів таке поняття, як «державний земельний акт» наразі зберігається. Наприклад, його містять закони «Про фермерське господарство», «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)» та деякі інші.

За подальше вдосконалення реєстраційної системи висловився і головний юридичний радник Проекту USAID «Агроінвест» Павло Кулинич. Його аргумент: «Завдяки недолікам існуючої системи державної реєстрації прав, за підрахунками Українського клубу аграрного бізнесу, в Україні цього року не буде засіяна площа сільськогосподарських земель, з якої можна зібрати 7 млн тонн зерна». Причину цієї проблеми Павло Кулинич вбачає в тому, що «нинішня система державної реєстрації прав не забезпечує вчасну реєстрацію великої частини земельних ділянок і прав на них».

«Мова, зазвичай, йде про ті земельні ділянки, які були зареєстровані раніше, а відомості про них не перенесені до тих реєстрів, які ми ведемо з 1 січня 2013 року. І про ті земельні ділянки, які не мають кадастрового номера», – уточнив Павло Кулинич.

Коли власникам таких земельних ділянок доводиться укладати з сільгоспвиробниками договори про оренду землі, вони не можуть бути зареєстровані в Державному реєстрі прав на нерухоме майно. А все через те, що права власності на такі ділянки не зареєстровані все тим же Державним реєстром прав на нерухоме майно та Державним земельним кадастром. Відтак, такі ділянки не мають кадастрових номерів.

«Щоб все це зробити, потрібна величезна сума грошей, велика кількість землевпорядників та чимало часу», – підсумував Павло Кулинич.

Задавнене питання, яке дотепер не втрачає своєї актуальності, – що робити? Відповідь Павла Кулинича: «Треба рятувати ситуацію в економіці, зокрема, в системі державної реєстрації прав. Ряд напрацювань, які містяться в урядовій постанові «Про затвердження порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень», є слухними. Однак коли поспіхом намагаються вирішити деякі проблеми, припускаються й помилок».

В урядовій постанові, за словами Павла Кулинича, такі помилки мають місце. Головна з них – це неповна відповідність цього документа закону «Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно». Тож, дійшли висновку учасники засідання Прес-клубу, добре те, що уряд посприям удосконаленню реєстраційної системи. Це полегшить життя тим, хто володіє землею та працює на ній. Але погано те, що реєстраційна система наразі потребує подальших новацій. А це свідчить про те, що вона досі залишається недосконалою, тож не на повну міру відповідає інтересам тих, хто користується її послугами. ■ VASSR

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО – ЗДОРОВЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Україна може зміцнити свої позиції на світових ринках, якщо активно займеться органічним землеробством. Один із тих, хто надав перевагу органічному землеробству та очолив «органічний кооператив», – наш сьогоднішній співрозмовник, керівник фермерського господарства «Макішинський сад» Городнянського району Чернігівської області, директор сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу «Сновянка» Сергій Довгань.

**Максим Назаренко,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

■ **Сергій Довгань**

Україна може зміцнити свої позиції на світових ринках, якщо активно займеться органічним землеробством. Це дозволить їй виробляти здорову їжу, попит на яку особливо високий у багатьох країнах. Ця думка висловлювалася ще на початку 90-х років минулого століття. Вона не втратила своєї актуальності й сьогодні.

Через особливості організації виробництва важливий внесок до розвитку органічного землеробства можуть зробити малі та середні сільгоспвиробники. Водночас виростити органічні харчі їм почасти легше, ніж довести їх «органічність», отримати додану вартість завдяки впровадженню органічних технологій та, особливо, вийти на міжнародний ринок.

Шлях один – об'єднувати зусилля з іншими виробниками, створювати кооперативи. І в Україні вже є такі приклади.

– Пане Сергію, чому ви зайнялися виробництвом органічної продукції?

– Тривалий час земля, котру я взяв в оренду, не оброблялася. Вона заросла навіть не бур'яном. За цей час встиг вирости молодняк – берізки, сосни та інше.

Важко було підняти цю землю. Та ще важче було визначитися, що з нею робити. Було дві можливості – впроваджувати інтенсивне виробництво чи органічне.

Інтенсивне виробництво – це прибуткова справа і тому для багатьох – приваблива. Воно й зрозуміло – гроші з повітря не робляться. А вони потрібні для купівлі сільгосптехніки, для різних платежів, в тому числі, і до державної кишені, для орендних розрахунків.

Та я надав перевагу здоровому землеробству. Бо занадто ми в попередні роки перенесли землю мінеральними добривами, пестицидами та гербіцидами. Нині вже час її лікувати.

– З чого починали?

– Не дивуйтеся – з Інтернету. У віртуальному світі багато цікавої та важливої інформації, що стосується нашого реального життя.

Ось так і вийшов на програму щодо органічного землеробства. Зв'язався з людьми, котрі нею займаються. Мені сильно пощастило. Справа в тім, що ними виявилися мої земляки.

Потому подав заявку до швейцарської сертифікаційної фірми «ЕТКО». Звідти приїхали інспектори, які провели аналіз ґрунтів, вивчили технологію виробництва та зберігання вирощеної сільгосппродукції. З цього чотири роки тому все й почалося.

– Інтенсивне виробництво більш ефективне. Воно дозволяє отримати високі врожаї.

Органічне виробництво пов'язане з великими ризиками. Чи не пожалкували десь на початку, що обрали цей шлях?

– Не пожалкував, та скажу чесно – було неспокійно. І не дарма. У сусіда врожай пшениці перевищував 50 центнерів з гектару, а у мене попервах ледь 10-12 центнерів набиралося.

Але згодом зібрався. Заспокоївся, коли побачив, що на моїх полях почала з'являтися живність – птахи, черв'ячки... Навіть зайці почали гостювати. Подумав, земля вже оживає.

На початку довелося вирішувати безліч питань. В тому числі, і такі – які культури вирощувати, як налагодити сівозміну, яку техніку купити. На це пішло чимало часу, аж поки не склалася цілісна картина.

– І які культури зараз вирощуєте?

– З озимих – спельту, пшеницю, жито, тритікале. Ярова група представлена олійним льоном, просом, гречкою, люпином. Усього обробляю півтори тисячі гектарів, які сертифіковані під органіку.

– Як виживаєте в нинішніх умовах?

– Складно, та виручають прямі контракти і договори з партнерами з європейських країн на постачання вирощеної продукції.

У Європі господарствам, які займаються вирощуванням органічної продукції, з розрахунку на 1 гектар платять дотації у розмірі, щонайменше, 500 євро, а у нас – жодної копійки.

– Як у вас справи з урожайністю зараз?

– Найвища врожайність тритікале склала близько 24 центнерів з гектара, жита – 18 центнерів. Люпин торік дав 22 центнери.

Ми вже знаємо, що і на яких землях сіяти, якою має бути норма висіву, якими мають бути попередники, коли треба сіяти. Тут є багато секретів, і ми, схоже, починаємо їх опановувати.

– Чи ви працюєте з прибутком?

– Скажу так – ми не в мінусі, і це – добре. Погано те, що наші плюси не дуже великі.

– Як орендодавці поставилися до вашого наміру зайнятися органічним землеробством?

– За логікою, власники паїв мали підтримати мене від самого початку. Бо ж йдеться про здоров'я їхньої землі. Та не всі попервах зрозуміли мої наміри.

Найважче було пояснювати представникам старшого покоління. Вони були переконані, що без мінеральних добрив, гербіцидів, пестицидів високі врожаї зростити неможливо.

Та нічого. Ми словами й ділом доводимо, що органічне землеробство варте того, аби ним займатися.

– Виростили ви органічну продукцію і що далі?

– На жаль, на внутрішньому ринку потреба в органічній продукції наразі залишається незначною. Приміром, одеська фірма «Хлібіо» закуповує у нас житнє борошно, а торгова марка «Життя» – пшеницю, жито, рижий, льон олійний.

Думаю, що з часом цікавість до органічної продукції зростає, бо ж люди розуміють, що треба дбати не лише про їжу, але й про здоров'я.

– Реалізація кожного проекту, в тому числі, й такого як органічне землеробство, вимагає певних капіталовкладень.

Хто вам надав фінансову підтримку?

– Я недавно був у Києві. До столиці приїхав виключно задля того, аби відвідати захід, присвячений органічному землеробству.

Одним із виступаючих був представник Проекту USAID «Агроінвест». Мене зацікавив їх Проект, який допомагає переробникам сільгосппродукції.

Під час знайомства з програмою Проекту, спілкування зі спеціалістами ухвалили рішення розробити програму з тим, аби Проект «Агроінвест» фінансово посприяв її реалізації.

Зараз ми добігаємо кінця в оформленні всіх формальностей, підписуємо з «Агроінвестом» договори і, думаю, за деякий час розпочнеться фінансування.

Згідно з цією програмою, буде виділено 200 тис. гривень, які підуть на покупку 2 маслопресів холодного вичавлювання з лінією фільтрації та розливу, а також на покупку гранулятора, дробарки, лінії фасування продукції.

– Та для початку створили кооператив...

– І назвали його «Сновянка». Це сталося 3 роки тому. Всього в кооператив згуртувалося 26 чоловік. Це не лише місцеві мешканці, але й люди з районного та обласного центрів.

– Переробка органічної продукції також передбачає сертифікацію?

– Так, безумовно. Ми сертифікували нашу невеличку крупоруху та міні-млин.

На перспективу плануємо запустити олійницю, міні-комбикормовий завод, що також вимагає проходження сертифікації. Тим самим ми забезпечимо замкнений цикл виробництва. Самотужки будемо виробляти органічну продукцію, переробляти та продавати її.

Зараз у нашому та Чернігівському районах створюються підприємства з вирощування органічної свинини, які, сподіваюся, в майбутньому куплятимуть у нас органічний комбикорм та зернофураж.

– Тобто, ви створюєте навколо себе зону виробництва органічної сільгосппродукції?

– Виходить, що так. Ми спілкуємося поміж себе, ділимося досвідом. Виходить, що мій приклад у хорошому розумінні цього слова виявляється заразним. І повірте – я з цього радію. Бо люди шукають можливостей зайнятися справою, а не покладатися лише на державу.

Наведу такий приклад. У Полтавській області є господарство, яке вже 8 років займається органічним землеробством. Воно за орендовані паї та зарплату видає людям органічні крупи, мед, молоко, масло та іншу продукцію.

Керівник даного господарства помітив, що за останні 2-3 роки споживання органічної продукції його земляки почали набагато рідше хворіти.

Просто нагодувати людей – турбота бідних держав. Турбота багатих держав – забезпечити людей здоровою та доступною за ціною їжею.

Цього ми й повинні прагнути. ■ VASSR

■ Владислав Карпенко, спеціаліст з організацій виробників Проекту USAID «Агроінвест»

Світовий органічний рух налічує понад 1,8 млн виробників, які обробляють близько 37,2 млн га земель.

В Україні також є тенденція до збільшення загальної площі земель, які отримали сертифікат органічного землеробства. Сьогодні ця площа доходить до 280 тис. га.

Розвиток органічного виробництва набуває особливої актуальності на тлі формування та пошуку нових каналів збуту сільсько-господарської продукції малих і середніх фермерів. Цьому сприяє постійне збільшення попиту на органічну продукцію в більшості країн світу. Крім того, у зв'язку з нестачею фінансування дрібні та середні виробники переважно вносять обмежену кількість мінеральних добрив та засобів захисту рослин, «очищуючи» таким чином землю.

Але одна справа – це вартість органічної продукції (органіка коштує на 30-40% дорожче за традиційні продукти), а зовсім інша – це практичне виробництво, сертифікація і фактично самостійний

пошук покупців. Український споживач сьогодні не зовсім готовий платити сповна за органіку, тому значна частина вирощених органічних зернових експортується.

Здешевити кінцевий органічний продукт і підвищити рентабельність його виробництва можна шляхом створення переробних потужностей на базі об'єднань виробників. Саме тому Проект USAID «Агроінвест» підтримує план розвитку сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу «Сновянка» з надання послуг своїм членам з вироблення органічної лляної олії, а також комбикормів для тварин.

Іншим важливим фактором розвитку даного кооперативу є те, що він не лише об'єднує виробників органічних зернових та олійних культур, а й намагається сформувати своєрідний кластер виробників органічної продукції – рослинництва і тваринництва.

РЕСУРСАМИ ГРОМАДИ РОЗПОРЯДЖАЄТЬСЯ САМА ГРОМАДА: ІСТОРІЯ УСПІХУ ПОРТУ АЛЕГРІ

Після успішного досвіду міста Порту Алегрі, що у Бразилії, термін «партисипативне бюджетування» міцно увійшов до словників економістів та переліку рекомендацій ООН по веденню бюджетів. На подив усім експертам, унікальна система управління бюджетом цього міста зламала усі шаблони про те, як має відбуватись фінансове планування території, а заодно вирішила і найгостріші соціальні та інфраструктурні проблеми міста.

Все почалося 25 років тому, у 1989 році. Тоді місто мало значні проблеми з бюджетом – 98% коштів йшло на операційні потреби, а на інвестування або будівництво грошей практично не лишалося. Особливо гостро питання розбудови міста стояло через те, що майже третина жителів Порту Алегрі мешкали у малоприсаєдбаних для життя нетрях.

Разом із тим, рівень освіченості людей Порту Алегрі був порівняно високим. У 1989 році було обрано нову міську адміністрацію. Проте громадськість вирішила не віддавати усі важелі правління в руки чергових чиновників і домоглася участі у розподілі майже 15% бюджету, які найбільше стосувалися розвитку міста. Зважаючи на міську специфіку, активісти розробили складну, але дієву схему громадських обговорень, слухань, надання пропозицій тощо.

Стосовно усіх важливих статей бюджету, у яких йшлося про розвиток міста, було організовано ряд робочих груп у мікрорайонах та районах, а також, паралельно, робочі групи за темами (наприклад культура, громадський транспорт, розвиток молоді тощо). Після численних засідань та дискусій, групи затверджували свої пропозиції на спеціальному засіданні, яке, в обов'язковому порядку, мав відвідувати мер міста та

депутати міської ради. Також при кожній районній раді створювалися своєрідні громадські ради, які контролювали виконання складеного громадянами бюджету. До затвердження фінального річного бюджету на загальноміському рівні були залучені не лише депутати, але й по два активісти від районних ініціативних груп, профспілкові лідери.

Відповідно до системи, розробленої в Порту Алегрі, місцеві адміністрації не могли повністю проігнорувати жодну з пропозицій громади – кожна з них мала бути внесена у фінальний річний бюджет, щоправда, подекуди у компромісному для городян і адміністрації вигляді. Дорадча система взаємодії адміністрації та громадськості діяла цілорічно.

За 25 років партисипативний метод бюджетування пережив дві владні команди, але дозволив місту й далі триматися обраного громадськістю шляху. Воно змогло поновити привабливий інвестиційний клімат. Окрім того, активісти спрямували увагу на забезпечення умов проживання у найбільш бідніших районах: водопостачання вперше було проведено до усіх житлових будинків, з'явилося соціальне житло, значно покращилися показники освіченості та охорони здоров'я серед населення. Серед іншого, було оптимізовано систему громадського транспорту, побудовано

найнеобхідніші інфраструктурні об'єкти тощо.

Партисипативний метод дозволив громадянам не просто долучитися до формування витратної частини міського юджету, але й відчувати власну відповідальність за витрачені кошти та розвиток міста в цілому.

Сьогодні членами територіальних та тематичних дорадчих рад є близько 40 тисяч жителів Порту Алегрі (2,5% населення). Нерегулярно беруть участь у засіданнях та надають свої пропозиції значно більше городян.

Крім того, успіхи Порту Алегрі допомогли змінити переконання багатьох експертів і чиновників, які були впевнені, що система бюджетування міста призведе до хаосу та провалу бюджетної політики. Сьогодні Порту Алегрі виступає класичним успішним прикладом переваги інклюзивного врядування фінансами на рівні міст, районів, мікрорайонів.

Після Порту Алегрі практику партисипативного бюджетування почали використовувати в сотнях міст в усьому світі. Лідером у використанні цього методу лишається Бразилія. Нещодавно про намір перейти на партисипативний принцип формування бюджету оголосила адміністрація Нью-Йорку. До того ж, ООН визнала досвід Порту Алегрі «позитивною практикою», яку закликала використовувати, а Всесвітній банк включив його до переліку інструментів, якими він радить користуватися власним позичальникам.

В Україні, де громадськість навіть не має повного доступу до інформації про місцеві бюджети, про такі практики залишається хіба мріяти... Або ж припинити мовчати й вимагати від влади бути повноцінними учасниками бюджетних процесів. Яка з цих тенденцій перемаже – покаже час.

Сашко Кульчицький
Фото: wikimedia.org, copa2014.gov.br
За матеріалами: <http://gurt.org.ua/>

«МІСЬКЕ СЕЛО» ДАДЛІ-СТРІТ: ІСТОРІЯ ВІДРОДЖЕННЯ ОДНОГО МІКРОРАЙОНУ

На початку 80-х років, мікрорайон Дадлі-стріт у Бостоні вважався одним з найбідніших та найгірших для проживання: брудні вулиці, старі невідремонтовані будинки та відсутність будь-якої інфраструктури. Сьогодні Дадлі-стріт знову став престижним місцем для життя, про історію з розвитку вулиці пишуть у підручниках з міського планування, а новий мер Бостона планує поширити його досвід на все місто. Як вдалося повністю змінити образ невеликого мікрорайону на 5 тисяч людей? Через залучення мешканців до процесу розвитку та вміння переконати їх, що мікрорайон у місті може розвиватися за тими ж законами, що й окреме селище.

До 50-х років ХХ століття район Дадлі-стріт вважався цілком престижним та придатним для життя, проте зміна економічних пріоритетів міста, з часом, залишила його на узбіччі свого розвитку. В 70-х роках третина площі мікрорайону пустувала й перетворилась на постійний смітник. Рівень злочинності у районі різко виріс і став одним з найвищих в місті: будинки жителів часто не просто обкрадали, але й палили. Крім того, Дадлі-стріт перетворився на расову та національну солянку з темношкірих та білих американців, емігрантів з Латинської Америки та африканського Капо-Верде, що створювало додаткову соціальну напругу. Рівень безробіття у районі був критично високим.

Для вирішення цих проблем місцевими жителями було створено організацію «Сусідська ініціатива Дадлі-Стріт». Перші роки існування організації пішли на локальні ініціативи, на кшталт прибирань, внаслідок яких мікрорайону вдалося позбутися кількох сміттєзвалищ і звільнити територію, яку в майбутньому буде забудовано інфраструктурними об'єктами. Відчувши власну силу та можливість впливати на ситуацію, у 1987 році ініціатива почала розробку комплексного та всеохоплюючого плану розвитку мікрорайону.

Особливістю плану розвитку було те, що мікрорайон розглядали не як структурний елемент Бостона, а як окрему територію на зразок села. Ідея «міського села» передбачає, що мікрорайон набуває соціальної та інфраструктурної самодостатності, економічні та громадські інтереси його жителів визнаються як взаємопов'язані, а усі найнеобхідні послуги, включаючи освіту, медицину, торгівлю тощо мають знаходитись в межах пішої доступності. При розробці плану розвитку громади за основу були взяті саме сільські плани розвитку, а не стратегії, якими користувалися інші мікрорайони американських міст.

Протягом наступних двох років силами усіх охочих жителів мікрорайону було розроблено детальний план розвитку «міського села» Дадлі-Стріт. Зокрема, було заплановано 13 стратегій розвитку окремих сфер, які жителі Дадлі-Стріт визначили як найважливіші для відродження мікрорайону. Наприклад, розвиток житлового фонду, дитяча безпека, спортивно-розважальна інфраструктура тощо. У плані розвитку жителі не побоялися вказати і доволі масштабні проекти, як то побудова торговельного центру або план забудови вільних територій.

В 1989 році «Сусідська Ініціатива Дадлі-стріт» заручилася підтримкою міської влади і розпочала впровадження стратегії. У сферах, що потребували значних коштів, було розпочато кампанію із залучення інвесторів. Для вирішення проблем, що не потребували значних коштів, було створено волонтерські групи із числа молоді до 18 років та безробітних жителів Дадлі-стріт. Для волонтерів проводились спеціальні тренінги, в основі яких була відсутня теорія і тренувалися лише практичні навички.

За 15 років мікрорайон змінився до невпізнанності. План розвитку було не просто виконано, але й перевиконано. За майже 25 років існування ініціативи було збудовано 400 і відновлено 500 будинків, на території мікрорайону почали роботу дві фабрики, численні торговельні точки та об'єкти соціальної інфраструктури, парк, спільна ділянка для вирощування овочів, суботня школа, мистецький простір, різноманітні курси та соціальні проекти. Але найголовніше – колись занедбаний район Бостона став знову престижним для життя.

Ідея «міського села» повністю виправдала себе. Окрім багатьох нагород з розвитку територій, «Сусідська ініціатива Дадлі-стріт» отримала й інше визнання – мер Бостона офіційно визнав успіхи організації та запропонував використовувати досвід цього проекту в масштабах усього міста. Чи отримає історія Дадлі-стріт продовження у вигляді перетворення в загальноприйнятну модель розвитку мікрорайонів – ще покаже час.

Текст: Сашко Кульчицький
Фото: <http://www.dsni.org/>
За матеріалами: <http://gurt.org.ua/>

НЕПАЛ: РОЗВИТОК ОРГАНІЧНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Розвиток органічного сектора в Непалі значною мірою завдячує існуванню органічних кооперативів. Перші кооперативи у Непалі були створені в районі Чітван у рамках програми ліквідації наслідків повені та масового переселення ще в 1950-х рр. Ці кооперативи мали форму кредитних товариств із необмеженою відповідальністю – в разі невиплати кредиту члени товариства за зобов'язаннями кооперативу несли рівноправну відповідальність, еквівалентом якої було власне майно. Такі кооперативи діяли до 1959 р., коли непальський уряд прийняв перший закон про кооперативні об'єднання як частину урядових ініціатив у рамках своєї програми розвитку сільського господарства та сільських територій.

Протягом семи п'ятирічок уряд Непалу реалізував декілька програм з організації та підтримки нових сільськогосподарських кооперативів у країні. До прийняття нового закону про кооперативи у 1992 р. уряд централізовано контролював роботу більшості кооперативів. Новий документ передбачав свободу для фермерів самостійно організуватися та створювати власні кооперативи.

Більшість сучасних успішних кооперативів у цій азійській країні працюють за органічними стандартами ведення сільського господарства та знаходяться під контролем

місцевих громад. Зокрема, Панчаканійський аграрний кооператив (район Сансарі), членами якого є виключно жінки-фермери, вирощує органічні гарбузи, боби та помідори. Його місія – просування органічного виробництва серед населення країни, покращення соціального та економічного добробуту фермерів-членів шляхом взаємного співробітництва.

Кооператив було створено ще у 2001 р., коли місцевий турагент Уддав Адхікарі з Катманду помітив, що його клієнти часто запитують про наявність органічних продуктів харчування у цьому районі. Він вирішив задовольнити попит туристів та почав популяризувати методи органічного сільського господарства серед фермерів у районі Катманду. Завдяки йому сільське населення Непалу стало більш обізнаним щодо впливу пестицидів на продуктивність ґрунту, здоров'я фермерів і якості продуктів харчування.

Нині Панчаканійський кооператив налічує 35 членів, але багато жінок продовжують приєднуватися до його складу. Середня площа органічного господарства-члена кооперативу становить близько 0,3 га. Влітку тут вирощують помідори, квасолю, огірки, гарбузи та інші культури. Взимку ж, коли за міжсезонні овочі дають більш високу ціну, члени кооперативу зосереджуються на вирощуванні гороху, картоплі,

листових овочів, цвітної та білокачанної капусти.

Крім органічного аграрного кооперативу, жінки з селища Панчаканія створили також громадську організацію з мікrokредитування – кожен член кооперативу щомісяця вносить на депозит до кредитної організації 100 непальських рупій (\$ 1,30), в результаті чого стали доступними покупки необхідного сільськогосподарського інвентарю та покриття витрат домашніх господарств. З метою подальшого розвитку члени кооперативу створили Центр виробничих матеріалів, який забезпечує всіх членів-засновників насінням та іншими матеріалами та сировиною. Це допомогло знизити ціну на насіння та інші матеріали, які за межами спільноти коштують значно дорожче.

Ще одна перевага для суспільства – зниження витрат на охорону здоров'я місцевої громади. Скорочення використання пестицидів призвело до зменшення проблем зі здоров'ям у суспільстві. Слідуючи прикладу громади селища Панчаканія, у Непалі було створено ще багато аграрних кооперативів, де дотримуються органічних методів виробництва.

Матеріал передруковано з журналу «ORGANIC UA» №12-03 (30)'2014 www.foodtank.org

ВІДКРИТИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ МАЙДАНЧИК «НОВИЙ МИКОЛАЇВ»

Що може об'єднати бібліотеку та громадських активістів?

Спільна справа на користь місцевої громади! Пропонуємо познайомитися з рецептом успіху Відкритого інформаційно-просвітницького майданчика «Новий Миколаїв», який діє при Центральній бібліотеці ім. М. Л. Кривиницького м. Миколаєва.

Історія виникнення

З 2006 р. при бібліотеці діє Центр соціальної активності та партнерства – колективний офіс місцевих НДО. Центр об'єднує небайдужих миколаївців, які мають бажання привнести нове, цікаве, корисне у життя громади і прикладають для цього зусилля, реалізують ініціативи та ідеї. Мета у всіх спільна – сприяти сталому розвитку Миколаєва, формуванню його позитивного іміджу. Адже ті, хто приходять у Центр, вважають своє місто найкращим у світі, з унікальною назвою, історією, розташуванням і успішним майбутнім.

В 2013 р. на «кухні» Центру було створено «нову страву» – Відкритий майданчик «Новий Миколаїв».

Інгредієнти

Учасники майданчика – це місцеві громадські діячі, представники місцевих органів влади, журналісти друкованих та електронних ЗМІ, вчені, краєзнавці, студенти, творча інтелігенція, просто активні та прогресивні городяни. Постійними учасниками майданчика є члени Експертно-громадської ради

при виконкомі Миколаївської міської ради, Громадської ради з екологічної безпеки та благоустрою при Миколаївському міському голові.

Змішують інгредієнти модератори

Людмила Руденко-Кардаш (Миколаївський фонд ЛАСКА), Микита Худяков і Євгенія Дулько (Арт оптимісти).

Спосіб приготування

Основна ідея Відкритого майданчика – залучити до колективної співпраці усіх тих людей, які зацікавлені в розвитку нашого рідного міста, побудові моделі Нового Миколаєва, генерації стратегічних ідей в усіх сферах життєдіяльності міста та реалізації задуманих планів.

Майданчик став платформою спілкування, обміну думками та ідеями соціально активних мешканців міста. На майданчику використовуються лекційні, дискусійні форми зустрічей, мозкові штурми, обговорення у форматі світового кафе, перегляди мультимедійних матеріалів тощо.

Майданчик збирається щочетверга в зручний для відвідувачів час увечері. За рік відбулось близько 40 тематичних засідань.

У 2013 р. обговорювались такі теми як сучасні тренди розвитку міста, електронне місто, креативне місто, SMART-місто, місто в місті, чисте місто, місія і візія Миколаєва як частина стратегії сталого розвитку міста, Генеральний план, План зонування, культура міста, доля і перспективи суднобудування – моноекономіки Миколаєва, інформаційний простір тощо.

У роботі майданчика важливо мати модератора, бути послідовними в діях, давати можливість висказатися всім учасникам, дотримуватися регламенту. Новини та події майданчика висвітлюються на сайті «Новий Миколаїв».

Коментар дегустаторів:

Галина Бурова (Центр громадських ініціатив «Берегиня») стверджує, що майданчик об'єднує місцеву громаду та формує колективну громадську думку. На думку су-шефа Людмили Руденко-Кардаш, на майданчику відбувається продукування ідей для стратегії сталого розвитку Миколаєва та формується розуміння владою потенціалу громади. Шеф-кухар Тетяна Тверда вважає, що майданчик став дієвою складовою формування моделі соціально активної бібліотеки.

Контакти шеф-кухаря та су-шефа:

Тетяна Тверда, Людмила Руденко-Кардаш

м. Миколаїв, вул. Потьомкінська, 143-а

Тел.: (512) 55-03-60, 24-41-20, 093-104-5374

e-mail: clib@gorlib.mksat.net, lucy_laska@ukr.net

www.niklib.com

У СЕЛИЩІ ВЕЛИКИЙ ЛОГ ВИРІШЕНА ПРОБЛЕМА НАДАННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Участь територіальної громади в покращенні освітніх послуг громади Великологівської селищної ради відпрацьована на практиці. У механізмі застосовані інноваційні заходи та елементи, які будуть корисні тим, хто схожу проблему ще не вирішив.

Будівля старої Великологівської сільської школи була зведена ще в 1951 році та розрахована для навчання учнів початкових класів. Дітей середньої ланки підвозили до школи сусіднього селища Гірне. Та сталося так, що в 2000 році в сусідньому селищі закрили школу. Тоді Великологівська школа стала дев'ятирічною. Діти навчалися у дві зміни, а три класи взагалі займалися у приміщенні селищної ради. Був відсутній комп'ютерний клас, не було спортивного залу, кімнат для позакласних занять.

Ця проблема турбувала практично усіх мешканців територіальної громади: батьків дітей, дідусів і бабусь дітей, батьків майбутніх учнів, працівників школи. Незадовільні освітні послуги спричинили виїзд молоді з селища.

Тоді територіальна громада з 247 чоловік зібралася й встановила, що пріоритетна проблема громади – покращення освітніх послуг. А для цього вкрай потрібна прибудова нових класів до селищної школи.

Проблема для селища була найактуальнішою. Ініціативна група звернулася до Українського Фонду соціальних інвестицій, ПАТ «Краснодонвугілля» (де працюють багато мешканців селища), Краснодонської районної ради за частковим фінансуванням цих робіт.

Ініціативна група, затверджена зборами громади, проводила тендер на підрядника будівництва, контролювала хід і завершення будівництва з підписанням необхідних документів. Проект почали впроваджувати з січня 2009 року.

Алгоритм діяльності для усіх, хто хоче пройти таким шляхом, складався з:

- 1) Проведення загальних зборів мешканців громади селища щодо пріоритетної проблеми та вибір ініціативної групи;
- 2) Звернення до Українського Фонду соціальних інвестицій, ПАТ «Краснодонвугілля», Краснодонської районної ради щодо співфінансування цієї практики;
- 3) Збір коштів з мешканців громади;
- 4) Замовлення ініціативною групою розроблення проекту будівництва та оплата цих робіт;
- 5) Проведення ініціативною групою тендеру з вибору підрядника на роботи з будівництва;
- 6) Виділення фінансування співучасниками практики й оплата виконаних робіт;
- 7) Участь ініціативної групи у ході виконання та прийнятті виконаних робіт з підписанням необхідних документів;
- 8) Урочисте відкриття прибудови за участі громадськості.

На всіх етапах збору грошей, виконання робіт, завершення робіт ініціативна група звітувала перед мешканцями селища. Неодноразово ця практика висвітлювалася в місцевій газеті «Крестьянская неделя».

У результаті вдалося:

1. Прибудувати класні кімнати до школи. Відтак, площа школи збільшилася вдвічі (площа школи була всього 200 кв. м);
2. Зменшився рівень захворюваності учнів приблизно на 7%;
3. Зменшилась кількість пропусків занять через хворобу на 7%;
4. За 2009-2013 роки народилося 40 дітей, приїхало на проживання у селище 50 осіб;
5. Після впровадження цієї практики у школі відкрилися нові класи, діти навчаються в одну зміну;
6. Покращився санітарно-гігієнічний режим у приміщеннях школи;
7. У педагогічного колективу школи з'явилась можливість збільшити кількість та якість позакласних заходів;
8. На базі школи проводяться загально-районні заходи: предметні олімпіади, творчі конкурси тощо;
9. Провести благоустрій території школи.

Ініціатива мешканців територіальної громади показує успішну результативність і ефективність впровадження практики, вирішує відповідну проблему та демонструє позитивний вплив на життя громади. Вартість впровадження проекту: місцевий бюджет – 398000 грн, внесок місцевої громади – 72520 грн, співфінансування – 1164920 грн. Патнерами у реалізації рішення територіальної громади виступили Український Фонд соціальних інвестицій, Краснодонська районна рада, ПАТ «Краснодонвугілля», Газета «Крестьянская неделя».

Ця практика може бути корисною іншим органам місцевого самоврядування України, адже це формування навичок самоорганізації громади, підвищення рівня довіри громади до державних та недержавних інституцій. Громадський контроль за дотриманням належного стану якості послуги. Ми здобули наступні уроки з практики: зняття соціальної напруги громади шляхом ініціативи та роботи громади з виявлення найактуальніших проблем, включаючи залучення власних коштів, та її співпраця з органами влади й недержавними організаціями.

Цією практикою ділилися з іншими органами місцевого самоврядування Краснодонського району.

**Кравцов Олександр Володимирович,
голова Краснодонської районної ради,
Телефон: (06435) 6-51-15
Електронна пошта: rada@kd.lg.ukrtel.net
Поштова адреса: 94400, Луганська область,
м. Краснодон, майдан Леніна, буд. 3**

**Вартість розміщення реклами та рекламних статей на сторінках науково-популярного видання
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»**

РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМИ		
Рекламна полоса А4	Розмір, мм	Вартість, грн.
1/1	210x297	2500
1/2 горизонтальна	210x145	1350
1/2 вертикальна	103x297	1350
1/3 горизонтальна	210x100	1000
1/4 горизонтальна на 3 колонки	186x65	750
1/4 горизонтальна на 2 колонки	122x100	750
1/4 вертикальна	91x135	750
1/8 горизонтальна	91x65	500
2 стор. обкладинки	210x297	5000
3 стор. обкладинки	210x297	5000
4 стор. обкладинки	210x297	6000
РЕКЛАМНА ПУБЛІКАЦІЯ		
Рекламна полоса А4	Розмір, мм	Вартість, грн.
Внутрішній блок	210x297	1500
Розворот	420x297	2750
Центральна вкладка (4 стор. А4)	420x297	5000

За умови розміщення у 3-х номерах – знижка 20%.

*** Без врахування вартості роботи журналіста
Розробка оригінал-макету: ціна договірна**

Заява на переказ готівки	Сума:																												
	Платник:																												
	Адреса:																												
	Індекс:																												
	Отримувач:	Інформаційна агенція "Рідне село"																											
	Код ЗКПО:	Розрахунковий рахунок:						МФО банку:																					
		3	8	4	5	5	1	8	4	2	6	0	0	2	0	5	2	7	1	4	3	6	9	3	0	0	7	1	1
	Призначення платежу:	Передплата на журнал "Вісник ВАССР"																											
	на:	1 номер 30,9 грн.			3 номера 92,7 грн.			6 номерів 185,4 грн.			12 номерів 370,8 грн.																		
	Дата:	_____												Підпис:	_____														
Квитанція	Сума:																												
	Платник:																												
	Адреса:																												
	Індекс:																												
	Отримувач:	Інформаційна агенція "Рідне село"																											
	Код ЗКПО:	Розрахунковий рахунок:						МФО банку:																					
		3	8	4	5	5	1	8	4	2	6	0	0	2	0	5	2	7	1	4	3	6	9	3	0	0	7	1	1
	Призначення платежу:	Передплата на журнал "Вісник ВАССР"																											
	на:	1 номер 30,9 грн.			3 номера 92,7 грн.			6 номерів 185,4 грн.			12 номерів 370,8 грн.																		
	Дата:	_____												Підпис:	_____														

Шановні передплатники!

Державне підприємство по розповсюдженню періодичних видань «Преса» сповіщає Вас про те, що **7 квітня** розпочинається **передплата** на періодичні видання на **II півріччя 2014 року**.

Оформити передплату можна за «Каталогом видань України» та за «Каталогом видань зарубіжних країн»

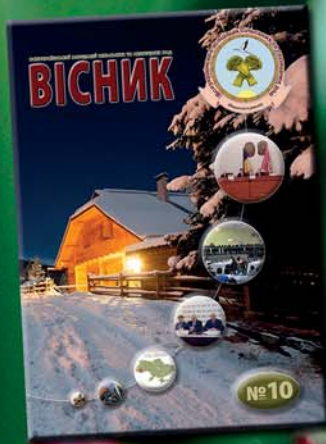
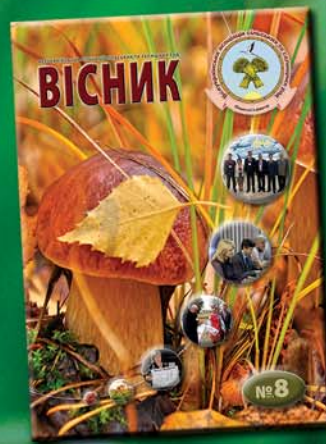
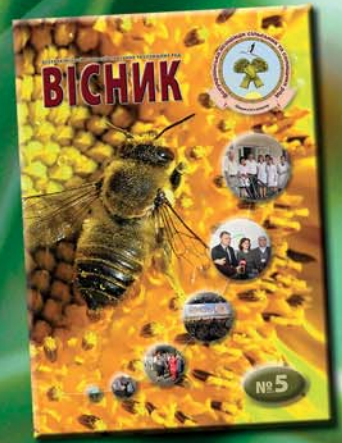
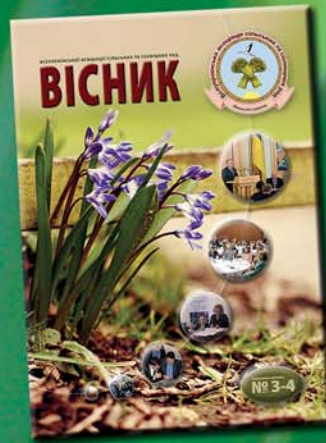
у поштових відділеннях та на сайті УДППЗ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, а також скориставшись послугою «Передплата ON-LINE» на корпоративному сайті ДП «Преса» www.presa.ua.

Передплатний індекс у поштових відділеннях України 68544

Контакти редакції:
04053 м. Київ, вул. Артема, 73,
e-mail: vassr.visnuk@mail.ru

Керівник проекту: Наталя Ключник
Тел.: +38 (067) 957-01-21

Виконавець: Валерій Ответчиков
Тел.: +38 (098) 404-45-84

**Передплатний індекс
у поштових відділеннях України 68544**